

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 39/ 4. oktobra 1979 Leto XVII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice - v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
SILVO TERSEK

Novinarji:
Živa Drole, Milenko Strašek, Milena Štrajnar, Tone Urbas, Bojana Zokalj-Jesih

Lektor-redaktor:
Katja Hvala

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din, posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročniški oddelk:
Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Premoga pa še kar naprej ni!
str. 4

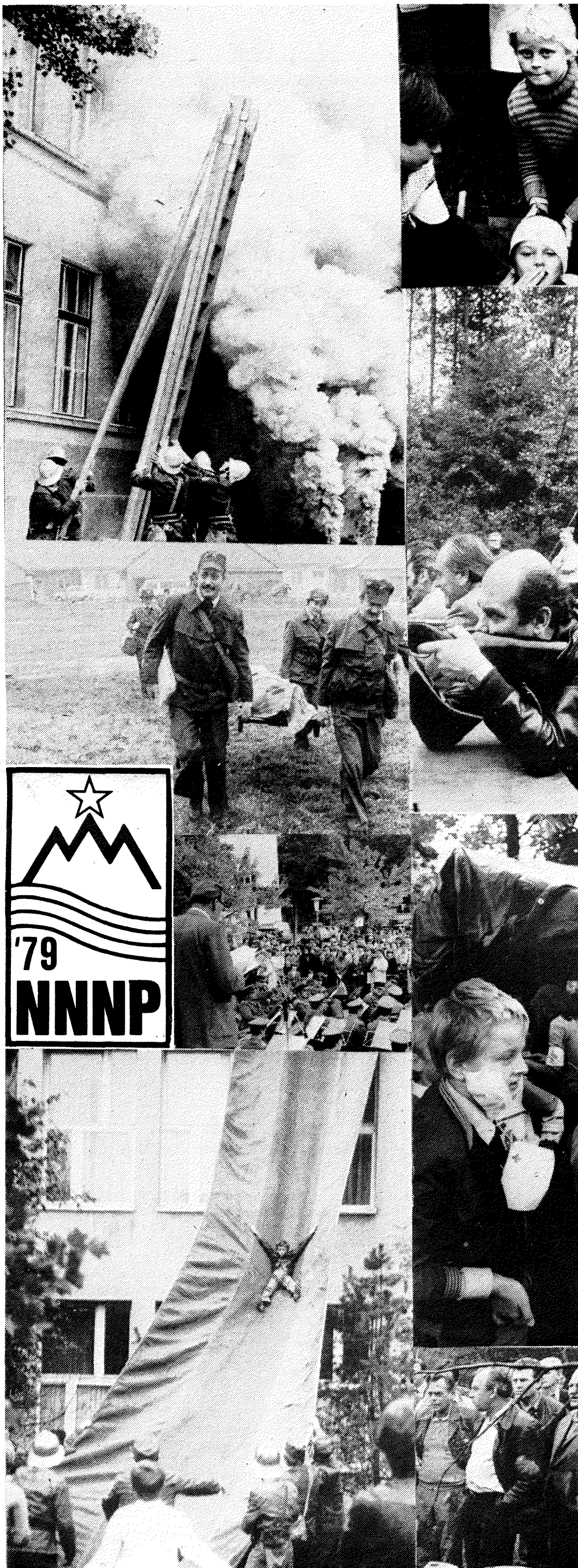
Zares v probleme našega časa –
in mimo njih
str. 7

Vsi ljudje po naravi teže za
znanjem
str. 9

V krajevni skupnosti Rečica pri
Laškem
... je težka pot, moj brat...
str. 11

Odbor OF na ljubljanskih Žalah
str. 14

Mladi v akciji Nič nas ne sme
presenetiti
str. 19

Pred meseci smo bili priča zaključku vsejugoslovanskega tekmovanja osnovnih in srednjih šol ob tridesetletnici usposabljanja mladih za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito. Minula sobota pa je bila nedvomno najbolj razgibana slovenska sobota. To je bila velika šolska ura naše družbene samozaščite in pripravljenosti.

Budnost in naglica povsod, zmede nikjer. Posamični drobci dogajanj so se stkali v mogočen mozaik naše pripravljenosti, v prikaz naše moči, v velike vrednote naše prihodnosti.

»Prav nič nas ne more presenetiti«, je skupna ugotovitev

Akcija je zaključena, izkušnje so ostale

vseh, ki so sodelovali v akciji »Nič nas ne sme presenetiti«, čeprav so se morali ponekod postaviti v bran naraslim rekam, morju, plazovom, požarom, nesrečam, potresom, bombnim napadom, diverzantom...

Množičnost je poglavitna značilnost sobotne in nedeljske akcije. Čeprav je bila taka akcija v naši republici prvič, v sosednji Hrvaški bo letos že petič, lahko ugotovimo, da so prav vsi, ki so tvorno sodelovali v akciji, pravilno razumeli pomen te akcije, in kar je morda še najpomembnejše, zopet je postal sosed sosedu sosed, človek človeku človek.

Sobotna in nedeljska preizkušnja naših človeških in tehničnih sredstev je bila sicer eden izmed vrhov naše pripravljenosti, v kateri je bila humanost poglavitna moč akcije.

Res je tudi, da ni šlo vse ravno tako, kot smo načrtovali, pa vendar zdaj po končani važi lahko z zadovoljstvom ugotavljamo, da smo za našo pripravljenost, za naše sodelovanje v akciji, prejeli dobre ocene. To pomeni, da smo osnovne smotre družbene aktivnosti sprejeli za svoje, in s tem nedvomno naredili velik in pomemben korak pri podružbljanju obrambe, varnosti in družbene samozaščite, ki sta naša vsakodnevna skrb in naloga.

Tone Urbas

Milanko Renovica:

Zgodovinske pridobitve NOV in socialistične revolucije – osnova za vse naše zmage in uspehe

Milanko Renovica, predsednik izvršnega sveta skupščine SR Bosne in Hercegovine, na velikem ljudskem zboru v Donjem Vakufu:

– Zgodovinske pridobitve narodnoosvobodilne vojne in socialistične revolucije, razvite in utrjene v času socialistične izgradnje in razvoja samoupravljanja in še posebno resnična svoboda, enakopravnost, bratstvo in enotnost ter socialistična skupnost vseh narodov in narodnosti so osnova za naše zmage in uspehe. Zato so moramo energično boriti proti vsem pojavom protisamoupravnega in protisocialističnega delovanja in vedenja, ki se pojavlja v obliki nacionalizma vsake vrste, dogmatizma, anarholiberalizma itd.

Nujno je posvečati stalno pozornost napredovanju vseh komponent splošne ljudske obrambe in družbene samozščite, ki slone na bogatih izkušnjah narodnoosvobodilne vojne. Kot pravico in dolžnost delovnih ljudi in državljanov, da se pripravljajo in branijo pridobitve naše revolucije, svobodo, suverenost, teritorialno integriteto, bratstvo in enotnost, federativno ureditev ter neuvrščeno in neodvisno zunanjo politiko naše dežele.

Stabilen in pravičen mir

Čeprav je nevarnost svetovnega spopada danes nedvomno manjša, pa mir in varnost nista zagotovljena. Demokratizacija mednarodnih političnih in ekonomskih odnosov ni daleč napredovala. Proces popuščanja mednarodne napetosti ni postal vsesplošen. A vse dotlej, dokler ta proces ne bo zajel vseh delov sveta in vseh držav, dokler ne bo segel na vsa področja in do vseh problemov mednarodnih odnosov, tudi nevarnost, da pride do novih spopadov, ne bo odstranjena.

Se vedno se srečuje-

mo s politiko postavljanja pred izvršeno dejstvo. Nekateri posegajo po sili in vojaških intervencijah, da bi si zagotovili lastne interese. Zanikujejo in grobo kršijo pravice narodov do samoopredelitve, do svojega narodnega, političnega, gospodarskega in kulturnega razvoja. Kljub odločni obsodbi vsega svetovnega mnenja se še nadalje ohranjajo ostanki kolonializma in rasistični režimi. Tekma v oboroževanju se ne nadaljuje nič manj zagnano. A vse to kar najbolj neposredno negativno vpliva ne le na mir in varnost

v svetu, temveč tudi na napredek, zlasti držav v razvoju, ki so prisiljene dobršen del nacionalnega dohodka dajati za svojo obrambo. Zaradi vsega tega ne moremo biti mirni.

Jasno je tudi, da stabilen in pravičen mir ter splošen napredek niso možni, ne da bi uredili žgoče ekonomske probleme, ki posegajo v življenjske interese mnogih držav. Danes postajajo nepravilni mednarodni gospodarski odnosi v vse večji meri vir nevarnih kriznih žarišč in spopadov. Svetovno gospodarstvo je zašlo v resne in hude težave.

V gospodarstvih visoko razvitih in industrijskih držav je opaziti počasnejšo gospodarsko rast. Hkrati pa se skoraj nenehno povečujeta brezposelnost in inflacija, ki presegata zastavljene okvire. Protekcionistične omejitve v mednarodni trgovini, neusklajenost plačilnih bilanc in nenehna valutna nihanja postajajo vse bolj skrb zbujujoča.

Iz pozdravnih besed predsednika Tita na 34. letni skupščini svetovne banke in mednarodnega denarnega sklada.

Dr. Anton Vratuša:

Ni mesta za duhovni provincializem

Dr. Anton Vratuša ob dnevu Univerze v Mariboru:

– V samoupravni socialistični družbi ni mesta za duhovni provincializem pa tudi ne za strokovno samozadovoljstvo. Tej družbi je tuja zaprtost vase, pa tudi neka vzvišena svetovljanska zagledanost v svet in nekritično paberkanje po tujih središčih. Naše izobraževalno in znanstveno delo naj črpa svojo moč in naloge iz naše lastne stvarnosti. Naj pa bo odprto za široko sodelovanje na enakopravnih osnovah, za izmenjavo izkušenj, izhajajoč iz načela naslanjanja na lastne sile.

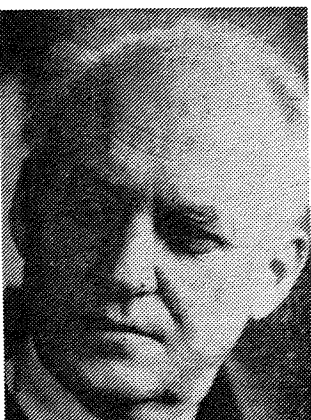
Sergej Kraigher:

Delavci – osnovni nosilci odgovornosti za reševanje problemov

Težave, s katerimi se jugoslovansko gospodarstvo srečuje zaradi mednarodnih ekonomskih odnosov in gospodarskih gibanj po svetu ne smejo zaustavljati nadaljnjega utrjevanja našega družbenoekonomskega in političnega sistema.

Dosežke v razvoju moramo ocenjevati z nam lastnimi merili, ki morajo biti za nas temeljna. Z mednarodno primerjavo pa lahko za lastno in zunanjo rabo uporabljamo tudi merila, s katerimi se svet primerja in vrednoti med seboj. Le na podlagi nam lastnih meril bodo delavci v združenem delu lahko presojali in odločali kot osnovni nosilci odgovornosti za reševanje problemov, s katerimi se vsakodnevno srečujejo. Te odgovornosti delavcem v temeljnih organizacijah ne more v našem sistemu nihče več vzeti.

Zato vsi ukrepi, ki zadržujejo nekakšno skrbništvo nad delavci, zadržujejo med njimi tudi mezno miselnost in obnašanje, ki slabi samoupravljanje, in zato tudi ne morejo dati pričakovanih rezultatov.

Slavko Fras

Lili Marleen, križ lesen

Greh, ki ga je ondan zagrešil mladi glasbeni redaktor ljubljanske televizije, ko je dovolil, da je italijanska pevka Maria Ilva Biolcati, bolj znana z imenom Milva, prepevala po naših miroljubnih ekranih nemško soldaško popevko o Lili Marleen, je takšne narave, da se o njem res splača razmišljati in razpravljati. Dobra tema, ni kaj. A zavedati se moramo tveganja, da nam bo nekoliko nerodno in nelagodno, ko bomo vse do kraja razmislili in se do kraja pogovorili.

Da bo takoj jasno: pisec teh vrstic je iz tiste generacije, ki je bila še neposredno prizadeta od klientele tiste otožne gospodične, ki je slonela ob laterni pred velikimi kasarniškimi vrati in gojila sentimentalne misli o ljubezni. Tudi mu ni neznano, da so bili Lilini uvodni takti razpoznavani avizo nemške vojaške radijske postaje v Beogradu, in da je Lili Marleen že zaradi tega za nas nekaj drugega, kot je lahko za druge. Res je človeku malce neprijetno, kadar spet in ponovno zve, da zaslišujemo in celo izganjamo tujce, kadar jo – pijani ali ne – pri nas prepevajo, ampak ob spominu na soldatesko v zelenih uniformah, ki se je, posebno proti koncu vojne, korakajoč po naši zemlji tolažila in žalostila s to melodijo, je zadrege hitro konec. Še hitreje je je konec, kadar del zahodnonemškega tiska in kako indikativno, skoraj vsa avstrijska sredstva javnega obveščanja po preskušeni metodi, prodajati polovične resnice za cele, zaženejo krik in vik, češ, zapoj hrepenečo pesmico o nepozabni prijateljici, pa te bo komunistična policija posadila za švedske zaves. Ni to tako, da bi bilo treba dovoljevati posameznim pripadnikom nemško ali kako drugače govorečih turističnih vojska, da si tešijo komplekse krivde in porazestva na naših tleh s perverzijo lilimarlenovske nostalgije. V tem smislu in v tej zvezi je Lili Marleen pri nas prepovedana pesem. Tako naj tudi bo.

Toda ali naj zaradi vsega tega zgubljamo pogled za prave razsežnosti?

Lili Marleen je med vsemi »nacističnimi pesmimi«, kakor jo je nekdo opisal, zanesljivo najmanj nacistična. Goebbels jo je upravičeno imel celo za »razkrojevalno«, tako, ki jemlje poleta njegovim vojakom, ki bi jo prepovedal, če ne bi bila tako popularna – popularna pa je postala šele takrat, ko so Nemci zaslutili, da se jim avantura s Hitlerjem utegne slabo končati. Tudi tega ne gre pozabljati, da je bila Lili Marleen poleg starega »It's long way to Tipperary« najboljša priljubljena pesem angleških vojakov med drugo svetovno vojno in nič ne bo odveč, če se spomnimo, da se je na naših partizanskih mitingih svojčas pelo tudi tole: »Tam na Dolenjskem strojnice pojo, švabskim barabam pri srcu je hudo. Doslej si jedel kruh maslen, zdaj dobiš boš križ lesen na grob – Lili Marleen...«

Ali je bil tisti televizijski redaktor res tako zelo kriv, da ga je bilo treba suspendirati? Ali se naj vsi po vojni rojeni nauče pesmi, ki so jih Nemci peli med vojno, da bi preprečili njihovo razširjanje?

Ob ljubljanski oddaji pa je treba upoštevati še eno okoliščino. Milva je sicer res tipična popevkarica za potrebe množičnega proizvajanja oddaj, kakršni so bili »stari šlagerji«, ki smo jih gledali in poslušali tisto sobotno popoldne. Toda hkrati je tudi ena izmed najbolj izpostavljenih levičarskih protestnih pevk na Zahodu. S popularizacijo Brechtovih družbeno-kritičnih songov si pri italijanskih vlada-jočih krogih ni pridobila ravno velike popularnosti. Tudi pesem o Lili Marleen je pela bolj kakor da bi hotela parodirati, kakor da bi ironično komentirala sentimentalno pogrevanje stare nemške soldaške romantike, ki je zadnja leta postalo značilno za ozračje v Zahodni Nemčiji. Ni bila to reklama za nacizem.

Kadar reagiramo ob takšnih spodrslijah, bi se splačalo vprašati, kako da nas spravljajo v stanje svetega ogorčenja in posipavanja s pepelom, kakor da so ogroženi temelji naše družbene, politične, kulturne in siceršnje zavesti? Morda slaba vest, ker smo neobčutljivi pri čisto drugačnih primerih vdiranja tuje, našim pogledom na zgodovino in družbo sovražne miselnosti v naš svet. Nam je »pravilno čustvovanje« ob evidentnem tujku tipa Lili Marleen dobrodošla priložnost pokazati, da smo še na bojnih položajih? Priznajmo si, da bi bile za to primernejše, boljše priložnosti, če ravno ne bi bile tako dobrodošle, kot je bila ta.

Iz Dela, 2. oktobra 1979

Nepoznavanje predpisov je vzrok za mnogo nepravilnosti

Vsako leto je iz sredstev federacije izločena večja vsota za uresničevanje osnovnih pravic borcev in vojaških invalidov, ki so predpisane z zveznimi predpisi. Že samo za letošnje leto je bilo za uresničitev teh pravic izločeno 13.760 din. Če upoštevamo višino odmerjenih sredstev, potem je popolnoma normalno, da se kaže tudi potreba po kontroli namenske porabe teh sredstev.

Kaj je pokazal pregled na terenu, v občinskih upravnih organih, (ki izplačujejo ta sredstva uporabnikov), kako se sredstva porabijo? Kontrola o namenski porabi omenjenih sredstev je začela inšpekcija sredi leta 1975, in to za del sredstev, ki se porabijo za pokojnine borcem, medtem ko je začela svoje delo kontrolna komisija za invalidsko in

ostalo borčevsko varstvo v začetku leta 1976.

Opažene pomanjkljivosti, ki so se pojavljale skoraj v vseh sredinah, so glede na dosedanja preverjanja in spoznanja nastale zvečine zavoljo nepoznavanja vseh zakonskih odredb, ki urejajo osnovne in dopolnilne pravice udeležencev NOV. Velike težave ustvarja tudi pomanjkanje strokovnega kadra, ki bi opravljal te naloge na terenu. Tako na primer večina pregledanih občinskih upravnih organov (s tega področja) ni ločevala med uporabniki zdravstvene zaščite po zveznih predpisih oziroma po Zakonu o vojaških invalidih, za katere se sredstva za zdravstveno varstvo zagotavljajo iz sredstev federacije, in tistimi, ki uporabljajo zdravstveno varstvo na

osnovi republiških oziroma pokrajinskih predpisov. Tako se je dogajalo, da so se stroški zdravstvenega varstva nepravilno izplačevali iz sredstev federacije.

Enake pomanjkljivosti so se dogajale tudi pri ostalih vrstah borčevskoinvalidskega varstva, ko je šlo za stroške postopkov v zvezi z uresničevanjem pravic do borčevskega dodatka, pravice do ortopedskih pripomočkov, pravice do motornih vozil in druge.

Vse to navaja k vestrski kontroli, in to ne le omenjene inšpekcije, ampak tudi ostalih organov, zlasti tistih v občinah, ki se s temi vprašanji ukvarjajo. Ker ima tudi Zvezni komite za vprašanja borcev in vojaških invalidov nekatera pooblastila za kontroliranje sredstev, namenjenih uresničeva-

nju pravic iz Zakona o vojaških invalidih, mora biti v bodoče sodelovanje komiteja in inšpekcije stalno in sinhronizirano. Posebna oblika tega sodelovanja je organiziranje skupnih strokovnih seminarjev, ki bodo upravnim organom (ki se ukvarjajo z izplačilom sredstev iz pravic borcev in vojaških invalidov) neposredneje pokazali na dosedanje napake.

Ob predvidenih spremembah in dopolnitvah v predpisih, ki urejajo to področje, je nujno jasneje in natančneje urediti vrsto vprašanj. Potrebno bo, kot je pokazala že praksa, predvideti določene sankcije za nepravilno namensko porabo sredstev za uresničevanje osnovnih pravic borcev in vojaških invalidov.

Lj. Vasković

Vestno spremljanje

Kot smo že poročali, je 26. septembra zasedala komisija za socialnozdravstvena vprašanja pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije.

Tokrat le nekoliko ugotovitev, ki so se izkristalizirale v razpravi ob osnutkih dveh zakonov s področja borčevske zakonodaje ter ob že znani informaciji Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije o položaju borcev v pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Komisija se je strinjala, da je bila informacija izčrpna in prikazuje trenutno stanje na področju socialnega zavarovanja borcev in vojaških invalidov. Vendar pa so tudi menili, da je nekaj kategorij borcev, ki v pregled niso zajeti, in je tako podoba stanja nepopolna. Predstavnica Republiškega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov pri Skupščini SR Slovenije je pojasnila, da v delovni skupini, ki sodeluje pri strokovnem delu za pripravo novega pokojninskega zakona, sodeluje tudi član njihovega organa.

V zvezni analizi o teh vprašanjih so podatki že nekoliko zastareli, in bo zato zvezni komite do konca leta pripravil kompleksnejšo analizo o socialni varnosti borcev in vojaških invalidov z novimi podatki.

Pri obravnavi obeh osnutkov zakonov je komisija ugotovila, da ne gre za bistvene vsebinske spremembe, ampak predvsem za vključevanje tega področja in njegovih samoupravnih odnosov v samoupravne interesne skupnosti.

Tako gre pri osnutku Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o temeljnih pravicah imetnikov Partizanske spomenice 1941 za nove osnove izračunavanja stalnega mesečnega premija (glede na povprečni OD v SFRJ v preteklem letu). Poleg tega gre še za nekatere manjše dopolnitve. Tudi pri osnutku zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o dodatku za borce gre za podobne rešitve.

B. Ž. J.

Dosledno uresničevanje Titovih pobud

Na minuli seji predsedstva RO ZZB NOV BiH so obravnavali vrsto vprašanj, predvsem pa družbenoekonomski razvoj v državi in republiki. Iz razprave je bilo jasno razbrati, da so borci in drugi udeleženci narodnoosvobodilne vojne še vedno najneposredneje in aktivno vključeni v izvajanje stabilizacijskih ukrepov, pri čemer se borci vključujejo v delo tako v krajevnih skupnostih kot tudi v združenem delu in povsod, kjer delajo. Tako se v največji možni meri ukvarjajo z vprašanji, ki so pomembna za vsesplošni razvoj in ne le za borčevska vprašanja. Na tej borčevski seji v SR BiH je bilo precej besed tudi o nezmanjšani intenzivnosti javne razprave o predlogu programa družbenopolitične aktivnosti za uresničevanje pobude tovariša Tita o kolektivnem delu in odgovornosti – tokrat v borčevski organizaciji. Ugotavljali so, da so razprave na terenu, v borčevskih organizacijah vse številnejše in se ne omejujejo le na zvezo komunistov in socialistično zvezo.

Bosanski borci so svoje naloge v zvezi z uresničevanjem Titove pobude razdelili na tri področja dela: v prvi vrsti gre za temeljitejšo analizo metod in vsebine dela v vsaki borčevski organizaciji in vsakem organu, za pre-

gled delegatskega delovanja delegatov in delegacij ter za aktivnosti pri nadaljnji krepitvi splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite.

★

Na Kosovu je pokrajinski odbor ZZB NOV posredoval program aktivnosti za uresničevanje Titovih pobud občinskim odborom ZZB NOV. Še vedno je široka razprava o bodočih nalogah, predvidenih spremembah Statuta ZZB NOV Kosova. Toda tudi že iz sedanjih razprav je mogoče razbrati, da so borci v okviru svojih organizacij in v povezavi z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami primerno aktivni.

Na seji predsedstva borčevske organizacije te naše avtonomne pokrajine je bilo naglašeno, da morajo borci težišče aktivnosti za uresničitev kolektivnega vodenja in odgovornosti prenesti v krajevne skupnosti, kar bo pomemben prispevek k nadaljnjemu širjenju in krepitvi delegatskega sistema. V nadaljevanju svojega dela je predsedstvo obravnavalo zakonske osnutke iz borčevske zakonodaje na zvezni ravni, pri čemer so se v razpravi izkristalizirale tudi nekatere pripombe. Osnovna njihova pripomba pa je bila, da v teh dokumentih niso dovolj na-

glašena stališča 9. kongresa ZKJ in 8. kongresa ZZB NOVJ. Menili so tudi, da bi na ravni federacije za vsa ta vprašanja moral biti formiran en zakon, na osnovi katerega bi bilo omogočeno družbeno dogovarjanje. Prav tako so bili tudi mneneja, da bi bilo potrebno postopke za uveljavljanje borčevskih in invalidskih pravic poenostaviti.

Kosovsko borčevsko predsedstvo je na svoji zadnji seji tudi obravnavalo ekonomska in gospodarska vprašanja v avtonomni pokrajini Kosovo ter vprašanja ekonomske stabilizacije.

★

Minuli teden so se sestali člani predsedstva RO ZZB NOV Makedonije, da bi v prisotnosti generalnega sekretarja zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Tonea Turnherja in sodelavcev spregovorili o vseh pomembnih vprašanjih, ki so trenutno aktualna za borčevsko organizacijo kot tudi za celotno našo družbo.

V vsebinsko bogati razpravi so proučevali dosedanje delo borčevske organizacije kot tudi prve rezultate javne razprave iz občinskih odborov ZZB NOV (ki je sledila junijski seji republiškega predsedstva ZZB NOV). Kljub temu, da vsi občinski odbori še niso poslali svojih

predlogov in pripomb, je iz dosedanje razprave moč izluščiti, da je bilo že doslej mnogo storjenega za poglobljanje delegatskega sistema, s tem pa tudi delovanje v smislu doslednega uveljavljanja pobude tovariša Tita.

Razprave v občinskih odborih se pogosto sučejo okrog vprašanj o načinu organiziranja organov in teles borčevske organizacije. Predlagane spremembe in dopolnitve pa bodo vsekakor doprinesle pomemben delež za še uspešnejše delo. Borci so prepričani, da bo dobra organiziranost, v kateri bodo njihovi delagati odgovorni neposredno svoji delegatski bazi, vplivala tudi na širše odpiranje te organizacije vsem vprašanjem, ki so za našo družbo pomembna.

Na svoji redni osmi seji pa je predsedstvo RO ZZB NOV Makedonije (pred nekaj dnevi) razpravljalo o informaciji, kako se uresničujejo pravice borcev in ostalih občanov pri različnih občinskih in republiških organih uprave. Na osnovi te širše informacije so potem razpravljali tudi o pritožbah in predlogih, ki so prispele na republiški odbor lani in v polovici tega leta. Posebno pozornost so posvetili tudi informaciji o izgradnji domov za ostarele občane v republiki Makedoniji.

Plaketa za Johna Blatnika

V času bivanja v naši državi se je slovenski rojak John Blatnik sestal tudi s predsednikom ZZB NOV Jugoslavije, Kostom Nadjem, ki mu je ob tej priložnosti izročil plaketo ZZB NOV Jugoslavije za njegove zasluge pri negovanju vezi prijateljstva in sodelovanja med narodi in borci Jugoslavije in ZDA. Mr. Blatnik je ob tej priložnosti prejel tudi medaljo zmage ob 30-letnici zmage nad fašizmom.

Komaj pred tremi ali štirimi leti smo se čudili novicam, ki so povečini prihajale iz razvitih držav evropskega zahoda, o energetske krizi, o dražjih gorivih in mazivih, plinu, električni energiji.

Pri nas pa smo še kar naprej z nezmanjšano ihto kupovali drage in »požrešne avtomobile«. Malo nam je bilo mar, koliko zmečemo v peč oglja ali drv, koliko nam porabijo peči električne energije, plina, kurilnega olja.

Energetsko krizo smo pričakovali. Nanjo bi se lahko z razumnim ravnanjem celo pripravili in z ničemer nas ne bi presenetila, tudi s cenami ne. Žal pa smo ljudje taki, da marsičesa nočemo verjeti!

Prva nam jo je zagodila elektrika. V naši republiki smo sicer imeli, spričo načrtnega vlaganja v tovrstno energijo v prejšnjih letih, veliko manj nevšečnosti, kot so jih imeli v ostalih naših republikah, ko so bili izpadi, redukcije in varčevanje z električno energijo kar nekaj mesecev na dnevnem redu.

Z vsemi »dobrotami«, ki jih prinaša in nas preseneča energetska kriza, če o krizi zdaj lahko sploh govorimo, smo se nekoliko spoznali že letos, čeprav je po besedah nekaterih strokovnjakov to še le uvod v še večjo zagato, ki se bo odražala v večjem povpraševanju, kot so zaloge s tekočimi gorivi, premogom, plinom, elektriko.

Kmetije brez potrebnih zalog

Če že trdimo, da so naše kmetije s hrano in drugimi življenjsko pomembnimi stvarmi dobro založene, veliko bolje kot družine v mestih, tega ne moremo trditi za preskrbo z gorivi in mazivi, brez katerih bi se številne mehanizirane kmetije kaj kmalu znašle v ničkaj zavidljivem položaju.

Tako kot Petrolu primanjkuje za slovenske potrebe sodobnih in velikih skladišč, tako tudi kmetije, kar zadeva goriva, živijo iz rok v usta oziroma iz »rezervoarja na vozilu v izpušno cev«!

Izkušnje so nas spametovale

Tudi sorazmerno gosto posejani bencinski servisi Petrola, Ine in Istrabenz v bistvu prav nič ne spremenijo zaskrbljujočih skladiščnih prostorov in nujno potrebnih zalog. Kot kaže, bomo tako kot doslej v Sloveniji tudi še nekaj prihodnjih

Nas bo letošnja zimo zeblo? So zaloge s tekočimi in trdimi gorivi dovolj velike? Kakšni so obeti v prihodnje?

Premoga pa še kar naprej ni!

let živeli sicer dobro, vendar drago preskrbo goriv.

Sleherno leto je bila v teh dneh, ko je živo srebro zdrknilo le na nekaj več kot deset stopinj Celzija, na domala vseh bencinskih servisih nepopisna gneča. Letos tega ni več, kajti skrbni gospodarji so si tovrstni del toplote letos pravočasno preskrbeli. V to jih je nedvomno prisilila nekajkratna lanska zadrega s preskrbo kurilnega olja in pa seveda cene, ki so se že nekajkrat spremenile v škodo potrošnika.

No, tudi letos ni šlo pri

Kamor se ozreš, povsod gozd. Lepe gozdove imamo v Sloveniji celo na pragu mest. Žal pa v teh dneh ni moč dobiti niti v eni prodajalni Kurivoprodaje niti enega bukovega polena. Kupcem bodo drva na voljo šele tedaj, ko jih bomo »uvozili« iz SR Srbije.

Približno enako je tudi s premogom! Dolge in nepregledne vrste kupcev, ki so sredi letošnjega vročega poletja pohiteli z nakupom premoga, niso obetale nič kaj spodbudne jesenske preskrbe, čeprav so si po besedah

inž. Toneta Podobnika, vodje komerciale pri Kurivoprodaji, nadvse prizadevali, da ne bi ostali v dneh pred zimo brez premoga. Toda zgodilo se je tudi tisto nepredvideno. Ostali so brez premoga. Najhujšega jih je že rešil velenjski rudnik, ko iz Kosova niso prejeli še avgustovskih in septembrskih dogovorjenih količin. Z dobavo so v zaozanku tudi zasavski rudniki. Potrošnik pa seveda hoče in zahteva premog. Ga bo tudi dobil?

V mesecu, ki se je pravkar iztek, je bilo kupcem na voljo nekaj lignita

iz rovnega kopa iz Gackega, odkoder so ga vozili s tovornjaki naravnost iz rudnika v skladišča oziroma prodajalne. Ta lignit sicer ni bil odbran in tudi spričo skromne kalorične vrednosti ne bi sodil v naša gospodinjstva. Poleg tega pa je bil tudi za okoli 50 odstotkov dražji zaradi kamionske dobave. Vendar tudi to ni bila ovira, da ljudje zaradi strahu pred zimo in mrazom ne bi pokupili do zadnjega premogovega zrna.

Zasavski rudniki, Banovoči, Zenica, Kosovo, Djurdjevik in drugi rudniki, ki imajo s Kurivo-

kakovosti, kadar je ponudba večja od popraševanja.

Zeblo pa le ne bo nikogar!

Pomanjkanje premoga, predvsem rjavega, pesti ne samo Slovence, temveč skoraj vse Jugoslovane. Strokovnjaki, ki se dobro spoznajo na založenost s premogom, trdijo, da je bilo, in da še bo na trgu dovolj premoga, izraženo v absolutnih količinah. Da pa ni dovolj kakovostnega rjavega premoga, so si pa tudi strokovnjaki enotni.

Da bi slovenski rudarji kar najbolj uspešno pokrili potrebe, ki jih zahteva trg, so se odločili, da delajo že od avgusta dalje vse sobote. Njim bodo sledili zdaj še rudarji v Srbiji, Bosni in na Kosovu.

Kurilnega olja je torej dovolj, in če bo dovolj še premoga, letošnja zimo, četudi bo še tako dolga in mrzla, zeblo ne bo nikogar! Namreč, velika večina si je uspela preskrbeti tako kurilno olje kot premog. Res pa je, da so si mnogi zaradi razmer, ki vladajo na našem trgu, založenosti in podražitev priskrbeli tekoča in trda goriva kar za nekaj let vnaprej. Kurili pa bodo tisto, kar bo cenejše. »Zlata rezerva« pa tako in tako mora biti. Izkušnje in praksa so to pri nas že večkrat potrdili.

Mar za kavbojkami in cementom še premog?

Jugoslovanske kavbojke niso lepe. Italijanske so primernejše in sploh prima. Na tisoče Jugoslovancev vsak dan »roma« v Italijo po kavbojke. Cena ni pomembna.

Kava in viski, kupljena v Avstriji, nista dobra, sta pa poceni. Avstrijski trgovci si manejo roke.

V naši državi se lahko pohvalimo z vrsto številnih novih in sodobnih cementarn, med katere sodi tudi anhovska. Cementa pri nas primanjkuje, čez mejo ga je vedno dovolj. To dobro vedo občani, ki imajo propustnice za maloobrnejni promet.

Bo s premogom enaka zgodba? V Avstriji ga imajo trenutno dovolj, le 1100 šilingov velja tona. S carinsko dajatvijo in prevozom je tam za naše državljane premog še enkrat dražji, pa vendar se že slišijo vesti, da so se nekateri že preskrbeli s premogom v Avstriji, za katerega pa še ni čisto natančno ugotovljeno, če ni to naš iz bosanskih rudnikov, kot je bilo naše blago, iz katerega so v Italiji delali kavbojke!

Tone Urbas

Bomo res bukova drva morali uvoziti iz Srbije, če bomo hoteli preskrbeti naš trg?

Kateremu srečnežu je namenjen ta premog?

Petrolu z dobavo pogodbenih količin tako, kot so se z dobavitelji dogovorili. V zadnjih dveh mesecih letošnjega leta jih čaka sicer še nekaj težav, vendar upajo, da tokrat kupcev ne bodo razočarali.

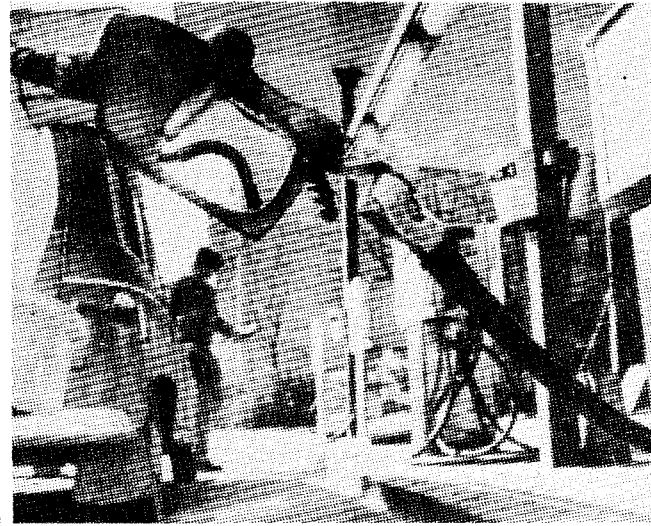
Kje so drva in premog?

Recimo, da smo zaradi pomanjkanja skladiščnih prostorov za tekoča goriva v Sloveniji zares primorani na redno transportno preskrbo. Toda, skoraj ni razumljivo, da smo ostali pred zimo v Sloveniji brez premoga in drv.

Slovenija se lahko pohvali z lepimi in bogatimi gozdovi. Gozdna gospodarstva so uspela s svojimi strokovnjaki razumno izkoriščati in ohranjati ter vzdrževati gozdne parcele. Slovenski gozdarji so znani tudi po najsodobnejši strojni opremljenosti in izkoriščanju gozdov.

Njegovo veličanstvo-premog!

prodajo sklenjene pogodbe o dobavi premoga po posameznih mesecih, bi v veliki meri prispevali k redni preskrbi s premogom brez nejevolje in paničnega strahu, če bi dosledno upoštevali naročilo.

Zgradili smo šole, pozabili na skladišča

Če bodo posamezna gospodinjstva le še nekako zadovoljna tudi z lignitom, z njim zagotovo ne bodo zadovoljni hišni sveti, vzgojnovarstveni zavodi, šole..., skratka vsi večji porabniki, čigar kotli zahtevajo visokokalorični premog.

V prihodnjih nekaj dneh, ko se bo stanje z nakupom premoga le nekoliko normaliziralo, bo v skladiščih na zalogi dovolj lignita. To pa za zgoraj naštetih porabnikov ni rešitev, ker so brez velikih ustreznih skladiščnih prostorov, kamor bi lahko shranili premog dobre

Uspel preizkus pripravljenosti

Tudi Tolmincev ne more nič presenetiti

V dvodnevni sklepni akciji NIČ NAS NE SME PRESENETITI je tudi v radovljški občini množično sodelovalo v preverjanju obrambnih in samozaščitnih nalog celotno prebivalstvo, od pionirjev do najstarejših iz vseh 20 krajevnih skupnosti.

Težišče vseh vaj je bilo v krajevnih skupnostih, kjer so koordinacijski odbori pri KK SZDL pripravili izredno pestre in raznolike programe, čeprav je bila za celo občino enotna predpostavka – rušilni potres.

Aktivirane so bile vse enote civilne zaščite, narodne zaščite, rezervni miličniki, taborniki, gorski reševalci, podvodni potapljači, zdravstvena in veterinarska služba ter občinski upravni organi. Izredno zavzeto so na vaji sodelovali tudi učenci in učitelji osnovnih in srednjih šol, brigadirji MDB Stane Žagar, pa tudi drugo nerazporejeno prebivalstvo pa vseh in naselij.

Zapaženo vlogo v akciji je

odigrala tudi informativno-propagandna služba, pri čemer velja poudariti zlasti IN-DOK center, ki je s takojšnjo objavo obvestil in nato še posebne številke glasila Obzorje uspešno opravil svojo nalogo. Veliko zaslug ima tudi lokalna radijska postaja Triglav Jesenice, ki je že ves teden in tudi v soboto in nedeljo posvetila posebne oddaje tej akciji s seznanjanjem prebivalstva z navodili o izrednih razmerah ter sprotimi poročili o poteku akcije. Priložnostna glasila s podrobnimi zapisi ob akciji so izdale tudi informativno-propagandne komisije v vseh osnovnih šolah. Zanimivo je tudi, da so reševalnim vajam v blejskih hotelih in na bohinjski žičnici z velikim zanimanjem sledili tuji turisti, ki so z razumevanjem sprejeli kratkotrajno motenje njihovega počitniškega ugodja.

Po podatkih sekretariata akcije NNNP 79 pri OK SZDL Radovljica je samo v

soboto, 29. septembra, sodelovalo po krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah nad 21.500 ljudi ali nad 70 odstotkov vsega prebivalstva v občini. V sklepnem delu akcije v nedeljo, 30. septembra, so priredili mitinge v devetih krajevnih skupnostih, razna športna tekmovanja pa v sedmih. V desetih krajevnih skupnostih so organizirali pohode k spomenikom in krajem, znanih iz NOV. Člani AMD in planinci pa so se udeležili svojih za ta dan prirejenih pohodov. Na raznih političnomanifestativnih prireditvah je bilo v nedeljo 3730 občanov.

Zbrane podatke o poteku akcije NNNP v občini bodo podrobno razčlenili v vsaki krajevni skupnosti in dali v oceno zborom občanov. Končno oceno pa bo do konca oktobra pripravil tudi koordinacijski odbor za LO in DS pri OK SZDL, ki jo bo posredoval v analizo vsem občinskim družbenopolitičnim organizacijam.

V tem zapisu o poteku akcije NNNP v tolminski občini ne morem mimo treh mejnikov v zgodovini Tolminske. Ves čas poteka akcije so se vrstile podobe te deželice, tako jo imenuje Simon Rutar v svoji Zgodovini Tolminskega, v vseh stoletjih, odkar so Slovenci prišli v te kraje.

Ti trije mejniki, ki zaznamujejo prehojeno pot naših prednikov, so: Veliki tolminski punt 1713. leta, obglavljenje enajstih voditeljev punta 1714 na Travniku v Gorici in petindvajsetletna fašistična okupacija Primorske z vsemi grozljivimi raznarodovalnimi ukrepi in nameni fašističnih oblastnikov.

Kako surova in nečloveška je bila petindvajsetletna fašistična okupacija! Tako huda, da so se močni hrbti Primorcev krivili pod njeno težo. Vendar so ti Primorci ostali na svoji zemlji.

Ta delček zgodovine mi je bil v mislih ves čas poteka akcije NNNP. Iz zgodovine štrlijo kot jezeve bodice okupatorjevo zatiranje, izkoriščanje in krčenje vseh človekovih dobrin, kot so svoboda, materin jezik, kultura in narodnost, ki jih je bil fašizem s tako krutostjo odvel Primorcem. Prav zato mi je bilo kot nekdanjemu partizanskemu časnikarju zares lepo in toplo pri srcu, ko sem v nedeljo po končani akciji NNNP izvedel, da je v akciji sodelovalo več kot 90 odstotkov prebivalcev tolminske občine, in da je v akciji organizirano sodelovalo 480 občanov. To so številke, ki potrjujejo zavzetost prebivalcev te obmejne občine, da si s tolikimi žrtvami priborjene svobode ne bodo nikoli več pustili vzeti.

V akciji so sodelovale ekipe RK, zdravstvena služba, CZ, nekdanji borci NOV, mladina, taborniki, enote NZ, ribiči, lovci, člani Planinskega društva, Radioklub Soča, Avtomoto društvo, ekipe prve pomoči, gasilci, gorska reševalna služba, Strelska družina in skoraj v celoti vsi prebivalci občine. To je bil množičen prikaz občanov tolminske občine, da v vsakem primeru pokažejo svojo pripravljenost v obrambi in zaščiti svojih življenj,

svojega in družbenega imetja.

Pripravljenost za sodelovanje je bila taka, da je potrebno omeniti nekaj primerov. Nekaj članov Planinskega društva je že navsezgodaj zjutraj odpejalo večjo skupino otrok (evakuacija) iz Tolmina v Čadrg, ker je bila nevarnost, da bo sovražnik bombardiral Tolmin. Prebivalci Čadrga so prav tako kot med NOV lepo sprejeli otroke in njih spremljevalce in jih pogostili s toplim čajem. Istočasno so v Čadrgu zavrnil napad diverzantov ter organizirano izvedli evakuacijo otrok in odraslih vaščanov iz ogrožene vasi. Po končani akciji so imeli krajšo kulturno prireditev. O dogodkih iz NOV je na prireditvi spregovoril Andrej Kavčič-Kovač, prvi predsednik okrajnega NOO, ki je bil izvoljen leta 1944. V Breginju, naj povem, da je to novi Breginj, so začeli z akcijo že 29. septembra ob 22. uri, ko so organizirali zatemnitev vasi in naselij. V Soči so prikazali reševanje prebivalcev pred nevarnostjo snežnih in zemeljskih plazov. V Kalu-Koritnici so izvedli preizkus delovanja organov KS v ilegali. V Zatolminu, na Volarjih, v Poljubinju in na Prapetnem so izvedli udarniško odstranjevanje ruševin, ki jih je povzročilo bombardiranje ali pa močan potres. V Tolminu je bil izveden preizkus premetitve celotne zdravstvene ekipe iz Zdravstvenega doma na določeno mesto kot v primeru vojne ali elementarne nesreče. Preizkus je bil izveden v pičlih petih minutah. To dokazuje, da je celotna ekipa z največjo resnostjo in odgovornostjo opravila svojo nalogo. Gasilci v Tolminu so pokazali izredno izurjenost pri reševanju ljudi iz gorečega poslopja, ki je bilo bombardirano, saj so reševali tudi iz visokih nadstropij.

Kot poseben primer sodelovanja v akciji naj navedemo delo spravila poljskih pridelkov, ki ga je izvedla mladina na Kneži in tako pomagala starejšim in bolnim vaščanom. Iz Volč je odšlo preko sto vaščanov na planino Hlevnik in so tam oživili spomin na borbo Gregorčičeve brigade 10. maja 1943, ko so partizani te brigade v celodnevni borbi prizadejali Italijanom zelo hude izgube. Po uspešni borbi je brigada odšla v Beneško Slovenijo.

nih objektov morali določiti večje število ljudi. Zavarovanje naj bi bilo po soseskah, ker bi bila tako zagotovljena večja varnost in bi večje število ljudi sodelovalo pri čuvanju in zaščiti za družbo pomembnih objektov.

V Podbrdu je gorska reševalna služba prikazala reševanje ponesrečenega planinca vsem vaščanom.

Kot poseben primer sodelovanja v akciji naj navedemo delo spravila poljskih pridelkov, ki ga je izvedla mladina na Kneži in tako pomagala starejšim in bolnim vaščanom. Iz Volč je odšlo preko sto vaščanov na planino Hlevnik in so tam oživili spomin na borbo Gregorčičeve brigade 10. maja 1943, ko so partizani te brigade v celodnevni borbi prizadejali Italijanom zelo hude izgube. Po uspešni borbi je brigada odšla v Beneško Slovenijo.

V Tolminu so občani sodelovali v akciji z vso odgovornostjo. Skoraj vsi stanovalci v blokih so se umaknili v kleti in zatemnili stanovanja. Na ulicah skoraj ni bilo opaziti ljudi. Vsi odgovorni za javne lokale so upoštevali navodila in med bombardiranjem zaprli lokale.

Akcija je kljub nekaterim pomanjkljivostim dokazala, da je zavest samozaščite v ljudeh močno prisotna.

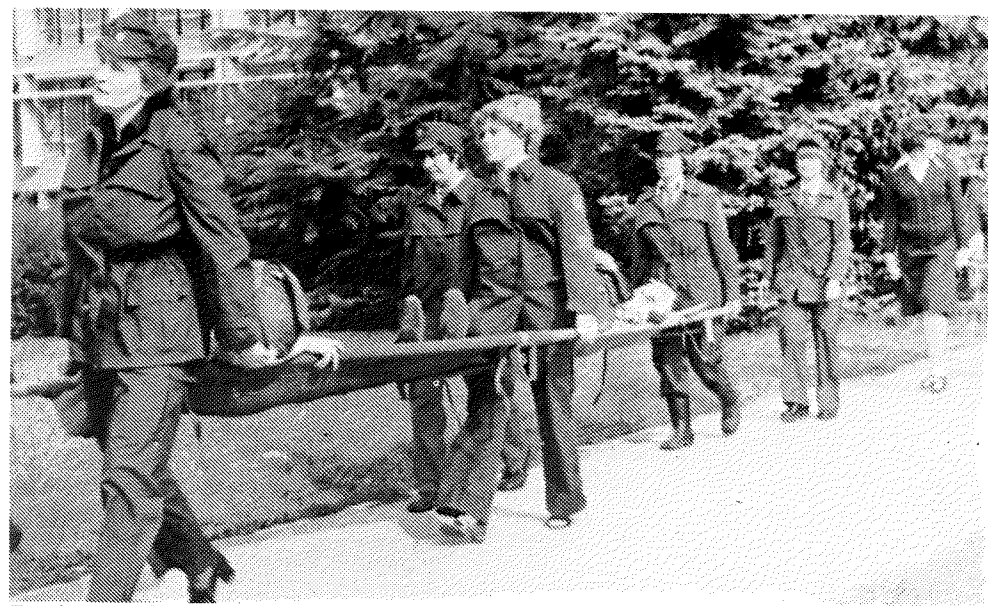
★

Naj mi k tem ugotovitvam pride na pomoč z nekaj stavki naš pisatelj Ciril Kosmač, ki je v svoji knjigi Pomladni dan med drugim zapisal:

»Svojo domovino poznamo, kakor poznamo obraz svoje matere: domače so nam vse njene gube in gubice, poteze veselja in sreče, brazde bridkosti in skrbi. Nenehno čutimo objem njenih kmečko raskavih, a srčno dobrih in toplih rok, stiskamo se k njej in jo branimo že tisoč let, branimo jo največkrat preprosto, kar z golimi rokami, toda branimo jo uspešno...«

A. P.-Ogarev

Pričakovani rezultati

Z vaje v Novi Gorici

»Šestmesečna intenzivna politična aktivnost SZDL kot fronte pri uresničevanju akcije NNNP 79 je z zaključno vajo pokazala presenetljive rezultate. Le-ti so se pokazali v velikem zanimanju delovnih ljudi in občanov za akcijo in vajo, v njihovem množičnem vključevanju in ne nazadnje v njihovem resnem in dostojnem obnašanju.

Presenečajo krajevne skupnosti, ki so svojo samoupravno, politično in usklajevalno vlogo, tako kot je v ustavi in zakonu o združenem delu zapisana, popolnoma potrdile. Smemo trditi, da so se krajevne skupnosti

pri uresničevanju akcije NNNP 79 v celoti uskladile s tozdi, šolami ter vsemi organizacijami in društvi na svojem območju in uspešno vodile vajo kot temeljne samoupravne političnoekonomske enote. Ponovno smo se prepričali o neizčrpnem viru iniciative, pripravljenosti za akcije in ne nazadnje sposobnosti premetitve tudi materialnih težav v KS, kadar so te povezane z vsemi strukturami, kot so bile v tem primeru, je med drugim v zaključni oceni dejal vodja vaje v novogoriški občini Alojz Lah.

Sicer pa se je v akciji v vseh štirih severno primor-

skih občinah aktivno vključilo okoli 50.000 ljudi. Povsod so se enote civilne zaščite, narodne zaščite, rdečega križa, razna društva in organizacije ter prebivalstvo uspešno spoprijeli s sovražnimi diverzantskimi skupinami in posledicami letalskih napadov ter elementarnih nesreč. Odbori za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito so se v vseh KS sestajali polnoštevilno. Takoj ko je nastopila nevarnost, so učinkovito ukrepali. Vsi so dokazali, da so za naloge v izrednih razmerah dobro usposobljeni.

J. Alič

Lovstvo ni le lov na trofeje

Več kot šport

Je lahko lovec prav vsakdo, smo se vpraševali ondan, preden smo začeli pogovor z dr. Jožetom Benigerjem, dolgoletnim lovcom, vrsto let po vojni funkcionarjem Lovske zveze Slovenije in Jugoslavije ter nekdanjim partizanskim zdravnikom.

Pravzaprav je bilo odgovor že pričakovati. Dr. Beniger misli, da lahko postane lovec zares vsakdo, da so se pravila in odnosi spremenili od nekdanjih, ko je lov pomenil predvsem šport in razvedrilo petičnejšim ljudem. Toda še vedno velja, da bo postal dober lovec in privržen član lovske organizacije tisti, ki je vsestranski ljubitelj narave in ne le lovec na trofeje.

Lovska strast, želja po uplenitvi divjadi je, tako meni dr. Beniger, ostanek človeškega gona po ohranitvi, davna podedovana naravna skrb za hrano, ki pa je seveda v dolgih stoletjih in tisočletjih s civilizacijo in napredkom vse bolj izgubljala svoj prvotni namen in ima danes že vrsto drugih nalog.

»Moji lovski začetki so povezani z mojo zgodnjo mladostjo. Bil sem doma na deželi, na Dolenjskem. Gozd in travnik sta me privlačila bolj kot šola ali druge igre. Mati je bila kar naprej žalostna zaradi mojih strganih hlač. Že takrat sem opazoval divjad, polharil in nabiral gozdne sadeže. Tudi kasneje, ko sem že hodil v višje šole, sem se rad vračal v gozd in naravo nasploh. Toda o lovstvu takrat še misliti ni bilo. Treba je bilo najprej zaključiti šole. Tik pred vojno, ko sem opravil medicinski študij, so me pa skoraj docela prevevale skrbi novopečenega zdravnika.«

Zlasti se nam je zdelo zanimivo vprašanje lova in lovstva med narodnoosvobodilno vojno, zato smo partizanskega zdravnika povprašali, kakšni so njegovi spomini.

»V času narodnoosvobodilne vojne smo seveda imeli priložnost opazovati tudi naravo. Spominjam se, da sem na Pohorju vstajal navezgodaj in skrit opazoval divjad na jutranji paši. Spominjam se tudi večje družine jelenov, ki sem jih ta-

krat občudoval.« A zvečine je ostalo le pri opazovanju. Borcem je bilo namreč strogo prepovedano streljati divjad. Izjema je veljala le za potrebe partizanskih bolnišnic ter v primerih, ko so bile partizanske enote v položaju, da si niso mogle drugače priskrbeti hrane.

Takoj po vojni se je lovska organizacija osnovala znova, in kakor je veljalo

naše nove socialistične skupnosti, jo je bilo potrebno oblikovati v tem duhu. Velika novost je bila, ko smo sklenili, da je vsa uplenjena divjad last družbe (lovske družine) in ne tistega, ki jo upleni.

S tem smo hkrati zagotovili lovskim družinam sredstva, s katerimi so lahko začele gospodariti. To je bil čas začetkov gojitve divjadi, čas prvih za-

tve divjadi, poznati navsezadnje bolezn divjadi in še vrsto drugih stvari.

Zato so uvedli lovske izpite, na katerih so morali novi člani pokazati osnovno lovsko znanje.

Lov in lovstvo sta poleg tega, da sta najožje povezana z naravo, tudi drugače pomembna. Medčloveški odnosi, tovarštvo in pripadnost organizaciji so za lovsko organizacijo že pregovorni. Posamezni obredi so za lovce posebni dogodki v življenju.

Kar pa žadeva delovanje same organizacije, njeno povezovanje z delom širše družbene skupnosti, nam je dr. Beniger naštel toliko področij, da je zares mogoče reči: vključuje se povsod – od krajevne skupnosti, vaške skupnosti, občine, republike, zveze do povezovanja preko državnih meja.

»V lovski organizaciji so se načela samoupravljanja začela uvajati že zelo zgodaj. Vsakršno odločanje o najrazličnejših vprašanjih se je že v začetku petdesetih let odvijalo na delegatski osnovi.«

Kljub dobri in za številne druge organizacije zgledni usmerjenosti in delu pa se lovska organizacija danes srečuje z vprašanji, ki jih tudi humana načela in dobra volja ne bodo mogli rešiti, če jih ne bomo reševali prav vsi, vsi člani naše družbene skupnosti. Gre za vprašanja varovanja naravnega okolja pred onesnaževanjem, pred zastrupljanjem divjadi s pesticidi, herbicidi, gre za uničevanje divjadi s sodobno kmetijsko mehanizacijo...

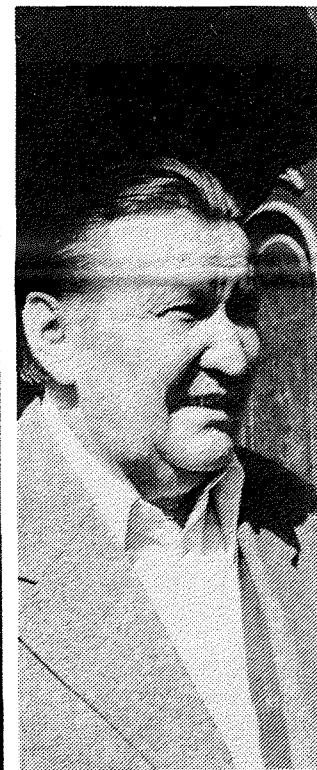
Kaže, da bo tisti lovski pragon, o katerem smo spregovorili na začetku tega sestavka, počasi, a vztrajno potisnjen še bolj v ozadje lovske zavesti. Vprašanja ohranjanja naravnega ravnovesja v naravi, gojitve divjadi, ohranjanja gozdov in nenavsezadnje vse množičnejše vrste lovcev kažejo, da ima in mora imeti današnji lovec vrsto nalog in skrbi, ki jih še pred vojno (kaj šele v časih zgodovinskih kraljevskih in grofovskih lovov) niso niti slutili.

Bojana Žokalj-Jesih

Muzej NOV Slovenj Gradec

Temeljita preobrazba

Skorajda dve leti slovenjski muzej NOV zapira svoja vrata radovednim obiskovalcem, kar je posledica obširnih obnovitvenih del, ki bodo na novo urejenemu muzeju dala ne le novo podobo, pač pa tudi novo vsebino. Ob pomoči skupščine občine in številnih organizacij združenega dela, kulturne skupnosti Slovenije in različnih pokroviteljev, ki so se pripravili prispevati potrebna sredstva, pa domačih kulturnih skupnosti Slovenj Gradec, Dravograd,

Ravnatelj muzeja, Ferdo Fišer

Ravne na Koroškem, Radlje ob Dravi in še koga bodo obnovili okoli štiristo kvadratnih metrov površine. S sedanjimi, skorajda že docela pripravljenimi prostori in z na novo pridobljenim nadstropjem v sosednji zgradbi bodo imeli na voljo okoli dvesto kvadratnih metrov čiste razstavne površine, kar bo povsem dovolj, da bo ta ustanova, ki je že sedaj imela regijski pomen, prerasla v koroški pokrajinski muzej revolucije, namenjen vsem štirim koroškim občinam in zamejski Koroški. Takšen pomen bo ustanova dobila takrat, ko bodo dokončno rešena še nekatera kadrovska in denarna vprašanja.

Prostorska razširitev in pokrivanje precej večjega območja od dosedanjega bo v prihodnje zahtevala tudi nov vsebinski program. Tako bo v novo delovno področje slovenjskih muzejskih delavcev dodeljeno še območje zamejske Koroške. Zahodni del omenjene pokrajine je bil doslej nekoliko širše obdelan v Gorenjskem muzeju v Kranju in na Jesenicah. Na panojih na novo urejenega muzeja bo obiskovalec lahko sledil zgodovinskemu razvoju revolucionar-

nega gibanja in narodnoosvobodilne vojne na ozemlju celotne Koroške in mislinsko pohorskega območja, tu pa bo hkrati začel rasti tudi osrednji dokumentacijski center vsega koroškega partizanstva.

Muzejski svet je že pripravil podroben program dejavnosti preurejenega muzeja, ki bo odprt še v tem letu. Kot doslej bo tudi poslej obiskovalec na voljo stalna razstava Koroška in mislinsko pohorsko območje v narodnoosvobodilni vojni, ki jo bosta dopolnjevali temeljni razstavi Partizanska saniteta v zahodnem delu Pohorja in na Koroškem ter zaključni boji na Koroškem maja 1945. Po otvoritvi bo muzej pripravil še posebno razstavo o partizanskih tehnikah in kurirskih zvezah na Koroškem in mislinsko pohorskem območju. V posebnem prostoru bo razstavljeno gradivo o domaćih enotah in pobratenih mestih koroških občin. Ob otvoritvi pripravljajo razstavo del likovnih umetnikov: talcev Franca Goloba in Lojzeta Sušmelja, poleg tega pa še del nekdanjega borca Kranjskega bataljona Vladimirja Lakoviča, udeleženca pohoda 14. udarne divizije na Štajersko Iva Seljaka-Copiča in častnega občana slovenjgraške občine Božidarja Jaka.

Prostor, kjer bodo razstavljani dokumenti, fotografsko gradivo in predmeti, povezani s partizansko saniteto, bo namenjen pedagoški dejavnosti, ki jo namerava muzej poslej še bolj razviti s pomočjo različnih dokumentarnih filmov in diapozitivov in tako nadaljevati s tradicijo, ki je postala že pravilo. V bližnji prihodnosti nameravajo postaviti razstavne panoje v osnovni šoli Šmartno z gradivom o Zidaniškovi brigadi in na osnovni šoli Mislinja, kjer bodo učencem prikazali življenjsko pot narodnega heroja inž. Rada Iršiča-Gregla.

Razen že omenjenega skrbi muzej za obnovljeno partizansko bolnišnico Trška gora (eden izmed šestih objektov partizanskih bolnišnic v zahodnem delu Pohorja, znanih tudi kot Paučkove bolnice). Ob bolnišničnih barakah so postavili lične razstavne panoje, podobne krmiščem za srne. V okviru njihovega delovanja je tudi spominska soba v poslopju nekdanje gestapovske mučilnice v Dravogradu.

Tako zastavljen koncept na novo preurejenega muzeja NOV v Slovenj Gradcu, ki se z naglimi koraki približuje dnevu otvoritve, je gotovo ustrežnejši od prejšnjega, saj pokriva neko področje v celoti, s tem pa se bodo znatno izboljšale delovne razmere in seveda tudi obveznosti. Razširitev pomeni tudi obveznost do vseh koroških občin, torej je razširjeno tudi področje znanstvenega delovanja delavcev muzeja.

Milenko Strašek

Dr. Jože Beniger v vojnem času res ni imel časa misliti ne na lov ne na lovstvo, saj je že leta 1941 na terenu (v Zagradcu na Dolenjskem) deloval za NOV, pred kapitulacijo Italije pa se je vključil neposredno v oborožene partizanske enote. Pot ga je vodila od Devete brigade v Šercerjevo, s katero je kot brigadni zdravnik prehodil vso pot Štirinajste preko Štajerske. Po pohodu je postal šef sanitete 14. divizije in decembra 1944. leta šef sanitete Četrte operativne cone.

Fotografija iz partizanskih let: Dr. Jože Beniger, Franc Puterle in Ivan Frankič-Tilen na Planini na Kozjanskem 13. septembra 1944.

za vse družbene organizacije, se je tudi ta vključevala v izgradnjo nove domovine, iskala novih poti v lastni organiziranosti in socialističnih načelih delovanja.

Dr. Jože Beniger je postal leta 1949 predsednik Lovske zveze Slovenije, zato se še prav dobro spominja, s kakšnimi nalogami in problemi so se spopadali tisti čas. »Marsikateri stari lovec v začetku ni mogel sprejeti tega, da se v lovske organizacije vnašajo novosti, o katerih pred vojno ni bilo ne duha ne sluha. Ker pa je bila tudi naša organizacija del

četkov zbiranja sredstev za poravnavo škode kmetom i kmetijskim zadrgam, ki jim je divjad uničevala posevke.«

Bil pa je tudi čas, ko so se v lovskih vrstah dogovorili, da je za vstop v zeleno bratovščino potrebno določeno lovsko znanje. Saj je postajalo vse bolj jasno, da ni edino in najpomembnejše dobro obvladovanje streljanja, ampak je izredno pomembno poznati biološke lastnosti divjadi, poznati vrste divjadi, njihove navade v naravnem okolju, poznati zakonitosti balistike, kinologije, goji-

Zares v probleme našega časa – in mimo njih

Kako se slovenski film spopade z dolžnostmi odslikovanja sodobne tematike

»Krč« – celovečerni slovenski film, posnet po scenariju Željka Kozinca v proizvodnji Viba filma 1979. Režiser Božo Šprajc, snemalec Rado Likon, kostumografinja Alenka Bartl, scenarist Niko Matul, skladatelj filmske glasbe Tomaž Pengov, montažer Andrija Zafranovič. V glavnih vlogah Mateja Glažar (medicinska sestra Tanja), Milena Zupančič (učiteljica Kristina), Ivo Ban (kmet Matevž), Boris Cavazza (funkcionar Igor), Zlatko Šugman (predsednik krajevne skupnosti), Iva Zupančič (njegova žena, direktorica šole), Jože Kovačič (Černoga), Željko Hrs (»Maturant«), Janez Starina (kaplan) in še mnogi drugi.

Začnimo z zdravim premikom: slovenski film noče biti več negovana cvetlica v vazi, ki naj jo ponudi naklonjena kulturniška klima, temveč to, kar naj bi bil in kar mora biti: v zadnjem dognanju tisto, kar film sam po sebi je – ustvarjalni dosežek, ki ga omogočajo industrijski, proizvodni pogoji. Ker je pač potemtakem proizvod, mora skrbeti za svojo uvrstitev na tržišču. In ker je kreativni, ustvarjalni dosežek, mora pogoj trgovalca premagovati s svojo izpovedno, problemsko, humanistično prepričljivo močjo.

Kako je s »Krčem« na tej naravnost akrobatsko visoko napeti vrvi? Kako na njej lovi ravnotežje?

Kolikor bolj se slovenski film emancipira od »toplih gred« kulturniških zaščit, se tudi osamosvaja. Trenutek takšnega osamosvajanja je v letošnji proizvodnji vsekakor tudi »Krč«.

Kot proizvod je nastopil z eno najbolj dognanih možnosti javnih priporočil, z učinkovito publicistično, recimo kar reklamno akcijo lepakov, fotografij, filmskih katalogov, vseh uglašnih na (od Matjaža Vipotnika zasnovano) geslo škarij. Kazalec in sredinec, podaljšana v nabrušena kraka škarij, sta njegovo geslo.

Je to namig na podeželske slavnosti, ki ob kakršnemkoli jubileju posežejo po blazinici, škarih in rezanju traku (kar bi film navezadnje tudi upravičeval)? Je to – seveda že v domeni ustvarjalnega potrjevanja filma – »porajanje nove družbene stvarnosti v krču, ko se usklajajo interesi ob vitalizmu kmeta in žaru delavca« (kot piše v filmskem prospektu)? Ali pa je to namig na tisto spoznanje, ki naj ga skozi mnogo nadrobnosti in mnogo odvečnosti prinese iz kinematografa s seboj dandanašnji gledalec – spoznanje o popkovini, ki jo čas porajanja novega življenja nujno odreže od njegovega izvora, od prvobitnega napajanja z življenjsko močjo?

Mislim, da filmski prospekt preprosto laže. Kajti v »Krču« ni potrjen niti vitalizem kmeta niti žar delavca. Oba odstopata od svojih ciljev v sporazum, ki je zanj pravzaprav poraz. Kmet Matevž, ki se je zagnal v boj proti slepovidnemu, birokratsko

papagajskemu načrtovanju predsednika krajevne skupnosti in njemu enakih, se proti njihovemu zavzemanju za gradnjo cementarne boril za plodno kmečko zemljo, se odseli z domačije, postane brezdomec nekje na močvirni periferiji mesta. In žar delavca, ki naj bi ga žarčil predsednik mladinske organizacije, ko se je zavzemal za lokacijo »čiste« industrije, ugasne pod pepelom njegove nedeljske obleke na slavnosti, s katero uvedejo v njegov domači kraj tretji, sporazumarski nastop razvitosti – šivalnico, ki v domačije ne vrača moških, temveč dodatno zaposluje še drugo polovico »polkmetištv«, ženske.

Bridko rečeno – vse to, kar film pove, pa ni laž. Še in še doživljamo na lastni koži takšne

poraze, takšne kompromise. Vse poročene iz resničnega, življenjskega krča, ki ga povzroča nujna nezadovoljnost s stanjem, kakršno je, zato včasih slepo zagnanega v napačne cilje in razrešitve (od »političnih tovarn« do »slepih« cest itd. itd.)

In še dalje tipa filmski »Krč«. Recimo, z usodo kmetiškega starca Černoga, za katerega je skupnost sicer oskrbela tabletko za blaženje ulkusa, ni pa se spomnila, da potrebuje tudi svoj vsakdanji obrok pravilne prehrane – in ga je s tem, divjega lovca na zajčke, pgnala v smrt zaradi preobledenosti sredi skrajne lakote...

Pa še naprej. Do onemoglih, na posteljo navezanih starcev, ki ob pomanjkanju nege bolj želijo smrt od življenja. In do nič

Mateja Glažar (medicinska sestra Tanja) in Ivo Ban (kmet Matevž)

Jože Kovačič (kmetiški stavec Černoga)

manj onemoglih, a še vedno živih gruntarjev, ki mislijo, da bodo svojo zemljo odnesli s seboj v svoj grob.

Tudi v medprostore idejnih in generacijskih konfliktov je, bolj rečeno, mogel bi seči »Krč«. Do spopadov med sklerotično enosmernostjo ustaljenih funkcij in pobudništvom mladosti. Do zvite akcije klera, ki spretno izkorišča humanistične vrzeli socialističnih družbenih obzorij.

Vendar – kaj bi luščili iz filma v ospredje tisto, kar je, žal, obtičalo v ozadju slikanja razpoloženja. Kajti osnovna izredno spodbudna naravnost tega filmskega prikaza, ki bi mogel prenesti v ustvarjalni dokument, se je žal zaobrnila v njegovo zunanjo, površno učinkovitost. Ko se je naš film s sodobno temo skozi scenarijski osnutek pripiral do tako učinkovitega, aktivnega kolektivnega junaka, kakršna utegne biti današnja slovenska nerazvita podeželska srenja, se mu je obenem tudi že odpovedal. Ni mu zaupal (pa naj bo to scenarijski, dramaturški ali režiserski »greh«), dodal mu je nekaj banalnih prvin, ki so stopile v ospredje, postale celo nosilke filmskega zapletanja in razpletanja. Njihovi nosilki sta medicinska sestra Tanja in učiteljica Kristina, dve osamljeni izobraženki, podvrženi svojim ženskim erotičnim hrepenenjem (ki pa so v filmu, blago rečeno, popolnoma šablonsko izrabljena).

Denimo: če že Tanja v meščanskem lahkoživcu, ki nastopa kot ugledna »politična zvezda«, najde svojega princa na belom konju in jo zato krajevna »oblast« hoče izrabiti za adut njegove naklonjenosti, bi se nekako verjeli. Toda da profesorica angleščine, ki počitnice preživlja v Londonu, troši svojo žensko energijo za to, da bi osvojila vaškega zaostaleža ali postavnega kmeta, je dramaturško skrajno zgrešena postavka v okviru, ki si ga je film družbeno – socialno zastavil.

Tukaj so tisti sporazumi, na katere v filmu »Krč« ne moremo pristati: naš gledalec ne bo pritegnjen s tisto vsemogočno »ustno reklamo« k ogledu socialnih problemov, ki jih film odpira, temveč mu bodo priporočili bikini Milene Zupančič, s katerim (kdove zakaj) zapeljuje kmeta Matevža, ali pa razgaljene prsi Mateje Glažar, nad katerimi (oh, kako globokoumno) njen meščanski ljubimec Igor razglablja o muziki Šostakoviča.

Če se vrnemo k misli, da je sleherni filmski dosežek vrednoten po proizvodni logiki tudi kot proizvod za trg, bi rekli, da se je »Krč« iz zavesti, da bi lahko zarezal v probleme našega časa in z njimi samimi pritegnil pozornost, prehitro, preveč površno usmeril v preprosto tržno spogledovanje. Velika škoda za resničen scenarijski, režijski in igralski obet, ki ga je dal – in ki kljub pomislekom še vedno velja.

Stanka Godnič

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽK

Trilogija o samoupravljanju. Leta 1980 bo zaključenih trideset let razvoja socialističnega samoupravljanja v Jugoslaviji. Za to priložnost pripravljata Zveza združenja za politične vede Jugoslavije in Zveza združenja publicistov Srbije izdajo dela v treh delih z naslovom »Trilogija samoupravljanja 1950–1980«. V pripravi tega svojevrstnega pričevanja o razvoju teorije in prakse samoupravljanja pri nas bo sodelovalo več združenih založnikov vseh republik in pokrajin. Knjiga bo v prodaji aprila prihodnje leto.

Prva partizanska radijska postaja. V prvih dneh vstaje so bili kurirji in vezisti skoraj edina vez med partizanskimi enotami. Mnogo akcij je bilo odvisnih prav od pravočasnega obveščanja, kje je sovražnik in kaj načrtuje; dne 26. septembra 1941 pa je v Stolicah začela delati tudi prva partizanska radijska postaja.

Poslušajte, poslušajte, poslušajte...! Govori prva narodnoosvobodilna partizanska radijska postaja! To so bile besede Isidorja Brdarića, prvega partizanskega napovedovalca, v Stolicah, 26. septembra 1941, ki jih je na nekem sestanku v zgradbi vrhovnega štaba »ujel« Ivo Lola Ribar z običajnim radijskim aparatom na valovni dolžini štirideset metrov. Lola je ves zadihnan in presrečen odšel v sobo, v kateri je Tito govoril tovarišem. Tudi vrhovni komandant je bil še kako prijetno presenečen. Odšel je v »studio« partizanske radijske postaje, dal Brdariću z roko znak, naj nadaljuje, in šele po oddajanju želel zvedeti vse podrobnosti o postaji.

Nekega dne bomo imeli radijsko postajo, ki jo bo poslušal ves svet! Je takrat rekel tovariš Tito.

To je bilo v Stolicah pred osemtridesetimi leti.

Pionirji v narodnoosvobodilnem boju. Minuli ponedeljek je bila sklenjena krajša serija prištinske televizije »Pionirji v narodnoosvobodilnem boju« sestavljena iz treh filmov (od skupno enajstih, kolikor jih je ta studio pred kratkim prikazal za svoje jezikovno področje). Govorila je o mladih junakih s Kosova, ki so dali svoja življenja za svobodo: Feridu Grezdi, Pani Nušiju in Tafu Gadzeriju. Junaki filmov, ki jih nismo videli, pa so bili Igbale Sukriu (na fotografiji), Ganimete Terbeši, Habib Jusufi, Sami Zečeri, Sezai Sursi, Sefedin Smakoli, Dragica Nekić in Fadil Hamdiu – prav tako pionirji, padli za svobodo.

Partizanske železnice od 1941–1945. V okviru proslave šestdesetletnice ustanovitve in dela KPJ, SKOJ in revolucionarnih sindikatov je bila v Muzeju revolucije narodov in narodnosti SR Hrvatske odprta razstava »Partizanske železnice od 1941 do 1945«, ki na zelo plastičen način obvešča gledalce o prispevku jugoslovanskih železničarjev v naši ljudski revoluciji in končni zmagi nad fašizmom. Avtorja razstave, ki je bila doslej prikazana v enajstih večjih mestih pri nas pa v Pragi, Moskvi in Budimpešti, sta dr. Miodrag Hadži-Ristić in Milan Radivojević, upravnik in arhivar Železniškega muzeja v Beogradu. Za več kot šeststo razstavljenih predmetov so uporabili izvirne dokumente vrhovnega štaba, republiških štabov in štabov enot NOV in POJ, arhiv narodnoosvobodilnih odborov, zajeti arhiv okupatorja in domačih izdajalcev ter predmete iz tega časa.

BELEŽKE BELEŽKEBELEŽK

SLOVENSKE KONJICE

Rezervni vojaški starešine obiskali graničarje

V okviru strokovne ekskurzije, ki so jo načrtovali po dopolnilnem programu vojaškega usposabljanja za leto 1979, so člani ZVRS iz Slovenskih Konjic obiskali graničarje na Ojstrem vrhu pri Duhu.

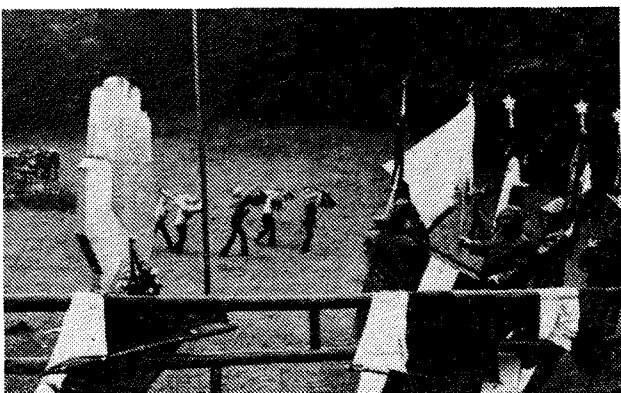
Ob spomeniku so obudili spomin na revolucionarja, organizacijskega sekretarja KPJ Djura Djakoviča in tajnika rdeče pomoči Nikolo Hečimoviča. Ob spomeniku so položili tudi venec. Nato so si ogledali kraj zločina, kjer so orožniki režima stare Jugoslavije zahrbtno umorili oba revolucionarja.

Po tem delu strokovne ekskurzije pa so konjiški rezervni starešine v planinskem domu Glažuta na Pohorju pripravili tovariško srečanje.

Ekskurzije se je udeležila tudi večina članov predsedstva občinske konference ZRVS Slovenske Konjice, ki je nekaj dni prej imela sejo. Na njej je pretresla izvajanje programa vzgoje za leto 1979 kakor tudi sodelovanje članstva ZRVS v akciji Nič nas ne sme presenetiti v krajevnih skupnostih in v tozidih. Sklenili so, da vse zamudnike, ki se niso udeležili preverjanja znanja, ponovno pokličejo na izpite.

Predsedstvo občinske organizacije ZRVS Slovenske Konjice se je tudi seznanilo z osnutkom programa dela republiške konference ZRVS za prihodnje leto. To je tudi izhodišče za izdelavo občinskega programa.

FRANJO MARUŠEK

S komemoracije v Srednji Radovni ob spomeniku žrtvam Radovne

SREDNJA RADOVNA

Komemoracija v spomin na požig Radovne

V soboto, 22. septembra, je bila v Srednji Radovni komemoracija v spomin na okupatorjev zločin 20. septembra leta 1944. Požgal je 12 hiš, v plamenih pa je našlo smrt 24 nedolžnih ljudi, od dojenčkov do starcev. To je bil eden najstrašnejših zločinov na Gorenjskem med NOV.

Kljub izredno slabem vremenu so se zbrali učenci osnovne šole iz Gorij, ki vsako leto z navzočnostjo počastijo spomin na ta dogodek. V Srednjo Radovno pa so prišli tudi borci, predstavniki družbenopolitičnih organizacij, praporščaki in drugi.

O dogodku pred petintridesetimi leti je zbranim spregovoril Janez Peterman. V kulturnem programu so nastopili učenci osnovne šole iz Gorij in pihalna godba iz Gorij.

Janko Rabič

PTUJSKA GORA

Tretji krajevni praznik

V tej sicer manjši krajevni skupnosti v ptujski občini so letos že tretjič praznovali krajevni praznik, ki je bil združen z otvoritvijo slikarske kolonije. Hkrati so v Slapah izročili namenu tudi povsem obnovljen most čez Dravinjo.

Ob tej priložnosti so se srečali še živeči borci NOV in aktivisti iz tega kraja.

FRANJO HOVNIK

Obvestilo naročnikom TV-15!

V zadnjem času nam pošta vrača večje število našega časopisa z oznako: ne sprejme. V tem primeru še vedno pošiljamo časopis na isti naslov, ker nismo prepričani in tudi nimamo dokaza, da je naročnik zavrnil naš časopis. Lahko ga je zavrnil kdo od sosedov ali sorodnikov, lahko je tudi, da novi poštar ni našel naročnika in je vrnil časopis s to oznako. Vse to so le domneve, vendar smatramo, da je teh primerov preveč, in vas prosimo, dragi naročniki, če se že odpovedujete našemu časopisu, da to storite pisмено z dopisnico ali pismom.

Več vrnjenih časopisov je tudi z oznako: umrl. Če smo prekinili pošiljanje časopisa na podlagi te oznake, so se mnogokrat oglasili svojci, zakaj ne pošiljamo več časopisa, saj ga niso odpovedali. Če pa te oznake nismo upoštevali in časopis pošiljali še naprej, je prišlo potem do spora pri plačilu naročnine in do telefonskih opominov ali pa so svojci šele mnogo pozneje pisмено odpovedali časopis. Tudi v tem primeru vas prosimo, da z dopisnico ali pismom sporočite odpoved naročnine in tako ne bo prihajalo do nesporazumov.

Dogaja se, da dobimo vrnjen izvod našega časopisa z oznako: odpotoval. Prosim vas, da nam sporočite novi naslov in pa, koliko časa ga naj ne pošiljamo.

V primeru, da dobimo vrnjen časopis z oznako: neznan, čeprav je naslovnik naš dolgoletni naročnik, mislimo, da je napaka pri poštarju, ki še ne pozna svojega območja. Uprava TV-15 opomni naslovno pošto, zaželjeno pa je, da tudi vi opomnite svojega poštarja za redno dostavo našega časopisa.

Navedli smo nekaj primerov, s katerimi se srečuje uprava TV-15 pri svojem delu. Z obojestransko dobro voljo in boljšo obveščenostjo upamo, da bo naš tovariš TV-15 redno prihajal do vas in da ga boste še naprej z veseljem prebirali.

Tovariško vas pozdravlja

uprava TV-15

SODRAŽICA

Odkritje spominskega obeležja medicinski sestri Pavli Levstek

Medicinske sestre Kliničnega centra v Ljubljani ob svojem rednem delu tudi spoznavajo kraje Dolenjske, pomembne iz NOV. V letu 1978 so obiskale Loški potok, bolnišnico Ogenjca, letos pa so si za obisk izbrale Sodražico. Navzoče so bile pri odkritju spominskega obeležja na kraju, kjer sta padla medicinska sestra Pavla Levstek in komandant 3. bataljona Notranjskega odreda Srečko Nemec.

Pavla Levstek je bila leta 1936 sprejeta v odlično šolo za medicinske sestre v Beogradu. Na šoli se je spoprijateljila s skupino mladih revolucionark. Pavla je bila med tistimi, ki so videli, da se bo treba s fašizmom spopasti na življenje in smrt. Po diplomu leta 1939 se je zaposlila v vojni bolnišnici v Sarajevu. Aprila leta 1941 so bolnišnico zasedli Nemci in ustaši. V službi sovražnika ni hotela prebiti niti enega dne. Vrnila se je domov, toda s poklicno infekcijo pljuči. Novembra 1941 se je v domačem kraju pridružila skupini mladih aktivistk, se udeleževala akcij in jih usposabljala za partizanske bolničarke. Zaradi zdravljenja je dobila dovolilnico za prihode v Ljubljano, kjer se je udeleževala političnih sestankov.

Maja 1942, ko so partizani zavzeli Sodražico, je stopila v Krimski odred, v 3. Abijevo četo. V odredu je bila Pavla najbolj usposobljena za medicinsko delo. Oskrbela si je zalogo zdravil ter sanitetnega materiala iz mesta. Toda bližala se je velika italijanska ofenziva. Ob napadu na Iško se je odred prvič srečal s silovito premočjo sovražnika. Morali so se umikati, toda sovražni obroč se je vedno bolj ožil. Še pred svitom, 27. julija, so se umaknili na bližnji hrib Mošnjevc. Utaborili so se, toda iznenada je strel podrl stražarja. Skočili so na noge, zgrabili za orožje, Pavla pa za svoj sanitetni nahrbtnik. Pritekli so na rob jase. Pavlo je strojčni rafal zadel v hrbet in jo vrgel med skale. Drugi rafal je bil za bataljonskega komandanta Srečka.

Vinko Kersnič

GAJ PRI PRAGERSKEM

Spomin na talce

Septembra letos je minilo že 38 let, odkar je okupator v Gaju pri Pragerskem ustrelil šest talcev. To so bili najzavednejši ljudje kraja, ki so morali umreti zato, ker so bili Slovenci.

Krajani vsako leto na ta dan praznujejo svoj krajevni praznik. Letos je bila osrednja slovesnost v obnovljeni šoli, ko so petim najprizadenejšim krajanom podelili priznanja KS in štiri bronaste značke OF. Svečanosti so se udeležili tudi svojci ustreljenih talcev.

FRANJO HOVNIK

LAŠKO

Srečanje internirancev v Laškem

V soboto je bilo v Laškem petintrideseto srečanje internirancev iz zasavskih revirjev in občine Laško. Po ogledu muzeja z razstavo razvoja mesteca Laško so se udeleženci zbrali v prostorih zdravilišča. V tovariškem srečanju so bile stikane nove vezi, znanstva in prijateljstva med interniranci štirih občin Zagorja ob Savi, Trbovelj, Hrastnika in Laškega. Prihodnje srečanje bo leta 1980 v Zagorju ob Savi.

K. JUG

ŽALEC

Uspešna akcija Nič nas ne sme presenetiti

V krajevni organizaciji ZB NOV Žalec smo v okviru akcije NNNP organizirali pohod članov z uprizoritvijo napada na sovražno postojanko. V akcijo so se vključili tudi mladinci in člani lovške družine. Komandirji čet so med potjo zlasti mladincem pojasnjevali potek vaje z izkušnjami iz NOV. Po zavzetju sovražne postojanke v Ponikvi smo položili venec k spomeniku žrtvam druge svetovne vojne.

Vsi, ki smo sodelovali, smo bili z organizacijo in izvedbo akcije zadovoljni posebno še zato, ker je bila z nami mladina.

KAREL REZEC

CERKLJE NA GORENJSKEM

Patruljni tek po poteh NOV

V nedeljo, 23. septembra, je osnovna organizacija ZSMS iz Cerklj pripravila patroljni tek po poteh, pomembnih iz našega narodnoosvobodilnega boja in ob spomenikih, ki spominjajo na revolucionarnost ljudi pod Krvavcem. Patroljni tek je bil dobra priprava na akcijo Nič nas ne sme presenetiti, hkrati pa je bil posvečen tudi prazniku petih krajevnih skupnosti pod Krvavcem. Spomnili so se tudi dogodkov v bližnjem Zalogu, kjer je Šlandrova brigada pred petintridesetimi leti uničila štab »črne roke« za Gorenjsko.

CVETO ZAPLOTNIK

Slovesnosti ob obletnici 4. SNOUB Matija Gubec

Od ustanovitve slavne 4. SNOUB Matija Gubec je 4. septembra minilo sedemtrideset let. V počastitev tega jubileja je bilo septembra več slovesnosti. Borci te brigade so se zbrali 1. septembra v Šentrupertu v počastitev občinskega praznika Trebnje in obletnice ustanovitve brigade na svojem rednem zboru.

Na dan ustanovitve Gubčeve brigade so se v njenem rojstnem kraju Trebeljno borci srečali z vojaški enoto JLA iz Bršlina in učenci osnovne šole na Trebeljnem. Ta enota JLA in osnovna šola nosita ime po Gubčevi brigadi.

Enota JLA 4. SNOUB Matija Gubec v vojašnici Milana Majcna v Bršlinu pa je 15. septembra že drugič praznovala dan enote v počastitev 37-letnice ustanovitve brigade.

MIRKO KLANČAR-SANDI

Letos teče dvajseto leto, odkar je tovarišica Vida Tomšičeva na ustanovni skupščini Zveze delavskih univerz Slovenije takole opredelila njihovo poslanstvo: »Delavska univerza naj predvsem usposablja državljana kot aktivnega državljan, ki je hkrati proizvajalec in upravljalet.«

V razmišljanjih o družbeni vlogi delavskih univerz od njihovega nastanka dalje je vedno prisotna povezanost z revolucionarno vlogo delavskih izobraževalnih in prosvetnih organizacij ter z revolucionarnostjo drugih dejavnosti v zgodovini. To razredno bistvo je seveda dobilo z družbenimi spremembami novo obliko – vlogo izobraževanja in osveščanja delavcev kot samoupravljalcev in proizvajalcev. Splošni družbeni razvoj je zahteval spremembo vsebine in oblik izobraževanja, bistveno pa je, da se institucionalno izobraževanje odraslih kot tradicija na starih temeljih razvija dalje.

Pogovor s tovarišem Marjanom Lahom, predsednikom izvršilnega odbora skupščine zveze delavskih univerz Slovenije, osvetljuje nekatera splošna vprašanja v zvezi z nalogami in delom delavskih univerz.

– Kako bi opredelili delavske univerze in kakšna je njihova osnovna usmeritev?

Delavske univerze so specializirane vzgojnoizobraževalne ustanove, poklicne organizacije, ki v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja zagotavljajo odraslim trajno in načrtno izobraževanje. Vsa njihova dejavnost je bila ves čas in je še danes usmerjena k celoviti osebnosti človeka, predvsem pa k usposabljanju za opravljanje samoupravnih in političnih nalog.

– Kakšna je vloga delavskih univerz v sistemu usmerjenega izobraževanja?

Vključevanje delavskih univerz v koncept usmerjenega izobraževanja pomeni prilaganje vsebine, vloge in organiziranosti delavskih univerz ciljem, ki si jih z usmerjenim izobraževanjem za delo in z delom zastavljamo v naši družbi.

– V čem je smisel izobraževanja odraslih danes?

V današnjem času smo daleč od znanega reka: »Kar se Janezek nauči, to Janez zna«. Družbeni in tehnični razvoj sta taka, da vsako znanje hitro zastari. Za našo republiko je posebej pomembno to, da imamo skromne surovinske in energetske vire, zato je toliko pomembnejše znanje. To je eden osnovnih pogojev razvoja. Tudi demografska situacija pri nas je taka, da zahteva izobrazbo kot temeljni pogoj za gospodarski razvoj. Ne moremo si privoščiti proizvodnje, ki bi temeljila na neuki delovni sili. Sploh pa družbeno samoupravni razvoj

Vloga delavskih univerz v našem vzgojnoizobraževalnem sistemu

Vsi ljudje po naravi teže za znanjem

(Aristoteles)

postavlja ljudi pred odgovornosti in dolžnosti, ki jim nihče ni kos brez zavesti in določenega znanja.

– Kaj lahko poveste o razširjenosti delavskih univerz po Sloveniji?

Praviloma bi morala vsaka občina imeti svojo delavsko univerzo. Bistvo tega je približati različne izobraževalne oblike delovnemu mestu in prebivališču slušateljev. S tem naj bi izenačili pogoje in možnosti za izobraževanje v različnih območjih Slovenije. V 60 slovenskih občinah je 48 delavskih univerz. Nekatere od njih skrbijo za izobraževanje v več občinah.

– Bi lahko govorili o kaki zvezi med delavskimi univerzami in borci?

Seveda. Sicer se zdi, da vprašanje izobraževanja, zlastim delavskih univerz, sploh ne zadeva borcev in njihovih organizacij. Toda že dopisna de-

lavska univerza Univerzum z ekonomsko srednjo šolo, ki jo je republiški odbor ZZB NOV ustanovil v Ljubljani prav z namenom, da omogoči borcem pot do zaključene izobrazbe, nas prepriča o nasprotnem. Ta funkcija je sicer odmrta, ne bi pa smeli pretrgati vezi z borčevskimi organizacijami, ki naj bi delavskim univerzam približale interese borcev in njihovih potomcev z vidika ciljev, za katere so se naši borci borili.

– Ena poglavitnih nalog delavskih univerz je družbenopolitično usposabljanje samoupravljalcev in aktivistov političnih organizacij. Na kakšnih osnovah poteka,

Ker izhaja samoupravni razvoj in nevrščena politika iz ciljev in zmag revolucije, moramo našo revolucionarno preteklost vnašati v usposab-

ljanje za samoupravljanje. Bilo pa bi preveč papirnato, če ne bi pri tem sodelovali borci, ki so to revolucionarno preteklost ustvarjali.

Izobraževalna dejavnost delavskih univerz je posebnega družbenega pomena, zato v njihovem usposabljanju sodelujejo oziroma naj sodelujejo predstavniki borčevskih organizacij. Tako lahko vplivajo na program delavskih univerz, zlasti še kar zadeva obrambno usposabljanje in ohranjanje tradicij NOV. Zavzemajo se lahko tudi za to, da so v občinah zagotovljeni materialni in drugi pogoji za vzgojno delo na teh področjih.

– Kaj lahko delavska univerza stori na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite?

V okviru usposabljanja za potrebe ljudske obrambe in družbene sa-

mozaščite so borci pomembni nosilci obrambne vzgoje in lahko z bogatimi izkušnjami sodelujejo v samozaščitnem usposabljanju. Delavske univerze so z drugimi organizacijami v okviru SZDL zadolžene predvsem za usposabljanje temeljnih nosilcev v organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih. Pri tem jim bo pomoč borcev vsekakor zelo dragocena in lahko prispeva h kvalitetnemu delu. Da pa bi borci in drugi nosilci te dejavnosti svojo vlogo čim bolj opravljali, jim lahko posreduje napotke tudi delavska univerza. Pomembna bi bila vloga borčevskih organizacij pri vplivanju na takšno usmeritev delavskih univerz.

– Bi lahko v grobem okviru začrtali, kaj še spada v programsko usmeritev delavskih univerz?

Pomembna naloga delavskih univerz je usposabljanje za delo in organiziranje izobraževanja ob delu za pridobivanje poklicne usposobljenosti, zlasti v krajih, kjer šolstvo ni dovolj razvito. K temu sodi tudi osnovna šola za tiste odrasle, ki je prej niso mogli dokončati. Posebno pa bi želeli še bolj razviti možnosti, da bi ljudje na delavskih univerzah izvedeli karkoli o kulturi, zdravstvu, družinski vzgoji, o koristni izrabi prostega časa in podobno.

– Ste kdaj razmišljali tudi o tem, kako bi pomagali starejšim občanom?

Starajoči se ljudje imajo vsekakor svoje težave. Delavske univerze bi bile pripravljene, da tudi zanje organizirajo srečanja, razgovore in predavanja, ki bi bila zelo blizu njihovim interesom in situaciji. Zdi se, da bi predstavniki borčevskih organizacij lahko bolj kot kateri drug dejavnik te stiske razumeli in v lastnih krajevnih skupnostih pomagali k razvoju takih dejavnosti. Poleg tega bi po svojem vplivnem družbenem položaju lahko pomagali utiriti pota delavskih univerz na tem področju.

– Kako bi ocenili sadove dosedanjega dela delavskih univerz in kaj se obeta v prihodnje?

Prispevek delavskih univerz k izobraževanju in s tem družbenemu razvoju je precejšen, ne moremo pa govoriti o dokončnem rezultatu. Nekaj pomankljivosti je v sami organizaciji, še večji del pa v njihovem neurejenem materialnem položaju, saj morajo ustvarjati dohodek na podlagi ponudbe in povpraševanja brez solidarnostnih sredstev, ki naj bi zagotovila kvalitetno delo in razvoj. Prizadevamo si, da bi zakoni, ki jih pripravljamo za področje izobraževanja, posebej pa še srednjeročni načrti interesnih in družbenopolitičnih skupnosti, omogočili boljše pogoje dela.

Živa Drole

Novokračine so praznovale

Nekdanji borci, politični aktivisti OF in izgnanci so se zbrali v nedeljo, 22. septembra, v vasi Sušak. Krajani štirih vasi so z gosti praznovali dvojni praznik. Predsednik SO Ilirska Bistrica je prerezal trak in tako simbolično odprl asfaltirano cesto od Novokračin do Sušaka ter lepo urejene vaške poti. Drugi pomemben dogodek pa je bil odkritje spomenika.

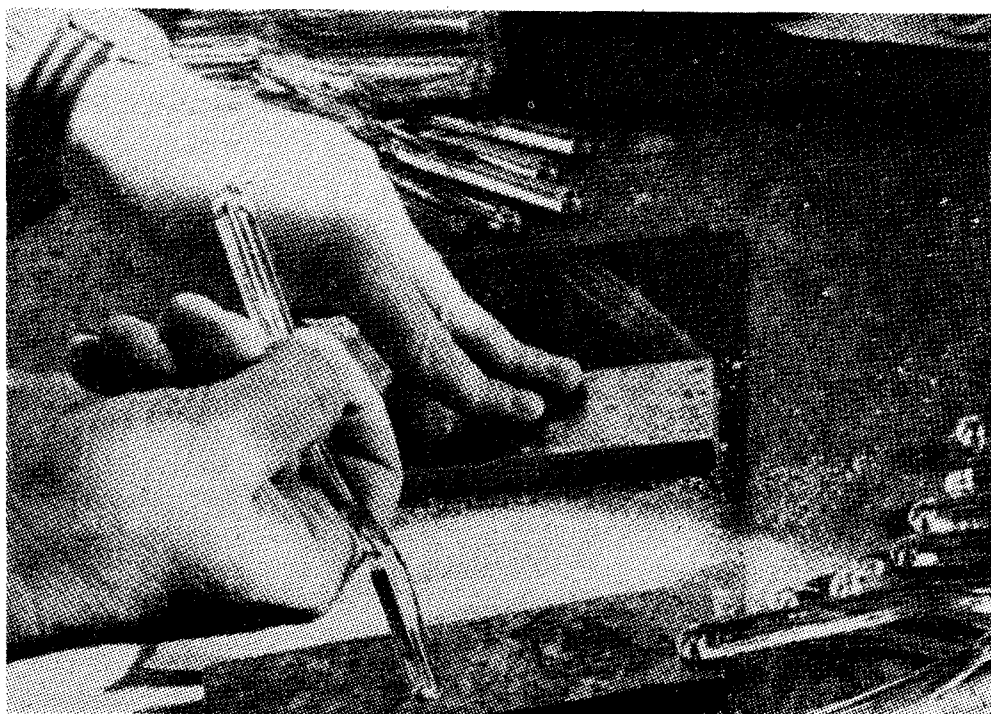
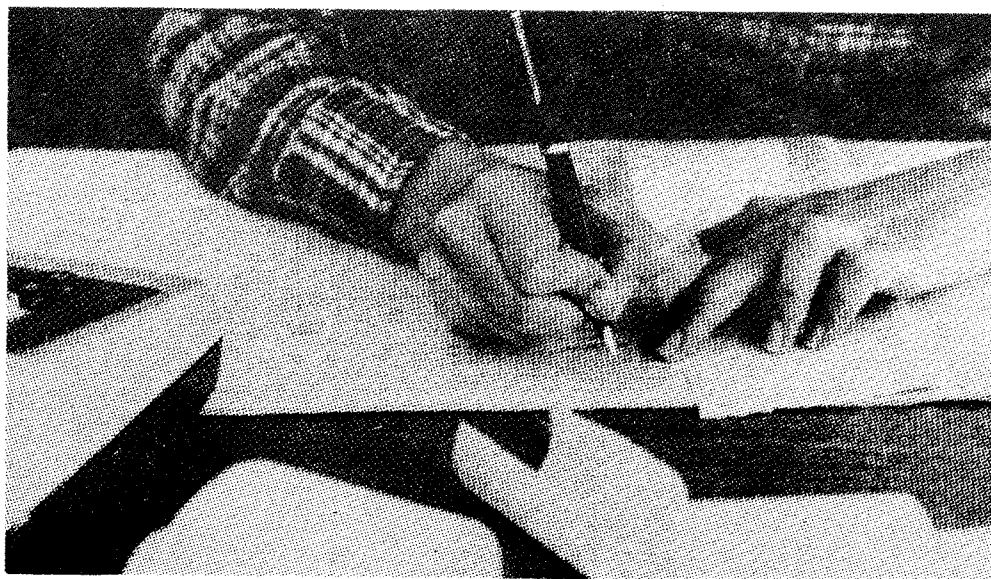
Kot danes so bile tudi v letih vojne vihere obmejne slovensko-hrvaške vasi najtesneje povezane. Te vasi in njihovi prebivalci, odmaknjeni od glavne ceste in železniške proge Ilirska Bistrica-Reka, so nudili varno zavetje borcem istrskega odreda, brigadi Vladimira Gortana in drugim, ki so operirali na istrskem področju, v Brkinah, v Kastavščini in pod Snežnikom.

Tako se je nemška enota že novembra 1943 na Fabcih spopadla z istrsko četo, ki je imela težke izgube.

Še vedno so živi spomini: gorela je sosednja Lipa in v hiši so v plamenih zogleli mnogi vaščani. In v tistih majskih dneh 1944 so gorele vasi Sušak, Fabci in druge v Podgori.

Vasi te KS so za svobodo darovale 16 borcev, 20 žrtev fašističnega nasilja, v NOV je bilo 91 borcev in 147 aktivistov, v prekomorskih brigadah je bilo 35 borcev, okupator je požgal 59 hiš in 50 gospodarskih poslopij.

Po vojni so skromni ljudje marljivo celili rane in obnavljali domove. Z družbeno pomočjo, samoprispevkom in s številnimi delovnimi urami so elektrificirali vasi, zgradili vodovod, postavili tri spominska obeležja in asfaltirali vaške poti. -TV-

KRČEVINA

Obujanje tradicij
narodnoosvobodilne
vojne

Borčevska organizacija krajevnih skupnosti Krčevina se zaveda, kako pomembno je obujanje in razvijanje tradicij NOV. Posebna komisija ima obsežen program. Veliko skrbi posvečamo oblikovanju zavesti mladih. Društvo prijateljev mladine Košaki je 14. septembra organiziralo skupaj s PO izlet za pionirje na DUH na Ostrem vrhu. Poleg odbornikov DPM smo se izleta udeležili učitelji in predstavniki naše borčevske organizacije. Najprej smo se ustavili v Šelejevi grapi ob spominski plošči, nato pa smo se odpeljali do spomenika na Duhu.

MARICA ARSENJUK

ŽALEC

Obletnica pokrajinske
konference SKOJ

Na zadnji seji predsedstva OK ZSMS Žalec so govorili tudi o praznovanju 40-letnice pokrajinske konference Skoja na Gori Oljki. Pri OK ZSMS se sicer na ta jubilej že vse leto skrbno pripravljajo, vendar pa so sedaj dokončno izoblikovali program prireditev, ki bodo istočasno posvečene tudi 60-letnici Skoja in drugim letošnjim jubilejem partije in revolucionarnih sindikatov.

Program prireditev bo bogat, saj bodo potekale več dni. Začele so se 2. oktobra, zaključile pa se bodo 7. oktobra z osrednjo občinsko proslavo na gori Oljki, kjer bodo odkrili tudi spominsko ploščo, posvečeno temu dogodku izpred štiridesetih let. Sicer pa bo v tem času v klubu družbenih organizacij in društev v Žalcu srečanje predvojnih skojevcev in mladine. Po krajevnih skupnostih bodo ob pomembnih obeležjih predvojnega revolucionarnega gibanja in obeležjih NOV svečane proslave, ki jih bodo pripravile OO ZSMS in konference mladih v KS. Dan pred osrednjo proslavo bodo po obronkih Savinjske doline zagoreli kresovi. Že zjutraj pa bodo odšli na pot pohodniki, ki bodo obiskali številna obeležja iz NOV in se poklonili spominu padlim. Pohodnike bo pot vodila iz Prebolda preko Šmiglove zidanice, Dobrovelj do Braslovč, kjer bodo zvečer prisostvovali kvizu na temo »SKOJ-ZSMS 1919-1979«, ki bo v dvorani v Braslovčah. Naslednji dan bodo pohodniki nadaljevali pot mimo Polzele, Podvina ter se ob 11. uri dopoldne vključili v osrednjo občinsko proslavo na Gori Oljki. Po proslavi in odkritju spominske plošče bo sledilo srečanje predvojnih in povojnih skojevcev mladine ter borcev žalske občine.

Člani OK ZSMS kot tudi druge DPO občine Žalec pričakujejo, da se bo 7. oktobra zbralo na gori Oljki čim več občanov in delovnih ljudi žalske občine, ki bodo tako naredili praznovanje še svečanejše.

Darko Naraglav

SLOVENJ GRADEC

Spomini na partizanske
boje v Razboru

V kmečki svet Razbora, ki leži severovzhodno od Šoštanj in jugovzhodno od Uršlje gore, redko kdaj zaidejo izletniki. Številne kmečke hiše oziroma domačije (80) po bregovih so oddaljene od velikih prometnih cest. Ljudje so najbolj navezani na Slovenj Gradec, do koder je tri ure hoda.

Tudi tod je naša zemlja razgrnila svoje materinske prsi, ki ne branijo le kmetiča, drvarja in voznika. Z nepremagljivo življenjsko silo so napajale uporne slovenske sinove, ki so se z ramo ob rami borili v najtežjih dneh tudi s sinovi vseh drugih naših narodov. Mnogo fantov in mož je dalo življenje za svobodo. Zdaj je v teh višinah mirno, svečana tišina se razliva nad gozdovi in strmimi košeninami. Pred desetletji, ko so tu med vojno regljale strojnice in pokale puške, čez dan in v nočnih urah pa so trkale na okna partizanske patrulje in se h kratkemu počitku ustavljale brigade. Noben partizan ne bo pozabil gostoljubnih in radodarnih kmečkih mamic in starih očakov, ki so rado vedno prisluškovali političnim uram čet in bataljonov na njihovih skednjih.

V Razboru se je 6. oktobra 1944 bojevala tudi Tomšičeva brigada, v eni najtežjih bitk te enote na Štajerskem. Vsako leto se domačini spominjajo tega boja z mnogo močnejšim sovražnikom. Nemški topovi so obstreljevali partizanske položaje; tu je padlo 24 partizanov. Proti večeru so se Tomšičevci umaknili pod Uršljo goro in preko Podgorja na Pohorje. Več poslopij na Razboru je v tem boju pogorelo, tudi Lipševa domačija.

Prebivalci teh krajev se vsako leto spominjajo bitke Tomšičeve brigade pod Molakovim vrhom na Razboru, ko polagajo cvetje na grob takrat padlih partizanov.

Adolf Ankon

LOKOVEC PRI ČEPOVANU

Odkrili so spominski
plošči in se srečali
aktivisti

V Srednjem Lokovcu so 23. septembra 1979 ob 10. uri odkrili spominsko ploščo v spomin prvi ustanovni konferenci Narodne zaščite za Slovensko Primorje, ki je bila 3. in 4. septembra 1944 v hiši Alojza Podgornika v Lokovcu. Slavnostnega odkritja spominske plošče se je udeležilo precejšnje število članov Narodne zaščite in drugih. Zbranim je spregovoril predsednik medobčinskega sveta SZDL tovariš Vlado Uršič.

Ob deveti uri pa so na šoli odkrili spominsko ploščo topničarjem 9. korpusa NOV. Tu je nekdanjim topničarjem spregovoril tovariš Emil Volk-Skrjanc.

Povezano s tem je bilo po končanem kulturnem programu, ki so ga izvajali učenci osnovne šole Čepovan, pevski zbor iz Kala in godba na pihala iz Vogerskega, še srečanje aktivistov OF za severno Primorsko okrožje. Tem in vsem udeležencem je spregovoril še tovariš dr. Joža Vilfan. V svojem govoru se je povrnil v polpreteklo zgodovino in orisal delo aktivistov v času NOV.

Ob partizanskem golažu so udeleženci NOV obujali spomine iz preteklih dni narodnoosvobodilne vojne.

Franc Hvala

NOVA SUŠICA

Odkrili so spominsko
obeležje

V soboto, 22. septembra, smo se zbrali na dan prosvetnih delavcev občine Postojna v partizanski vasi Nova Sušica, nekdanji partizanski učitelji, ki smo poučevali v pivškem okrožju, skupno s prosvetnimi delavci Postojna in domačini. Odkrili smo spominsko obeležje na prvo konferenco partizanskih učiteljev pivškega okrožja na hiši, kjer je bila partizanska šola Ivana Cankarja. Ploščo so sprejeli v varstvo zastopniki učencev in učiteljev osnovne šole Košana. Delegacija učiteljev je nesla šopke na grobove umrlih partizanskih učiteljev.

MILKA LUKEŽIČ-MALE

OVŠJE

Spominsko
obeležje prvoborcema

Svečanosti ob odkritju spominskega obeležja prvoborcema Francu Jakopiču-Muštacarju iz Markičev in Francu Skrtu iz Ovšjega, dne 9. 9. 1979, se je udeležilo veliko krajanov in veliko borcev in aktivistov. Zavzetost ljudi za postavitev tega obeležja in udeležba ob odkritju dokazuje, kako priljubljena in spoštovana sta bila ta dva junaka. Spominsko ploščo je odkrila tovarišica Stefanija Ipavec, ena prvih aktivistk tega kraja. V varstvo in oskrbo jo je izročila mladini, ki jo je s spoštovanjem in hvaležnostjo za zaupano nalogo sprejela v varstvo.

DANICA SREBRNIČ

ORMOŽ

Praznovanje v znamenju
delovnih dosežkov

Tudi v Ormožu so nad vse svečano, še bolj pa delovno praznovali krajevni praznik. Med drugim so pripravili združeno vajo štabov civilne zaščite skupaj z gasilci. Zlasti so se izkazali pripadniki civilne zaščite.

Ob prazniku pa so izročili svojemu namenu tudi modernizirano cesto v Pušencih, pri čemer so pripravili slovesnost. Najzaslužnejšim občanom pa so podelili tudi brnasta odličja OF, medtem ko so športniki tekmovali v številnih športnih večerih.

FRANJO HOVNIK

RADOVLJICA

Sestanek članov
pododbora vezistov NOV
Gorenjske

V petek, 28. septembra, je bila v Radovljici na Mlaki na znani partizanski domačiji pri Vinku Bercetu seja pododbora vezistov NOV Gorenjske. Poleg številnih članov se je seje udeležil tudi Silvester Novak, predstavnik delovne organizacije PTT Kranj. Najprej so poslušali poročilo o udeležbi na proslavah vezistov, ki so bile v počastitev dneva vezistov v glavnem 26. septembra. Posamezni predstavniki pododbora so se udeležili centralne proslave, ki je bila v vojašnici Ljube Sercerja v Ljubljani, prav tako proslav po garnizijah.

Predstavniki iz Skofje Loke, ki je bil na osrednji proslavi v Ljubljani, je poročal, da bo pododbor prejel brezplačno precej izvodov knjig monografije za zveze NOV za čas od leta 1941 do 1942, ki jih bodo nato razdelili članom.

Predsednik France Gracar je poročal o razgovorih o sodelovanju z delovno organizacijo PTT v Kranju. Povedal je, da so bili predstavniki vezistov prisrčno sprejeti, in da sta bili obljubljena pomoč in sodelovanje. Predstavniki delovne organizacije PTT Kranj je povabil veziste, da si ogledajo njihove nove naprave na Primorskem v Kranju. Ta obisk bo predvidoma 26. oktobra. Nanj bodo povabili vse veziste NOV Gorenjske. Razen tega so predlagali, da naj bi prihodnje leto spomladi pripravili srečanje vezistov skupno z delavci PTT na Gorenjskem. Poleg tega so sklenili, da se bodo prihodnje leto udeležili velike proslave, ki bo ob odkritju partizanskega spomenika na Prtovču. Zanj je sedaj zbranih približno 150 tisoč din. Vseh sredstev bo treba še enkrat toliko. Doslej so največ prispevale delovne organizacije v občini Skofja Loka in Železarna Jesenice.

Branko Blenkuš

TRŽIČ

Po ilegalni poti tovariša
Tita

V tržiški občini je veliko pomnikov zgodovine, zlasti iz časa narodnoosvobodilne vojne. Ob njih so delovni ljudje Tržiča obudili tudi spomin na leto 1934, ko je prav skozi Tržič tovariš Josip Broz Tito ilegalno prekal avstrijsko mejo ter odšel na Dunaj na sestanek z vodstvom KPJ. Skozi Tržič je namreč v letih pred vojno tekkel ilegalni partijski kanal, ki je povezoval partijsko organizacijo v domovini z naprednimi delavci v drugih državah. Tudi tovariš Tito je po nalogu partijske organizacije v Zagrebu po tem kanalu prestopil mejo. Svojo pot je začel na Mahavovem griču pri Sebenjah, skozi Tržič na Kofce in naprej preko Šije do Škrbine, vrha v Karavankah, ki doseže 1867 metrov. Tam je v spremstvu vodnika iz Tržiča tudi prestopil mejo.

Ta kratek zgodovinski uvod skuša osvetliti pobudo mladih iz tržiške občine, ki skrbijo za to, da spomin na ta drobec naše revolucionarne preteklosti ne zamre. V letu 1976, ko je bil na Mahavovem griču odkrit spomenik, je bil organiziran tudi prvi dvodnevni mladinski pohod po ilegalni poti tovariša Tita. Odtlej se skrb mladih za ohranjanje poti ter njen živi spomin na prihodnje rodove nadaljuje. S prostovoljnim delom in pomočjo tržiških organizacij združenega dela so uredili okolico spomenika, mladi iz OO ZSMS Sebenje - krajevnih skupnosti, v kateri stoji ta pomnik zgodovine, redno vzdržujejo spominski kamen, postavljen na pobudo komunistov Tržiča. Letos septembra pa je pot spet oživila v svojem mladostnem žaru. Po njej je mladinska pohodna enota Kokrški odred, ki deluje pri občinski konferenci ZSMS Tržič, spet pripravila dvodnevni pohod. Pred tem so celo traso poti obnovili, na novo zabili smerokaze, ki naključnega sprehajalca v tihem svetu Karavank opozarjajo na Titovo pot, pa prebarvali markacije - rdeče partizanske zvezde, ki prav tako vsakomur pokažejo, kje je hodil tovariš Tito.

Letos je po poti krenilo 80 mladih. Število je bilo omejeno, kajti vzpon na Škrbino je zahteven. Pripravilo se je 60 pohodnikov, z roko v roki pa so se v pohodni enoti srečali z vojniki iz Bohinjske Bele in graničarji z obeh tržiških karav. Dobro organiziran pohod, lepo vreme, kulturni program na Mahavovem griču, na Šiji ob tabornem ognju ter na Škrbini so vsem pohodnikom vtisnili nepozaben spomin. O pohodu pišeta tudi dva pohodniška biltena, izdana v času pohoda. Pohodniki pa so se zaustavili tudi ob partizanski tiskarni G-34 pred Dovžanovo sotesko.

Vsem pohodnikom se je najgloblje vtisnil v spomin vrhunec pohoda, ko so z vrha Škrbine poslali pozdravno pismo tovarišu Titu in zapeli državno himno. Napori ob pohodu so bili v trenutku pozabljeni, žulji na marsikateri nogi ravno tako. Srca mladih so se spojila v pesmi, ki je zaplavala po tihem gorskem svetu Karavank, ki mogočno obeležujejo mejo med dvema državama, in ki pred 45 leti niso bile ovira pogumnim aktivistom Komunistične partije pri uresničevanju njihovih ciljev.

M. V.

Dolge, tihe, nevarne poti. Preko železnic, voda, s sovragom posejanih cest, križpotij, mimo svojih ljudi. Z nahrbtnikom na rami, s puško v dlani, z mislijo na cilj. Pošta v skritem predalu, zraven koščka kruha, morda še slanine in nič več. Naokoli tišina in strah: da le ne bi prišel sovragu v roke.

TV 24 S. Kurirska postaja nad Rečico, pod Gozdnikom, od koder peljejo poti na Mrzlico, Partizanski vrh, na zasavske planine, pet minut do jase nad Kodretom. Skrita, čudovito lepa jasa, sredi katere se prsa na široko navzijejo gozdnega opoja. Kurirji Zasavja, Kozjanskega, Celja in Zgornje Savinjske doline jo dobro poznajo. Vrlji fantje, navajeni velikih razdalj in nevarnih poti, se namuznejo, kadar slišijo ime domačije: TV 24 S. Ko si tam, si dober. Takrat je pozabljeno. Gorje se skriva v zavetju smrek. Kodretova Julka kuha žganec. Zdaj zdaj jo bomo primahal, mati...

Obokom KPS za Štajersko.

Na položaju, dne 9. 7. 1944

Štabu 3. relednega sektorja.

Vojnopolitična situacija v svetu in pri nas je danes tako ugodna, da obstoje vsi pogoji za čim širšo mobilizacijo vseh za orožje sposobnih ljudi. Vendar mobilizacija na Štajerskem ne poteka v takem obsegu, kakor bi pričakovali, in to zaradi razlogov, ki so navedeni v priloženi okrožnici. Vsa partija na terenu in v vojski, vse organizacije OF, vse ustanove OF morajo naši osnovni nalogi na Štajerskem, mobilizaciji, posvetiti vse svoje sile.

Vprašali boste morda, kakšna naj bi bila vloga TV postaj, ki imajo čisto posebno službo pri izvajanju mobilizacije. Kurirske postaje so v mnogih predelih Slovenije poleg svoje specialne naloge opravljale tudi važno propagandno delo. Marsikje so bili kurirji prvi partizani, ki jih je prebivalstvo v svojem kraju ugledalo. Bili so prvi politični aktivisti na terenih, kjer organizacije OF še niso postavile svoje mreže...

Dušan Bole

In fantje so odšli, se razlezli na vse strani, nosili pošto in opravljali še kup drugih stvari, ne da bi to žili.

A kaj bi. Vse mine. Težko se pozabi. Kurirske poti postanejo nenadoma nekaj lepega, na kar je človek navezan še leta in leta, do konca. In kadar se najdejo, se široko nasmeyejo dogodivščinam, zaradi katerih nam zastaja kri v žilah.

Smejali so se tudi pri Fermetovih, na srečanju kurirjev TV S 24. Dolge, tihe, nevarne poti so se zvijale med njimi, strmeli so čez hribe, iskali v njih nedrjih vsaj nekaj, kar bi jih spomnilo na neskončno vandrnanja mimo nemških zased. »Ti, se spomniš, ko smo naleteli na nemško patroljo?« ...

Ob podelitvi domicila in ob odkritju spominskega obeležja v krajevni skupnosti Rečica pri Laškem.

... je težka pot, moj brat...

ki si šel od tod s puško pod zakrpanim plaščem... (Matej Bor, Mete mete sneg).

Albin Medved-Branko

»Jej, jej, prala sem jim kuhala, pekla kruh, no, skrbela sem za fante v gozdu nad nami. Zdaj za nje, prej za druge. Že od leta 1942. naprej. Pri nas je bilo zbirališče novincev pa gospodarska komisija, prihajali so Šlandrovci, veste, danes se mi zdi, da je bilo tako živahno kot na železniški postaji v Zidanem mostu. Imena, imena. Iz spomina gredo. Boris, Medved, Košir, Ribič, Maks Jakopič, Miha Jerič, Lauf, Lazar, David, Guzejevi...«

Fermetova mati pre-mišljuje.

»Večkrat so s kurirji prihajali tudi partizanski funkcionarji. Vidnejši politični delavci. Znani in neznani. Prihajal je bataljon vojske države varnosti pa Kamniškozasavski odred.«

Dan, ko so v Rečici borce kurirske postaje TV 24 S podelili domicil v domači krajevni skupnosti, ti pa so jim v zahvalo v rečiški šoli uredili spominsko razstavo Kurirji na Štajerskem in podelili vrsto priznanj, je bil prava pravcata učna ura zgodovine, kar se da pristna in gotovo tudi zelo uspešna: čeprav je iz oblakov nenehno pršelo, kmalu zatem pa se je ulil še dež, in to kot nalašč sredi slavnosti na jasi ob odkritju spomenika padlim kurirjem, ki ga je naredil Tone Svetina, se je v objemu Gozdnika zbrala domala vsa rečiška mladina, da bi prisluhnila kurirjem. Ne zaman v hribovje nad Laškem je prišlo okoli petdeset partizanskih slov.

S Fermetovo mamo sva razvneto klepetala, ko sem nenadoma zagledal

obraz s široko raztegnjenimi usti.

»Zdravo, mama Fermetova,« je kurir Nikola že stiskal roko prijazni ženi.

Nikola, ej Nikola, kolikokrat si jedel pri mami in se grel na peči? Pa Gusti Alauf?

»Kakšnih dvesto metrov smo bili oddaljeni od Fermeta,« sem uspel za hip iztrgati iz množice Gustija Alaufa iz Rečice, ki pa vendarle ni kaj preveč zbrano pripovedoval, saj se je nenehno oziral okoli sebe, »imeli smo kuhinjo na prostem, spali pod šotorskim platnom. Vsak drugi dan sem skupaj s tovarišem, največkrat Mejačem ali Ribičem, odrinil v Rečico pa na Golce in Sedraž ter

Julka Ferme

Šmarjeto. Dve uri tja, dve nazaj. Tam so nas čakali kurirji s Kozjanskega. Pa ni bilo samo to. Nekoč sem moral zažgati šolo v Šmarjeti. Terenci so mi priskrbeli bencin...«

Lado Cepuš je z nahrbtnikom, polnim pošte, hodil na Šentjedert, v Rimske Toplice in se grizel z železnico, cesto in Savinjo. Poti je seveda poznal

Edi Golc-Švigelj

kot svoj žep, pa ga je enkrat kljub vsemu le neslo. Zaradi zamude na mostu čez Savinjo bi skorajda bil ob glavo. Nemci so užgali po spremljevalcu Tonetu Flisu, izlekla pa sta se le. Šla sta okoli Celja v Zgornjo Savinjsko dolino, v Gornji grad in nazaj.

Da znajo biti cesta, železnica in Savinja prav neljubi svatje, je spoznal na svoji koži Albin Medved-Branko iz Velenja.

»Kopal sem, koln' v rudniku Liboje, zraven pa delal ilegalno za TV 24 S. Ko se mi Nemci prišli na sled, sem jo iz rudnika pobrisal na TV 24 S. Križaril sem med našo postajo in TV-6 S na drugi strani Savinje proti Jurkloštru, kar je seveda pome-nilo, da sem moral večkrat preplavati Savinjo, ki je še kako znala pokazati zobe. Nad glavo sem si zavezal kurirsko torbo in hajd v valove. Druga veza je bila mimo levškega mostu s postajo TV-33, tretja pa proti Mariji Reki s TV-26. Nekoč so nas iz-

dali in pred leviškim mostom smo naleteli na Nemce. Še sreča, da smo prišli prezgodaj, ko so Nemci ravno pripravljali obroč. Slišali smo besede: Pazite, banditi prihajajo. Peljali smo neke funkcionarje in Nemci so nas kajpak že opazili. Začeli so streljati. Imeli smo srečo, da smo se izvili iz še ne sklenjenega obroča...«

Za hip smo od prešernih pogovorov odtrgali Edija Golca-Šviglja, komandanta štaba tretjega relednega sektorja, ki je bil organizator vseh kurirskih postaj na Štajerskem, od Save do Prekmurja pa do Koroške, tu in tam pa se je dogovarjal za nameček še z Gorenjci

August Alauf

in Dolenjci. Šviglja je torej poznalo pol Slovenije. Švigelj, brčkone prihaja besedica od glagola »šviginiti«. Da je Švigelj takšen pač moral biti, in da je tudi bil, ni dvoma.

Švigelj je imel opraviti z okoli 480 kurirji na 42 postajah.

»Če to ni zanimivo: če je šlo vse po sreči, je prišla pošta iz Starih žag (Baze 20), torej s TV-15 do Dobrovelj v 48 urah in bogme, dandanašnji se dogaja, da včasih kolovrati po naših poštah še dlje,« je hudomušno pa navsezadnje kar upravičeno ugotovil Golc, s katerim se je rokovalo staro in mlado. In rokovalo se je veliko, saj so bili tukaj, pri Fermetu, pa v šoli v Rečici in na jasi tudi Henrik Ribič-Muk bivši komisar relednih postaj za Štajersko, za nameček pa še slavnostni govornik pa namestnik komandanta štaba 3. relednega sektorja Franc Plankar-Čičko, Mugu Ivan-Marko, Tone Gračner-Borotin in mnogi drugi, ki so skrbeli, da

je veza tekla kot po ma-slu.

Nadvse razumljivo je, da se človeku naravnost vsiljuje vprašanje, kako da Nemci niso posumili v izredno živahno življenje Fermetove domačije.

»Saj so,« je odgovorila mati. »Nekdo je prijavil.

Odražjala sem v Laško, k 'vahtmajstru'. Vi veste, kje so banditi, sama sva, povejte, je dejal. In še: našli smo sveže mleko v bunkerju, vrečo moke. Nisem povedala, jasno.

Ob neki drugi priložno-

Lado Cepuš

sti je k nam prišel neki fant iz Maribora, ki se je prebijal čez naše hribe, spotoma pa naletel na policiste, ki so ga lovili. Skrila sem ga na kozolec, da je lahko potem po la-tah ušel.

Nekega dne sem prala kurirjem spodnje perilo, ki smo ga sešili iz nemških zastav. Spodnje perilo je bilo v škafu, ko so se nenadoma pojavili Nemci. V bližini je bil tudi eden izmed kurirjev, pa sem mu rekla, naj hitro izgine, ker prihajajo Nemci, mimogrede pa naj odnese še škaf s, sumljivim, spodnjim perilom. Fant je škaf sicer res odnesel, a ga je postavil približno. Nemci so perilo videli od daleč, količina pa se jim je vendarle zazdela sumljiva. Odgovorila sem jim, da je mož bolan, in da nenehno menjava perilo.«

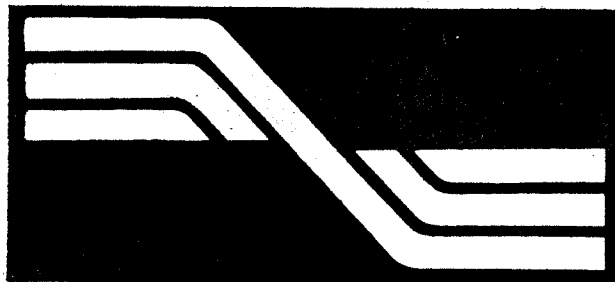
Živžava na Fermetovi domačiji ni mogel zmotiti niti dež, ki kar ni hotel prenehati. Spustili smo se v dolino in tako kot na poti navkreber so nas tudi tokrat nenehno zastavljali domačini z dobro znanimi oznakami civilne zaščite na rokah. Dvakrat so nas celo pretresli, če ne vozimo kaj sumljivega.

Akcija Nič nas ne sme presenetiti je v Laškem bila v polnem teku, mesto je živelo v resnih pripravah na nadeljo. Da jih ne bi presenetilo prav nič, kot je le redkokaj lahko presenetilo štajerske kurirje v povsem drugačnih okoliščinah borbe za svobodo.

Milenko Strašek

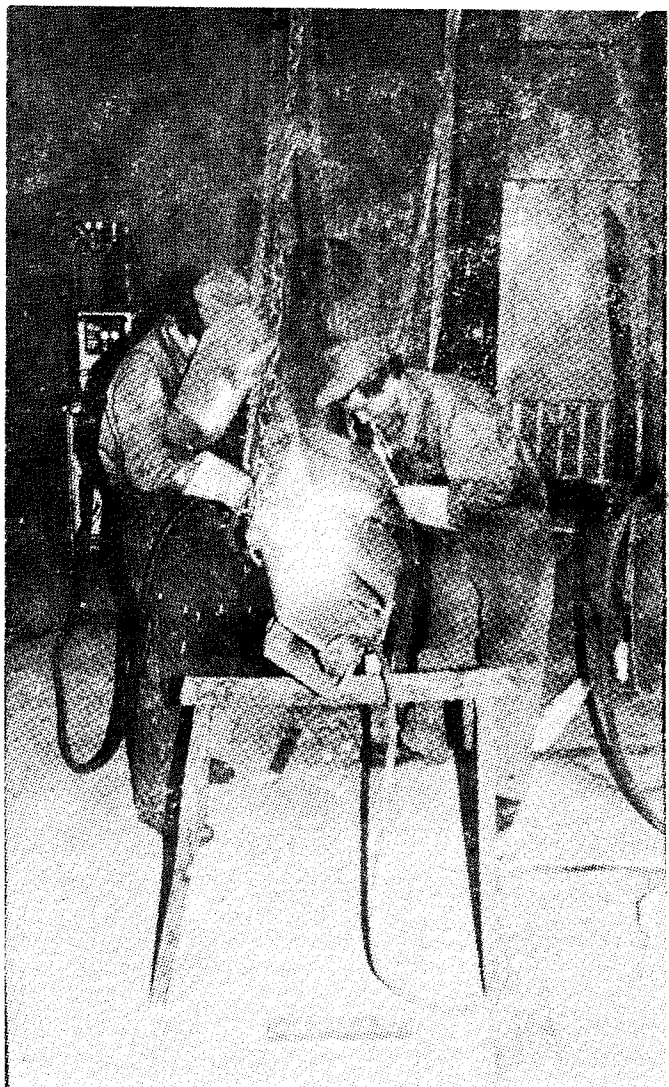
O deležu kurirjev NOV bo poznim rodovom govorila razstava v rečiški šoli.

PROIZVODNO PODJETJE ZARJA ŽALEC

IZ PETROVČ SE PREDSTAVI

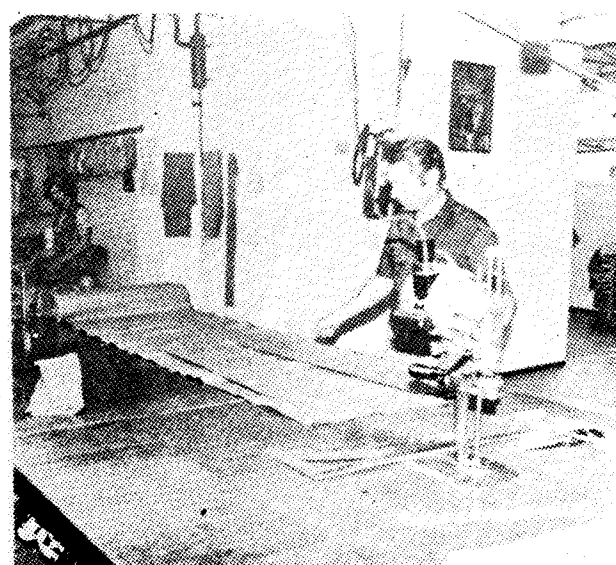
Lesna, konf., ključ., plesk.,

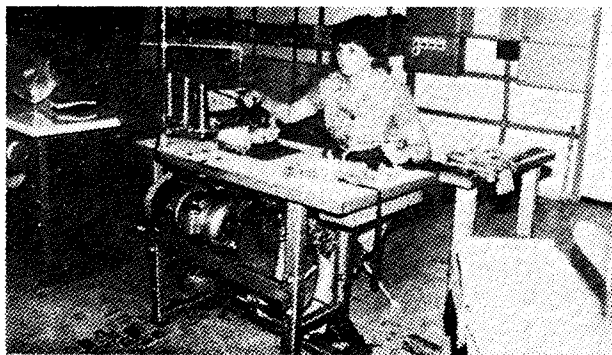
Obstoječi proizvodni prostori TOZD Ključarničarstva ne ustrezajo več funkcionalnim potrebam same proizvodnje. V drugem letu se bodo prostori izboljšali, ker se v novih prostorih že gradijo nove delavnice.

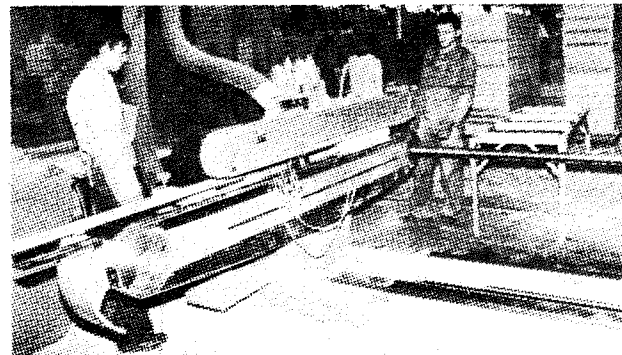
TOZD Pleskarstvo izvaja svojo dejavnost širom po Sloveniji. Vrsta objektov je z njihovo pomočjo dobila svoj dokončni videz.

Kreiranje novih artiklov – najpomembnejša faza v procesu izdelovanja konfekcijskih izdelkov. Iz TOZD modna konfekcija.

Šivanje zahteva mirno roko in bistro oko.

Obdelava predelnih sten na formatnem stroju v TOZD Lesna industrija.

**SIP
STROJNA
INDUSTRIJA**

63311 ŠEMPETER V SAVINJSKI DOLINI
SLOVENIJA – JUGOSLAVIJA
TELEFON: (063) 701-500
TELEX: 33-562 YUSIP

LINIJ KMETIJSKIH STROJEV:

STROJI ZA SPRAVILO TRAVNO-DETELJNE KRME
STROJI ZA PNEVMATSKI TRANSPORT KRME
STROJI ZA SPRAVILO SILAŽNE KORUZE
STROJI ZA SPRAVILO KORUZE V ZRNJU
STROJI ZA MLETJE ZRNATIH PLODOV
STROJI ZA NAKLADANJE, PREVOZ IN RAZTROS HLEVSKEGA GNOJA

Bayer-Pharma Jugoslavija

Tovarna farmacevtskih in kemičnih izdelkov

61001 Ljubljana, Celovška 135

Delovna organizacija MEGRAD šteje tisoč delovnih ljudi, ki so razporejeni v osmih temeljnih organizacijah združenega dela in v skupnih službah. Ustanovljeno je bilo 27. avgusta 1946. leta, torej že v drugem letu graditve nove Jugoslavije. Začetki delovanja podjetja so bili težki. Zastarela in izrabljena delovna sredstva, ki so jih uporabljali za delo takrat, so seveda le še spomin.

V letih, ko je napredek zajel vso našo domovino, je tudi MEGRAD napredoval. Tako se danes lahko pohvalijo, da so zgradili vrsto javnih objektov v slovenskem glavnem mestu, ki še danes niso izgubili svoje skladnosti z okoljem. Lahko bi naštevali šole, vrtce, bolnišnice, stanovanjske bloke... vrsta je dolga. Nekaj najbolj znanih iz tistih prvih let pa vendar lahko naštejemo: otroška klinika (1951), zavod za rehabilitacijo invalidov (1961), stolpnice študentskega naselja, OŠ Riharda Jakopiča, stanovanjski bloki Na jami, infekcijska klinika...

Kakor je vrsta javnih objektov, ki so jih zgradili delavci MEGRADA, dolga, tako je dolga tudi vrsta tistih objektov, ki jih gradijo in jih bodo gradili v bližnji bodočnosti.

V letošnjih planih so načrtovali, da bodo dosegli 700 milijonov din dohodka, kaže pa, da bodo te številke še presežene. Ta čas gradi gradbeno podjetje MEGRAD

Ali poznate Megrad?

Megrad gradi, Megrad solidno gradi, Megrad je uveljavljena gradbena delovna organizacija. Prepričajte se še sami!

nekaj velikih objektov v Ljubljani in njeni okolici: največji teh objektov je dom starejših občanov »Kolezija«, katerega vrednost je 7,4 starih milijard dinarjev, sledita mu Dom mladine v trgovini in gostinstvu in OŠ ter VVZ Dravlje, VVZ Štepanjsko naselje, VVZ Graška dobrava

pri Litiji in še cela vrsta manjših objektov. Poleg večjih del, ki jih opravljajo temeljne organizacije MEGRADA, pa to podjetje opravlja tudi adaptacijska gradbena dela.

Temeljne organizacije MEGRADA:

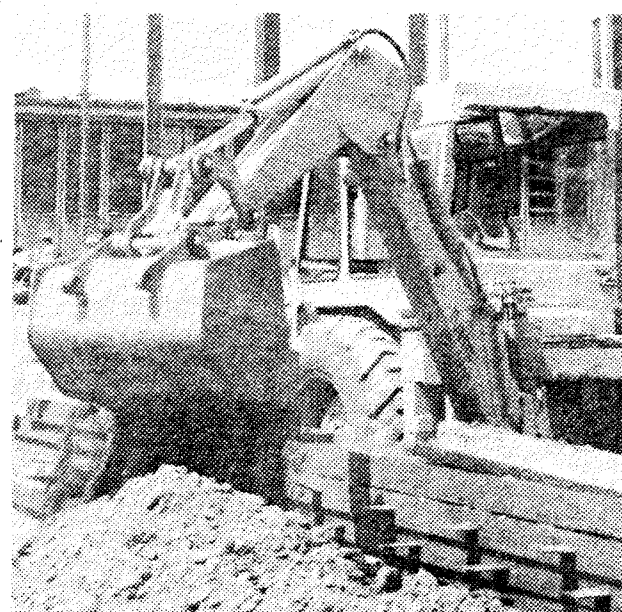
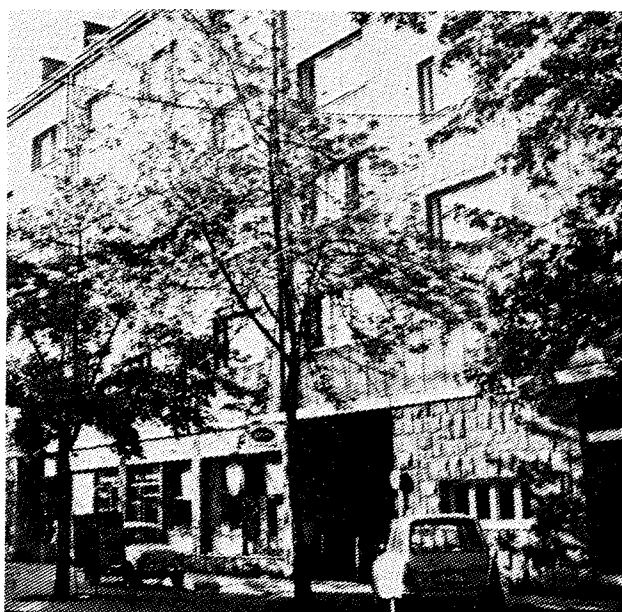
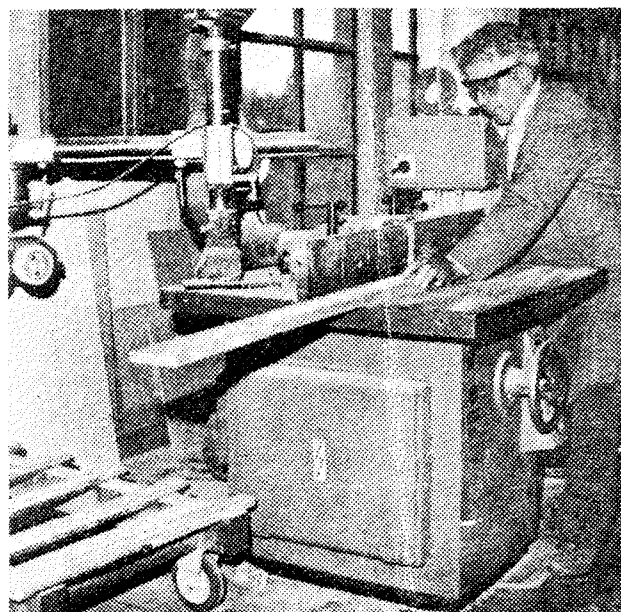
- »Gradbena operativa«
- »Strojni obrati«
- »Mobilia«
- »Trgovina«
- »Elmont«
- »Družbeni standard«
- »AZA«

in skupne službe

Poleg osnovne gradbene dejavnosti delajo v MEGRADU tudi na področju elektroinstalacij, imajo velik strojni park in svoje servise, projektantski biro in izdelujejo stavbno pohištvo ter lesne polizdelke – vse kar je potrebno v gradbeništvu.

Seveda pa poleg dela in delovnih uspehov tudi skrbijo za delovne ljudi, ki se v podjetju zaposlujejo. Tako imajo že vrsto let samski dom, urejeno imajo prehrano in tudi stanovanjska vprašanja rešujejo kolikor le mogoče sproti.

Skrb za dobro delovno počutje je navezana na športno udejstvovanje. Pri tem je zlasti aktivna njihova sindikalna organizacija.

Zaupno in nevarno delo

Delo odbora OF v času okupacije na ljubljanskih Žalah

Besede o dogodkih iz pretekle vojne, o vseljudskem odporu proti okupatorju in končni zmagi se hitro pomešajo s težkimi spomini na strahotne dogodke, ki so jih počeli domači izdajalci. Izdajstvo je bilo najhujše zlo nad svobodoljubnim narodom, ki se je uprl okupatorju. Ko je to izdajstvo postalo oborožena desna roka okupatorja, je postalo še huje. Teror in trpljenje sta dobila velike razsežnosti. Številni aktivisti, borci in njihovi svojci, ki so zaradi izdajstva padli v roke podivjanemu okupatorju in njihovim pomagačem, so izgubili svoja življenja.

Borci in pripadniki Osvobodilne fronte so v slehernem kotičku zaslužene slovenske zemlje, večkrat tudi nemočni, bdeli nad nasiljem in prikritim početjem sovražnika. Treba jih je bilo čim hitreje izslediti in jim preprečiti njihovo morilsko delovanje.

Tudi aktivisti OF, zaposleni na ljubljanskem pogrebnem zavodu Sv. Križ, sedanje Žale, so že med okupacijo razkrili številna grozodejstva, o katerih je bila javnost obveščena preko frontne organizacije in njenega tiska. Kako je bilo organizirano to zaupno in nevarno delo, bomo prebrali v tem sestavku, ki je napisan po pripovedovanju tovarišev Staneta Žiliča, Viktorja Moharja in Mira Pangerca, ki so bili takrat zaposleni na ljubljanskem pogrebnem zavodu Sv. Križ. Njihova pričevanja pa sta dopolnila tudi zunanja soudeleženca tovariša Franjo Lubej, ki je takrat poučeval na sosednji osnovni šoli na Šmartinski cesti, in dr. Marjan Ahčin, uslužbenec na Mestnem fizikatu v Ljubljani.

Tov. Franjo Lubej se spominja, da mu je tov. Kidrič kmalu po okupaciji dejal: »Na pogrebnem zavodu bo treba najti zanesljive ljudi, ki bi IO OF Slovenije sproti poročali o okupatorjevih in drugih žrtvah. Morda poznaš Žiliča.« Lubej se je takoj spomnil Žiliča, ki je takrat stanoval na Borštnikovem trgu v Ljubljani, poznala pa sta se iz naprednih sokolskih vrst, zato mu ni bilo težko uresničiti Kidričeve zamisli.

Pokopališki kompleks Sv. Križ je bil že pred vojno razdeljen na tri delovne organizacije in vsaka je imela svoje upravno vodstvo. V našem sestavku pišemo o pogrebnem zavodu, kamor so spadale tudi delavnice in prevozniki park.

ve sestanke so prihajali člani matičnega odbora OF inž. Franc Levstek, France Sitar in Stane Miklavčič, vsi uslužbenci Magistrata. Drugo neposredno zvezo so imeli tudi z Magistrom iz Beethovnovе ulice 11, kateremu so prinašali zbrane denar-

pomembna za vse nadaljnje delo članov OF na zavodu. Iz bežigrskega rajona je prišla pobuda, naj na zavodu organizirajo skladiščenje in razvažanje Poročevalca, brošur in drugega propagandnega gradiva, ker je tam lažje to delo bolj prikrito opravljati. Tako sta Miro Pangerc in Franc Jonke iz Bohoričeve ulice kot šoferja prevzela prevoze, ostali pa so jima pri delu pomagali. Nekaj tega gradiva so odnašali tudi drugi raznašalci. Seveda tudi pri Sv. Križu delo ni vedno gladko potekalo, zato je bilo treba gradivo skrivati v kapelicih, kjer je bil prostor za led in drugod. Kadar je postalo zelo nevarno, so kakšen zavitek potisnili tudi pokojniku pod vznožje, saj nepoklicani navadno tam niso stikali. Po utrditvi organizacije dela, pri čemer je

da bo tako izsledila pokojnikove sodelavce. Vodstvo OF pa je naročilo Žiliču, da mora vse žrtve, ki jih uradno vpisujejo v mrliško knjigo, vpisovati tudi na posebni seznam, ki naj obsega poleg pravega ali ilegalnega imena tudi bivališče. Veliko jih je bilo nepoznanih; te je v knjigo vpisal pod oznako NN. Znanje je bilo posebej treba vpisati v seznam, od kod so jih pripeljali. Za vsakega je bilo treba vpisati tudi parcelno številko oziroma kraj groba, saj so morilci večkrat zahtevali, da z menjanjem kraja pokopa zabrišejo sled za žrtvijo.

Miro Pangerc je kot šofer ponovno prevzel najtežje delo. Podnevi in ponoči je moral pobirati žrtve, tudi daleč izven ljubljanskega bloka, in jih prevažati na Žale – Sv.

nja: »Ko so postrelili talce za kaznovanega izdajalca dr. Natlačena, so Italijani njih in še neke druge žrtve sami prepeljali na Žale. Kljub temu, da so bili strogo zastraženi, sem napisal sporočilo Francu Sitarju, ki ga je že ob šestih zjutraj dobil.« Kadar je stala strojnica pred imenovano zgradbo, tudi dr. Ahčin ni mogel blizu, čeprav je bil uslužbenec Mestnega fizikata in je opravljal med drugim tudi mrliško ogledno službo, in čeprav je včasih moral ugotoviti identiteto posamezne žrtve, za katero se je zanimala naša obveščevalna služba. Pri tem delu je bilo treba veliko previdnosti. Viktor Mohar se spominja primera, ko je dr. Ahčin pregledoval nekega ustreljenega mladeniča in je pri vpisovanju njegovih podatkov glasno povedal pokojnikov priimek. Takoj se je oglasil navzoči Polanjk, hišnik pri zavodu, in dejal: »Veste, gospod doktor, ta se pa drugače piše.« Dr. Ahčin mu je osorno odgovoril: »Slišite, jaz vam bom nekaj takega zapisal, da boste imeli krajši jezik.« S tem ga je opozoril, da pred okupatorjem ne sme biti nepremišljen.

Po nalogu OF so nekatere žrtve tudi slikali. Kadar ni bilo preveč zastraženo, je to opravil fotograf Kramar, uslužbenec na univerzi. Če pa je bilo prenevarno, je posnetke napravil Miro Pangerc šofer zavoda. Filme sta odnašala zložene v palici dežnika, razvijal pa jih je Božo Štajer, fotograf na Aleksandrovi, sedaj Cankarjevi cesti v Ljubljani.

Potem ko so na zavodu dobili ukaz, da je treba pokojnika pokopati, so morali njihovi delavci v navzočnosti Italijanov krsto zabiti, pokop pa so lahko opravili brez njih. Takoj ko so Italijani odšli in preden so krsto izročili grobarjem, so delavci zavoda krsto ponovno odprli in pokojnikom odvzeli prstane in ure, če so jih sploh še imeli, pa tudi druge, za svoje pomembne predmete. Nekaterim so odrezali tudi kos obleke. Vse te predmete so skrbno skrili v zaklenjeno blagajno in jih nato izročili svojcem, da so preko njih spoznali žrtve. Povedali so jim tudi, kam so pokojnika pokopali.

Seveda je bilo to nevarno delo, ki bi ob nekem

primeru kmalu postalo usodno za tovariše, ki so to počeli. Ženi Ivana Bolhe, ki so ga aretirali na njegovem domu septembra 1942 italijanski fašisti in ga ob poti na Ljubljanski grad ustrelili, so tako kot številnim drugim svojcem izročili možev prstan in kos obleke. Žena je hotela še uro. Povedali so ji, da je ni imel. Ker ni vedela, da so ji te stvari izročili skrivaj, je odšla na italijansko kvesturo in zahtevala, naj ji vrnejo moževo uro. Res so jo našli pri nekem fašistu, ki je bil iz postojanke na obrtni šoli. Pol ure za tem so Italijani že bili na zavodu pri Sv. Križu in hoteli izvedeti, kdo je tej ženski izročil prstan. Z veliko težavo jim je uspelo to stvar nekako utišati, da ni prišlo do najhujšega.

Tovariši se spominjajo številnih primerov, ko svojci sploh niso vedeli, da član njihove družine ali bližnji sorodnik leži pri Sv. Križu. Tudi žična ograja je dalj časa potekala po sredini parka S. Križa, zato je bil številnim ljudem, posebno tistim, ki so bili na spiskih »sumljivih«, onemogočen dostop v mesto. Zato so bili zelo hvaležni, če so jih pravočasno obvestili, seveda če je tovarišem iz zavoda to uspelo. Tako so se svojci le iz daljave, onstran žice poslavljali od svojih. Okupator tudi za druge pogrebe ni dajal vsem svojcem dovoljenj za prehod bloka. Tovariši pri pogrebnem zavodu so, če je to bilo v njihovi moči, upoštevali tudi želje svojcev in pokojnika s tega pokopališča dali v družinsko grobnico. Živo se spominjajo primera, kako so na željo staršev prepeljali njihovega sina Štefana Babnika, študenta iz Dravlj, na pokopališče v Dravlj. Štefan Babnik, ki je bil po osvoboditvi proglašen za narodnega heroja, je bil kot vošvec pri neki akciji obstreljen in je v sanatoriju Emona ranam podlegel. V sanatorij sta z avtom prišla ponj šofer Miro Pangerc in Viktor Mohar. S seboj sta imela dovoljenje Mestnega fizikata za prevoz čez blok, podpisal pa ga je dr. Marjan Ahčin. Sicer je bil dr. Ahčin tudi uradno pristojen za izdajo takih dovoljenj.

Na prehodu čez blok so Italijani ustavili mrliški voz in od šoferja zahtevali listine. Izročil jim je po-

Gramozna jama – kraj, kjer so italijanski okupatorji streljali slovenske rodoljube

Že junija leta 1941 sta Franjo Lubej in Stane Žilič osnovala odbor OF na pogrebnem zavodu. V odboru so bili Stane Žilič kot predsednik, bil pa je tudi upravnik tega zavoda, in člani Lojze Jančič, krojač z Vodnikovce ceste, Viktor Mohar iz Cilenškove ulice, Miro Pangerc, šofer z Bleiweisove ceste (sedaj Prešernova) in Tomaž Hajnrihar, delavec iz Gledališke ulice, vsi zaposleni v tem zavodu. Naloge blagajnika je prevzel Viktor Mohar. Odbor je bil sprva vezan na Bežigrad, kamor je teritorialno spadal tudi zavod, kmalu zatem pa na organizacijo OF, ki je delovala v Magistratu, kamor je upravno spadal pogrebni zavod Sv. Križ. Na njihove

ne prispevke in drug material; orožje in municijo pa je sprejemal nek aktivist v liceju.

Tako so potekale niti njihove organizacijske povezanosti. Seveda je bilo v tem času najpomembnejše utrditi organizacijo znotraj delovnega kolektiva in pridobiti še ostale člane za Osvobodilno fronto. V tem so kmalu uspeli, saj so vsi plačevali članarino OF, razen enega, ki se je temu rad izmikal in je kmalu postal pristaš plave garde. Do izdajstva med njimi ni prišlo. Tudi župnikom Legatom, upraviteljem župnišča in pokopališča, so se dobro razumeli. Bil je zaveden Slovenec in je sodeloval z njimi.

Ta enotnost je bila zelo

sodelovala večina članov delovnega kolektiva pogrebnega zavoda, so pričele padati prve žrtve. Takrat so dobili nove dolžnosti: uprava zavoda od okupatorjeve oblasti, člani odbora Osvobodilne fronte pa od našega vodstva.

Nevarna nepremišljenost

Okupator je ukazal, naj pobite in postreljene bandite, pa naj jih pripeljejo od koderkoli, pokopavajo brez navzočnosti svojcev ali drugih ljudi. Seveda so bili tudi izjemni primeri, ko je okupator dovolil javni pokop »v družinskem krogu«, ali pa v primeru, ko je policija upala,

Križ. Pri tem so mu pomagali tudi drugi delavci, najpogosteje Viktor Mohar.

Talce, ustreljene v gramozni jami, so okupatorjevi vojaki stražili do pokopa ali pa so jih celo sami pokopali. Takrat se jim ni smel nihče približati, razen določeni grobarji. Žrtve, ki so jih pripeljali k Sv. Križu od drugod, so do pokopa ležale v pokopališki zgradbi v prostoru, imenovanem secirnica. V večini primerov so takrat Italijani namestili pred vhodom v zgradbo strojnico in stražili dohod noč in dan do pokopa. Tudi tu se ni smel nihče približati, razen nekateri uradni ljudje zavoda.

Stane Žilič se spomi-

F. T.

IMELI SMO LJUDI IMELI SMO IMELI SMO LJUDI

Med ljudstvom za ljudstvo o ljudstvu

Milan Pahor – partizanski in ljudski pesnik

Na Brezjah živi na svojem posestvu. Med vojno je bil kulturni referent v Prešernovi brigadi. Zato so ga izbrali, ker je imel posluš in veselje do vsega, kar je dišalo po kulturi. Skrbel je za mitinge in za druge prireditve. Včasih je sedel in pisal; verz za verzom. Izpod njegovega peresa so prihajale partizanske pesmi. Včasih jih je sam recital, včasih jih je polagal v usta drugim. Ljudje so jih radi poslušali.

Njegova pesniška žilica pa ob koncu vojne ni ugašnila. Še sedaj napiše kako priložnostno pesem. Sploh

Milan Pahor –
partizanski in ljudski
pesnik z Brezij

pa rad v pesmih izraža življenjske resnice. Ob proslavah in spominskih slovesnostih prodrejo skozi njegove verze spomini na tiste partizanske čase, ko je s skromno beležnico in navadnim svinčnikom koval prispevke naši poeziji.

Zbirka njegovih pesmi bi gotovo obogatila partizansko pesništvo.

Branko Blenkuš
Jesenice; C. Tavčarja 15

Tovariši, to boli...

S srečanja slovenskih pregnancev v Mariboru

Po triintridesetih letih naj bi se slovenski pregnanci iz občine Maribor srečali v sredo, 19. septembra 1979, ob 17. uri v Domu JNA. Vabili so nas k ogledu filma o vlaku bratstva in enotnosti in na tovariški klepet. Tako so zapisali v Večeru dan poprej. Radio Maribor je molčal.

Vse bi bilo prav, če se ne bi ob 17. uri zataknilo. Zbralo se nas je le okoli petdeset. Zakaj? V prvi vrsti zaradi prepozna in preskopega povabila. Poleg tega pa je bilo še anonimno.

Začeli smo s polurno zamudo, ker smo čakali na tistega, ki nas je povabil. Spodobi se, da bi nas pozdravil v imenu...? Pa ga ni bilo. Kaj zdaj? Še dobro, da nas ni zapustil aktivizem. Kratek posvet. Ker imam namazan jezik, so me določili, da v začetku pozdravim zbrane in jim povem nekaj besed kot uvod k predvajanju filmov (o podelitvi domicilne listine 14. diviziji v Bohovi in film o Vlaku bratstva). Na koncu pa naj bi jih povabila na prigrizek, ki je bil pripravljen v predprostoru velike dvorane Doma JLA. To sem tudi storila.

Na koncu smo pozdravili v imenu...? sami sebe. Ko

bi mi kdo vsaj pol ure prej povedal, kaj me čaka, bi se pripravila na to. Ne brez razloga. Spomnila bi prisotne na proslavo Užiške republike na Kadinjači, ki je vezana na naše spomine. Spomnila bi na vse tiste, ki so vanjo vtakli svoja življenja. Iz anonimnosti bi potegnili našega sosedo, junaškega šestnajstletnega dečka Egona Pertota. Dve uri se je z mitraljezom upiral Nemcem v 1. ofenzivi. Ko je izstrelil zadnji naboj, so ga izbezali iz skrivališča. Nemci so obstrmeli, ko so pred sabo zagledali dečka. Nekdo je celo prosil zanj, da ga ne bi ustrelili, ker je še otrok. Fant se je uprl. Ni maral milosti od tistih, ki jih je sovražil, saj so mu ukradli dom. Odšel je v smrt. Ustrelili so ga. Za njim ni groba. Izgubil se je nekje ob progi. Egon Pertot živi v Srbiji kot junak. Postal je legenda. Mar ne bi po vsem tem zaslužil, da vsaj kakšna mladinska delavna brigada iz Maribora po njem nosi ime?

Preživeli pregnanci bi počastili spomin na vse umrle, ki se niso več vrnili, pa tudi na tiste, ki jih ni več, ker je pošel njihov čas. Vedno manj nas bo ostalo. Čas bo opravičil svoje. Zato si želimo srečanj, vendar ne takih.

O filmu ne bi govorila. Samo to, da še zdaleč ne prikazuje tistega, kar nosimo v sebi. Bratske vezi potrebujejo obdelavo, ne samo spominske zapise bežnih vtisov in velikega slavlja, ki tudi ni popoln, saj manjka ves drugi del vlaka, ki je odpeljal iz Topčidera proti Baru. Kje je razstava o slovenskih pregnancih, ki so jo odprli takrat v Titovih Užicah?

Torej, po končanem filmu smo odšli k mizam. Stari ljudje, ki so bili v večini, naj bi prigriznili stoji. Spet smo si morali pomagati sami. Po stole smo šli v dvorano. Sledil je svoboden klepet z debelo kapljo pelina. Ne, tovariši organizatorji, tako ne gre!

Svojo kri in svoje delo smo vtakli v to našo domovino, ki smo jo vedno nosili s seboj in je nismo prodali za marke. Ostalo nam je še malo življenja. Enemu več, drugemu so šteta leta, če ne dnevi. Na koncu pa nismo vredni niti pozdrava niti nekaj uvodnih besed! Čeprav je štrene morda zmešal kak nujnejši posvet ali sestanek, bi se moral nekdo vsaj za četrt ure oprostiti in z nekaj besedami pozdraviti nas, pregnance. Končno je Dom JNA v središču mesta in bi lahko do njega prišel celo peš!

Ne najdem opravičila za tak spodrsljaj!

Hijacinta Cafnik-Beba
Maribor, Prešernova 26

Resnica o nekem borcu

Odmev na članek »Najprej je potrebno preveriti«, objavljenem 19. julija letos v 28. številki našega časnika

»Verodostojni podatek«, ki ga navaja odbor ZB Žužemberk je iz knjige »V znamenju Osvobodilne fronte« iz leta 1943-XXI, ki so jo sestavili najbolj zagriženi klerofašisti. V njej je navedeno ime Ivan Kerč in ne Krč, dalje Žužemberk, lesni manipulant, begunec, star 30 let, zvaobljen v Stavčo vas in ustreljen.

V omenjenem članku odbor ne omenja kraja, kjer je bil Ivan Kerč doma in kje je bil zaposlen kot lesni manipulant. Tudi za Viktorja Krča ne povedo, kdaj in od kje je odšel k partizanom in v katero enoto.

Ker želim priti resnici do dna, navajam izjavo tovariša Milana Vehovca, pri katerem je bil Viktor Krč zaposlen in je pri njem stanoval: »Z Viktorjem Krčem sva se spoznala ob mobilizaciji. Bila sva v isti enoti. Viktor je bil doma z Jezerskega. Po razpadu jugoslovanske vojske se je zaposlil v škofovih žagah v Nazarjih kot strojni tehnik. Pred Nemci se je umaknil domov. Ob nekem srečanju v Ljubljani me je prosil, če bi mu lahko nudil dom, ker doma na Jezerskem ni varen pred Nemci. Sprejel sem ga. Privzel si je ilegalno ime Janez Zabret, da bi se prikril pred morebitnimi nemškimi zasledovalci. Konec junija 1942 so ga ujeli partizani v Stavči vasi in likvidiran je bil na Vinkovem vrhu pri Dvoru. To sem izvedel že julija 1942. V Žužemberku ni bilo nobenega Krča ali Kerča z imenom Ivan ali Štefan,« še dodaja tovariš Vehovec.

O političnem delu in opredeljenosti Viktorja Krča je napisal njegov politični sodelavec Ivo Vrhovec-Berjakov. Tudi druge izjave, ki sem jih dobil od krajanov, ki so ga dobro poznali, so preverjene in soglasne.

Tako pravita Rajko Lavrič in Franc Pogačar: »Viktor Krč je bil pri Milanu Vehovcu zaposlen. Partizani so ga ujeli v Stavči vasi in ga likvidirali na Vinkovem vrhu.«

Prav tako potrjuje Lado Jarc iz Stavče vasi: »V

juniju je vod Gasperjeve čete, ki je bil na Vinkovem vrhu, ujel v Stavči vasi Viktorja Krča, ki je bil zaposlen pri Milanu Vehovcu v Žužemberku kot lesni manipulant. Odvedli so ga na Vinkov vrh in je bil po zaslišanju likvidiran.

Viktor Krč se je večkrat skrival pred partizani v naši vasi na skednju Franceta Mrvarja-Bobnarja. To izjavo lahko potrdim tudi pred sodiščem.«

France Smrke-Još
Zelena pot 9
Ljubljana

Iz življenja narodnih herojev

V krajevni skupnosti Miren so po Ivanu Suliču-Carju in Ivanu Turšiču-Iztoku poimenovali obmejni karavli

Ivan Sulič-Car se je rodil 17. oktobra 1923 v Biljah v delavski družini in je bil po poklicu delavec. Zgodaj se je vključil v boj proti fašizmu. S prvo skupino mladincev se je že 12. septembra 1942 pridružil partizanom. Najprej je bil v Kraški četi. Kmalu je postal komandir in se s četo bojeval po Krasu ter Vipavski dolini; miniral je železniške proge in visoke stebre električnih daljnovodov za ladjedelnice v Trstu, Tržiču in Reki. Kot komandir čete v Primorskem sabotažnem bataljonu je jeseni 1943 prišel v 9. korpus. Četa je izvedla na območju Furlanije in Trsta nad 40 večjih akcij. Iz sovražnih skladišč je odpeljal velike količine živil in raznega materiala za partizane. Zaplenil je mnogo živine, tekstila, sladkorja, moke, tobaka, več milijonov lir... Uničil je 24 osebnih in 16 tovornih avtomobilov. V Trstu je razstrelil 4 hiše z nemško posadko, iz bolnišnice pa je rešil 10 ranjenih aktivistov. V Vrtojbi je zajel 50 italijanskih vojakov z vso opremo in orožjem. Četa je pobila 150 sovražnikov, ujela je 4 nemške oficirje z radio postajami, pobrala kozakom mnogo konj, pušk, avtomatskega orožja in streliva. Car je večino akcij izpeljal preoblečen v nemškega oficirja. Novembra 1944 pa so ga Nemci v Vitovljah razkrinkali. Postavili so ga k steni, da ga ustrelijo, on pa je skočil mednje in pobegnil. Nemci so razpisali nanj visoko nagrado. Dne 26. decembra 1944 so ga ranili in ujeli. Na drogu ob cesti je njegovo truplo viselo nekaj dni. Potem so ga odpeljali. Nihče ne ve, kam.

Ivan Turšič-Iztok se je rodil 28. septembra 1922 v kmečki družini na Rakeku. Po končani osnovni šoli je pomagal staršem na kmetiji. Leta 1941 se je vključil v NOV in bil eden prvih notranjskih partizanov. Marca 1942 je šel z bataljonom Primorskega odreda na Primorsko. Nato se je hitro razvila herojska borba za osvoboditev Primorske. Od četrtega politdelegata in komisarja ter bataljonskega obveščevalca je napredoval do komandanta bataljona in še leta 1942 postal komisar 1. primorske brigade Simona Gregorčiča. Zane so njegove borbe in uspehi po Krasu, v Gačniku, na Šentviški planoti, v knežkih Ravnah, kjer je

Ivan Turšič-Iztok

Ivan Sulič-Car

bil tudi ranjen. Zdravil se je in potem postal komandant brigade Srečka Kosovela, s katero se je bojeval. Ko je bil na Primorskem organiziran 9. korpus, je Iztok postal najprej načelnik štaba 31. divizije, pozneje pa komandant 30. divizije s činom polkovnika. Julija 1943 je bil spet ranjen, pa se je kljub prestreljeni nogi vključil v ofenzivo na črti Predmeja-Otlica-Lokve-Čepovan. Po silovitem napadu je s svojimi četami prisilil sovražnika k umiku. Ko pa se je vračal v štab, je naletel na eno od razbitih sovražnikovih skupin. Po kratki borbi je padel smrtno zadet v glavo. Bil je to 29. julija 1944 blizu vasi Lokve.

Mile Gojkovič
Nova Gorica, Prešernova 9

Partizansko srečanje topničarjev

V počastitev šestdesetletnice ustanovitve KPJ, SKOJ in revolucionarnih sindikatov ter petintridesetletnice ustanovitve topničarske grupe 8. korpusa NOV Jugoslavije (pozneje preimenovane v topničarsko brigado 8. korpusa oziroma 4. armade), bo v nedeljo, 7. oktobra 1979, ob 10. uri v Postojni (Jamska restavracija, Jamska cesta 32) Partizansko srečanje, ki se ujema tudi z dnevom topničarjev JLA.

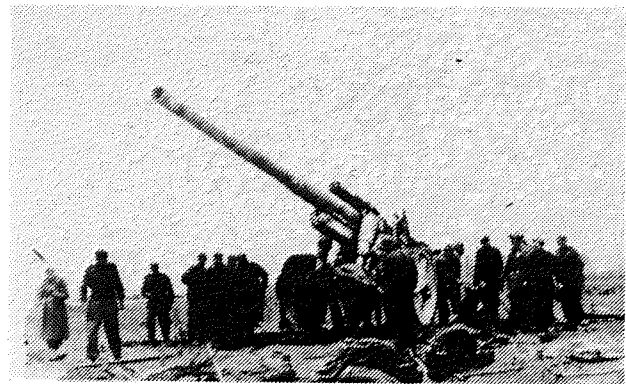
Srečanja se bodo udeležili nekdanji borci topničarskih prekomorskih enot (Težke topničarske brigade 4. armade, topničarske brigade 8. korpusa, topničarske skupine 8. korpusa, pozicijske topničarske skupine otoka Visa, topničarskega šolskega diviziona VŠ NOVJ, topničarskih divizionov 9., 19., 20., 26. in 29. divizije, topničarskih divizionov 1. in 2. korpusa), to so tisti borci prekomorci, ki so prišli v partizanske prekomorske enote skozi bazo NOVJ v južni Italiji, ali pa so v te enote prišli iz drugih partizanskih enot v domovini.

Srečanja se bodo prav tako udeležili nakdanji politični pregnanci na Sardiniji (Posebne kazenske enote na Sardiniji; »Jugoslovanske čete« in »Slovenske čete« na Korziki in v južni Franciji, ki imajo svoj domicil prav tako v Postojni, ter borci prekomorci iz občine Postojna.

Pri ustanovitvi topničarstva, ki je šlo nad petdeset baterij s skupaj okrog šesttisoč borci (ki so večinoma bili doma iz Slovenskega primorja in Istre) z višjimi komandami in štabi ter potrebnimi zalednimi ustanovami, imajo veliki delež tudi prekomorci. Te enote so večidel pomagale naši narodnoosvobodilni vojski in jo podpirale v bojih na otokih, v Dalmaciji, Liki, Bosni in Hercegovini, da bi v veliki ofenzivi prek Like, Hrvatskega primorja, Gorskega kotara, Istre in Slovenskega primorja na široki fronti dosegli Sočo. Pomagale so osvobajati Trst, Tržič, Gorico in Celovec. Prvi prekomorci so prišli v topničarske prekomorske enote že v jeseni 1943, ko je bilo 503 borcev (raznih strokovnjakov) izločenih iz enot 1. prekomorske brigade in poslano v marnariške in še zlasti v topničarske enote, ki so se ustanovljale na srednjedalmatinskih otokih na Visu, Hvaru, Braču in Korčuli.

Nadaljnji dotok borcev prekomorcev v topničarske enote pa beležimo pred odhodom 1. in 2. prekomorske brigade v domovino, pred odhodom omenjenih brigad za vrhovni štab NOVJ, ki je takrat bil v Bosni v Drvarju. Naslednja skupina prekomorcev je bila dodeljena v topničarske enote ob umiku iz otokov Korčula, Brač, Solta in Hvar na otok Vis pred neposrednim odhodom Vrhovnega štaba zadnje dni decembra 1943.

Pozimi leta 1943/44 pa zasledimo že mogočen priliv borcev prekomorcev v topničarske enote, ki so se ustanovljale v Gravini in na Visu. Tu so tudi intenzivni tečaji za topničarske strokovnjake.

Pri Bihaču zaplenjen top

Pozimi leta 1943/44 sta bila ustanovljena 1. in 2. brdski divizion, ob tem pa je bil ustanovljen tudi šolski topničarski divizion. Nato se ustanovijo baterije in divizioni, ki so bili poslani (z letali) v 1. in 2. korpus NOVJ. Dne 30. avgusta 1944 je Vrhovni komandant podpisal odlok o organizaciji celotnega topništva NOV Jugoslavije. Z drugim ukazom istega dne pa je vrhovni komandant odredil, naj se iz topničarstva na Visu oblikuje: topničarska skupina 8. korpusa, sestavljena iz 1. in 2. brdskega divizion, v vsakem po tri baterije, in iz protitankovskega divizion, s štirimi baterijami. Prav tako je bila ustanovljena skupina pozicijskega topničarstva (skupaj 83 topov različnih kalibrov) in šolski dopolnilni divizion pri topničarski šoli Vrhovnega štaba. Decembra 1944 po Kninski bitki je bila topničarska skupina reorganizirana in preimenovana v topničarsko brigado 8. korpusa. V začetku marca 1945 pa je bila brigada preimenovana v Težko motorizirano topničarsko brigado 4. armade s šestimi divizionimi z 2300 borci. Ob tem naglem razvoju topničarstva se je krepilo tudi posebno topničarstvo, tako so ustanovili protitankovski, samohodni in protiletalski divizion.

Prispevek primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov v topničarskih prekomorskih enotah je bil sorazmerno velik, to pa predvsem zaradi tega, ker je bilo med temi fanti veliko kvalificiranih delavcev (mehanikov, električarjev, soferjev, traktoristov), ki so prej delali v industrijskih centrih v Pulju, na Reki, Trstu, Gorici in drugod ter so bili kot zavedni protifašisti internirani v južno Italijo, itd. Značilno prav za te enote je, da je bilo vsorazmerno veliko slovenskega strokovnega kadra (inženirjev, geometrov, študentov, gimnazijcev), ki so se hitro usposobili na raznih tečajih za starešine v baterijah in divizionih.

Vse omenjene enote so sodelovale v sklepnih operacijah za osvoboditev naše Primorske, Istre, in Trsta. Tudi kompletan motorizirani divizion je bil skupaj z našim motoriziranim odredom JA poslan čez Vršič na Koroško in je sodeloval pri osvobajanju Celovca, Beljaka in drugih predelov na Koroškem.

Albert Klun

Spominsko obeležje Dragoljubu Milovanoviću v Završnici, pri katerem bo osrednja proslava šestdesetletnice SKOJ.

Osrednja proslava v Završnici

Občinska konferenca ZSMS Jesenice bo imela 6. oktobra ob 10. uri pri spomeniku Dragoljubu Milovanoviću v Završnici osrednjo proslavo v počastitev šestdesetletnice SKOJ. Slavnostni govornik bo Ljubo Jasnič, izvršni sekretar za LO in družbeno samozaščito pri CK ZKS.

Če bo slabo vreme, bo proslava v gledališču Toneta Čufarja na Jesenicah.

Branko Blenkuš

Komemoracija v Šoštanju

Združenje borcev NOV Šoštanj bo v počastitev občinskega in krajevnega praznika pripravilo komemoracijo v nedeljo, 7. oktobra, ob 10. uri pri spomeniku talcem v Šoštanju. Mesto Šoštanj je bilo v noči od 7. na 8. oktober 1941 prvo osvobodeno mesto na Štajerskem. Okupator je dva dni pozneje pripeljal deset talcev iz mariborskih zaporov in jih ustrelil na mestu, kjer stoji danes spomenik.

Vabimo vse svoje talce in krajanje Šoštanja, da počastimo spomin na ta dva dogodka iz časov NOV.

ZB NOV Šoštanj

Iščemo

Polde Kastelic, partizan iz leta 1942, rojen 1928 na Hribu pri Uršnih selih, borec Šerčerjeve brigade, junak z večkratnimi pohvalami in odlikovanji, tudi dostikrat ranjen in v letu 1945 povabljen pred mikrofonom Radia osvobodilna fronta v Črnomlju, naj se čimprej oglasi na novi naslov, pa tudi tisti, ki bi kaj vedeli o njegovi usodi.

Milan Guček
Ankaran
Razgledna pot 5

Partizanski propagandisti, srečajmo se!

Propagandisti 1. tečaja v Semiču in 2. tečaja v Ručetni vasi leta 1944 prosimo, naj pošljejo svoje naslove zaradi srečanja ob 35-letnici. Propagandisti 1. tečaja naj pošljejo naslove tovarišici Veri Penca, Ljubljana, Staničeva 35, tel. 322-507; propagandisti 2. tečaja pa Stanetu Lavriču, Ljubljana, Murnikova 5, tel. 20826.

Izlet na Bazo 20

V soboto, 13. oktobra 1979, bo izlet na Bazo 20. Avtobus odpelje ob 7. uri s Trga osvoboditve (Kongresni trg). Cena izleta je 320 dinarjev. V ceno so vključeni prevoz, kosilo, vstopnine, kopanje v Dolenjskih toplicah in stroški organizacije.

Prijavo in denar pošljite najkasneje do 4. oktobra 1979 na naslov: Justi Kovač, Moškričeva 22, 61000 Ljubljana, odbor »Prisilna«

Partizanski mornarji in letalci v Portorožu

V soboto, 13. oktobra 1979, ob 11. uri bo v Portorožu na Trgu prekomorskih brigad partizansko zborovanje, posvečeno 35. letnici ustanovitve mornariških odredov 9. korpusa in občinskega praznika občine Piran. Zborovanja se bodo udeležili slovenski partizanski mornarji in letalci prekomorci (oboje imajo domicil v občini Piran).

Slavnostni govornik bo Marjan Lenarčič-Tomo, sekretar RO ZZB NOV Slovenije.

Sledil bo kulturni program s tovariškim srečanjem. Informativna pisarna bo delovala v prostorih Splošne plovbe v Portorožu od 8. ure dalje.

priljubljeni odbor

Odkrili bodo spominsko obeležje

V nedeljo, 14. oktobra 1979, bodo ob 10. uri odkrili spominsko-obeležje v vasi Slevo nad Kamnikom, kjer je padlo deset borcev Zidanske brigade (Pohorske).

Vabimo vse občane, mladino, borce, posebno pa svoje padlih in soborce. Prostor za parkiranje bo zagotovljen nad Stahovico in vasjo Slevo. Slovesnost bo ob vsakem vremenu.

odbor

Popravki k člankom o Kočevju v 38. številki TV-15

Opravičujemo se za napake, do katerih je prišlo v 38. številki našega časnika na 7., 8. in 9. strani:

V članku Od grofov Ortenburških do danes bi moral biti pod fotografijo tale podpis: V Šeškovem domu je bil od 1. do 3. oktobra 1943 prvi zbor odposlancev slovenskega naroda.

V članku Nova slovenska demokracija je v tiskarni prišlo do zamenjave odstavkov:

partizane, tako je potekalo delo na terenu naprej tudi potem, ko so nekateri odrinili v gozdove.

»Stražili smo, organizirali prehranjevalne akcije. Po robovih hribov ob cesti sem jo mahnila proti Velikim Laščam, kamor je za mano s kolesom pripeljal tudi Franc Šivec. V Laščah so se zbrali še drugi odposlanci in v neki stavbi je, delali v krajevnem odboru OF. Kmalu smo začeli govoriti o volitvah. Nato je prišla kapitulacija Italije. Po tem se je zdelo, da je zbor vse bliže. Tovariši so nam pojasnjevali pomen zbora odposlancev in na sestankih razmišljali, koga bi izvolili. Prajerjev Janez je povedal, da so v Velikih Laščah izvolili žensko. Zakaj je ne bi še pri nas?

Pravzaprav na to prej še pomislili nismo, saj so bili za take naloge nekako »namenjeni« moški. Končno so za odposlanko izvolili mene. Istočasno je bil izvoljen tudi tovariš Franc Šivec z Golega (leta 1944 je padel pri Iški loki pod domobranskimi strelji).

Vojna je Pavli Centovi, njeni družini in številnim vaščanom ter prebivalcem bližnjih vasi pokazala svoj pravi obraz že v letu 1942. »V enem dnevu so Italijani požgali 17 okoliških vasi. Od naše družine nas je v dveh dneh ostalo kar osem brez strehe nad glavo.« Vedeli so, da sovražnih ne prizanaša nikomur, in tako so še trdneje vztrajali v boju za svobodo.

»Moja pot na zbor v Kočevju se je začela s peša-

V članku Veliko zemlje, malo ljudi pa so tile popravki:

Na Pugledu ni bil zbor aktivistov Cankarjeve brigade, ampak so se tam zbrali aktivisti širšega foruma pod okriljem OF. Leta 1941 se je iz Kočevja odselilo 11000 kočevskih Nemcev. Kmetijske površine niso opuščene zato, ker so v družbeni lasti, ampak zato, ker ni čistih kmetov.

Poleg že naštetih ima v Kočevju svoj domicil tudi odbor aktivistov OF Barje-Kolpa. Sicer pa so bile na Kočevskem ustanovljene Tomšičeva, Cankarjeva in 9. brigada.

Petinštrideset kilometrov asfalta niso predvidevali sami, ampak je to bilo v republiškem načrtu.

uredništvo TV-15

Piše: Alojz Zidar

Članek v časopisu L'Unità, kritiziran od nekaterih tovarišev, pa je bil dobro sprejet v Ljubljani, Zagrebu in v Beogradu. Časopis ISTRa ga je celo objavil, tako da je bil članek v diskusiji pri primorskih organizacijah – organizacijskih krogih Jugoslavije, ki so ga odobraval. Ta članek pa se je izkazal pri tržaških tovariših, na katere se obračamo, premalo jasen. Ti tovariši ponovno postavljajo na površje problem »tržaškega zaledja«, da bi ga postavili proti politični liniji partije o vprašanju Julijske krajine. Neka protipozicija ni mogoča, če tovariši postavljajo v središče svojo politično dejavnost, ne pa boja za narodno osvoboditev Slovencev in Hrvatov. K temu važnemu vprašanju se bomo še povrnil.

Po pariškem sporazumu smo imeli svoj program: razširiti politično delovanje s pridobitvijo novih članov v širokih ljudskih množicah; prepovedane so sabotaže ali vsakršne oborožene akcije proti fašistični oblasti.

Po vrnitvi Pinka Tomažiča iz Jugoslavije v Trst leta 1937 je prišlo do zblizanja dveh velikih nasprotnikov fašističnega režima na Primorskem: med slovenskimi člani KP Italije in organizacijo TIGR. Leta 1938 sem se prvič srečal s Pinkom Tomažičem, predstavil mi ga je Viko Bobek. Pogovarjali smo se o sodelovanju TIGR in KP, oziroma o razširitvi fronte vseh protifašističnih sil na Primorskem. Treba je bilo začeti s propagando in po naših postojankah raznašati literaturo, ki sem jo dobil od Josipa Ujčiča. Pinko Tomažič je takrat ostal nekaj dni pri Perkanovih v Trnovem. Isto leto sem se zaposlil na Pivki kot šofer. Tu sem v glavnem prevahal hlode iz gozda ob jugoslovanskoitalijanski meji. Jugoslovanski državljani iz Kozaršč so hlode vlačili čez mejo na italijansko stran. V Leškovi dolini ob meji je bila pot zelo ozka, zato so mi italijanski stražniki dovolili, da tovarnjak obračam na jugoslovanski strani tik pred jugoslovansko karavlo. Ko sem Bobka obvestil o moji novi službi, mi je dal nove naloge. Moje delo v Ilirski Bistrici pa je prevzel Anton Dolgan-Branko. Ob neki priložnosti je prišel k meni na Pivko Viktor Bobek, z njim je bil tudi Pinko Tomažič, katerega sem zadnjič videl. Bobek mi je povedal, da je ta karavla naša postojanka, ki nosi razpoznavni znak H 2.

V hloilih sem prevahal orožje. Ti hloili so nosili posebne oznake in sem jih na žagi v Pivki razložil tako, da so bili naši organizaciji dostopni. Orožje so ponoči odnesli meni nepoznani ljudje. Vreče propagandnega materiala pa sem navadno predal Francu Zafredu iz Stare Sušice. Nekoč sem pripeljal vrč olja, ki je bilo namenjeno za sabotaže na železnicah. Vliło se ga je ob o kolesa vagona, kjer je poseben prostor za mazanje osi. Olje je uničevalo osovine. Predal sem ga Francu Zafredu, a nekaj ga je dobil Josip Ujčič, ki je od Zelena dobil instrukcije, kako naj ga uporablja. Ujčič je po nalogu Vika Bobka odšel leta 1939 ilegalno v Ljubljano, da bi se naučil izdelovanja peklenjskih strojev, ki naj bi jih uporabljali za sabotažne akcije. Izdelovanja teh strojev se je učil v hiši Danila Zelena. Ta je bil oseben prijatelj z Raffaelem Rosettijem, italijanskim emigrantom v Parizu, ki ga je naučil, kako je treba sestavljati eksplozivne stroje in električne vžige v pripravi za vojno. Po vrnitvi iz Ljubljane je Ujčič izdelal osem takih strojev, enega izmed teh sta s Bobkom poskusila v gozdu nad Ilirsko Bistrico. Ker je stroj imel veliko razdiralno moč in je deloval brezhibno, smo takoj pomislili na akcije. Predvideno je bilo, da bomo vrgli v zrak rafinerijo nafte v Žavljah. V ta namen je bil pripravljen plan po skici na osnovi slik, ki so bile narejene v neposredni bližini. 27. marca 1940. leta je bilo vse nared. Peklenjski stroj sta Anton Dolgan-Branko in Josip Ujčič naložila na kamion, da bi ga odpeljali na določen kraj v rafinerijo, toda Bobku se je zdelo, da čas ni pravilno izbran, in zato so stroj zopet razložili. Kmalu nato pa so se začele aretacije in je plan propadel. Prazni stroj je še danes v Ilirski Bistrici. Posehne klešče, s katerimi naj bi porezali žico ob rafineriji, pa Ujčič še danes hrani doma v spomin na Danila Zelena, ki mu jih je izročil. Leta 1939, ko se je Italija pripravljala za vstop v vojno, so se začele prve oborožene akcije. 25. februarja 1940 so razstrelili smodnišnico v Klani. Za to dejanje so na procesu obtožili Bobka, ki pa je vse zanimal. Koliko je bilo resnice, nobeden ne ve. To je Bobek, kakor tudi mnogo drugega, odnesel s sabo v grob. Spominjam se, da sem ga vozil v Klano na sestanke. Sestajal se je tudi z nekimi vojaki, sicer pa so bili kot po navadi vsi sestanki tajni. Vedno so bili prisotni samo najbližji sodelavci. 18. marca 1940 so aretirali Bobka, takoj zatem pa njegovo svakinjo Marijo Urbančič, Josipa Ujčiča in Marijo Valencič. Poslednja je bila sorodnica Urbančičeva in so jo kasneje, ko ji niso mogli dokazati sodelovanja v organizaciji TIGR, oprostili in internirali. Bila pa je v resnici zelo aktivna ves čas delovanja naše organizacije. Italijanska policija kljub mučenju Bobka, Ujčiča, Urbančičeve ni uspela iz njih izsiliti najmanjšega priznanja. Zaslisevanje je trajalo 21 mesecev. Bilo je to eno samo dolgotrajno mučenje. Posebno so mučili Bobka, ker so vedeli, da je imel večkratne sestanke z Zelenom, in da ve mnogo stvari, pa vendar niso iz njega izsilili nobenega priznanja. To je bil največji junak na tem procesu.

Sodniški dokumenti, ki so jih s tržaškega sodišča odnesli v arhiv v Ljubljano, to točno dokazujejo.

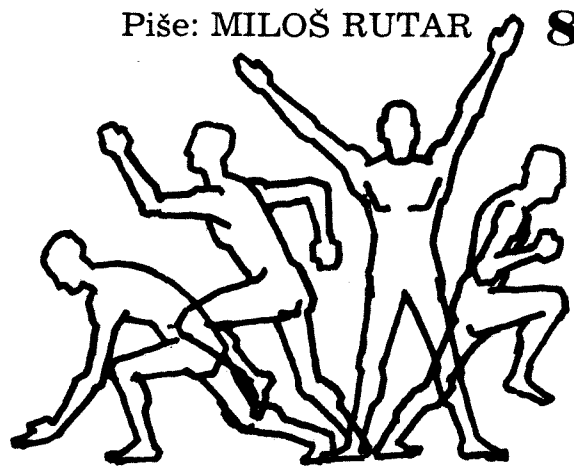
Z aretacijo Vika Bobka je bila zveza z Ljubljano prekinjena. Zato je Albert Rejc, ki se je ta čas skrival pri Alojzu Puglju v Beogradu, poslal Puglja v Ljubljano k Zelenu. Ta je poklical Godniča in mu dal nalogo, da s Pugljem odpotuje preko snežniških gozdov v Ilirsko Bistrico in ponovno vzpostavi zveze. Na sestanku v Kosezah pri Puglju so bili Bobkova žena, Vinko Brozina, Pugelj in Godnič. Tu so se sporazumeli, da bo nova zveza šla preko Kastva. Brozina je zagotovil, da bo vzpostavil zvezo s Franjem Matušičem iz Jardašov pri Kastvu. Vinko Brozina je imel krojaško delavnico pri Jordanih, ob meji. K njemu so prihajali s prepustnicami iz Jugoslavije. Matušič je pri Brozini prebiral tigrovsko literaturo. Do postavitve te zveze je prišlo takoj. Po napadu na Jugoslavijo je prišel k Brozini Matušič in mu pojasnil, da je KP Jugoslavije pozvala vse narode Jugoslavije v oborožen boj. Od takrat dalje se je zveza z Brozino še bolj utrdila.

V začetku leta 1941 je prišel iz zapora Josip Zidar-Jadran in se je takoj po prihodu domov povezal z Antonom Dolganom-Brankom. Zidar je že prej vedel, da je Dolgan član TIGR, in da je tesno povezan z Bobkom. Prišla sta do spoznanja, naj se tigrovska organizacija ponovno oživi, postavi naj se odbor, ki bo nadomeščal Bobka in njegove sodelavce. V začetku maja 1941 so imeli na vrtu Antona Dolgana na Topolcu tigrovci sestanek. Na sestanku so bili: Josip Zidar-Jadran, Anton Dolgan-Branko, Rudi Kalc, Ivan Čakada, Franc Baša, Josip Čeligoj, Stojan Surina, Anton Pecman in Vinko Brozina, ki je bil glavni organizator TIGR v okolici Reke. Na tem sestanku so izbrali za vodjo organizacije Antona Dolgana-Branka, za njegovega namestnika pa Josipa Zidarja-Jadrana. Sklenjeno je bilo tudi, da se obnovi in poveže celotna tigrovska organizacija, ki je prej delovala pod Bobkovim vodstvom, in sicer na območju Brkinov, Jelšan, Pivke, Stare Sušice, Volč, Trnja, Ilirske Bistrice, Podgore, Kastavščine in okolice Reke ter dela Istre. V nekaj mesecih jim je uspelo organizirati TIGR, povezati in postaviti redne stike. Takoj po napadu na Sovjetsko zvezo je Franc Matušič obvestil Vinka Brozina, da se je v Jugoslaviji začel oborožen boj, ki ga vodi KP Jugoslavije, in da so v NOG povezane vse napredne stranke.

(Se nadaljuje)

Borci in rekreacija

Piše: MILOŠ RUTAR 8

Športnik med NOV

Na teniških igriščih pod muzejem revolucije v Ljubljani srečujemo med rekreativci-veterani tudi: Zorana Poliča, Draga Flisa-Strelo, Ljuba Jovana-Saša, Branka Moreta, zakonca Vero in Zvoneta Miklič, Bogdana Tekavčiča in še nekatere udeležence NOV, ki redno dva do trikrat tedensko igrajo tenis.

Vsi so se že pred vojno več ali manj bavili s telesno kulturo in to delajo redno tudi sedaj, ko so že krepko čez petdeset let. Tenis je šport, ki ga lahko gojimo od mladosti pa tja do sedemdesetih in več let. Izberemo si sebi enakega partnerja, tako da igra lahko vedno prilagodimo svojemu znanju, telesni pripravljenosti in počutju.

Upokojeni prvoborec, sedeminpetdesetletni izredni profesor telesne kulture in nekdanji direktor Visoke šole za telesno kulturo v Ljubljani, Ljubo Jovan-Saša, je bil pred vojno član sokolske vrste in obetajoči tekmovalac v oročni telovadbi. Ko je bil spomladi 1942 na Mokrcu težje ranjen, je sam prepešal 15 kilometrov do Ljubljane, kjer so ga v bolnici ilegalno zdravili, čez 14 dni pa se je že vrnil med soborce. Po vojni se je specializiral za športno rekreacijo. Med drugim je napisal tudi strokovno delo »Teorija in metodika športne rekreacije« in knjigo »Priročnik za organizatorje športne rekreacije v delovnih organizacijah«. Med pogovorom nam je iz svojih bogatih osebnih, športnih in teoretičnih izkušenj povedal in svetoval.

»Saša, kako si med vojno kot športnik prenašal življenje borca?«

»Partizansko bojevanje je zahtevalo velike napore, zato je imel športnik neprecenljive prednosti. Bil je hitrejši, močnejši, vzdržljivejši, in zato varnejši od borcev, ki teh sposobnosti niso imeli, ker se pred tem s športom niso ukvarjali.

Posebno pomembna je bila psihofizična sposobnost v prvih dneh oziroma tednih po vstopu v NOV. Kasneje si je z vsakodnevnimi marši, juriši, prenašanjem orožja, municije, hrane, literature itd. vsak pridobil določeno stopnjo telesne sposobnosti, ki pa seveda v najkritičnejših situacijah še vedno ni bila zadostna.

Pri vsakem bojevanju, še posebej pa pri partizanskem, je razen telesne kondicije potrebna tudi iznajdljivost oziroma hitro in pravilno reagiranje. Prav ta sposobnost pa zahteva veliko treniranja že od mladosti.

Marsikateri partizan je izgubil življenje prav zaradi pomankanja te sposobnosti. Psihofizična sposobnost, s katero je mišljena tudi sposobnost hitrega in ustreznega reagiranja, pa seveda ne koristi, če neadoma pade bomba ali če borca zadene krogla. Uspešna pa je tedaj, ko je treba sovražnika prehiteti, ko se je treba hitreje umakniti, ko moraš biti pri jurišu hitrejši od sovražnika, ko moraš rešiti ranjenega soborca, prenesti in premeščati potrebno orožje ali drugo opremo itd.

Spominjam se jurišev ob pohodu 14. divizije na Štajersko, ko sem v teku po globokem snegu nosil, in to navkreber, ranjenega tovariša Avblja, kasneje se tovariša Risa, kako sem prenašal ranjene tovariše 1. bataljona Tomšičeve brigade, katerega politkomisar sem bil. Večkrat sem na eni strani ranjenega soborca, z drugo roko pa pomagal onemoglemu. Teh naporov zagotovo ne bi zmoget, če bi ne imel ustreznih psihofizičnih sposobnosti.

Spominjam se izredno hitrega in naporenega marša, ki sem ga v specialni patrulji opravil leta 1942. Šli smo iz našega Glavnega štaba NOV, ki je bil tedaj v Suhi krajini v Vrhovni štab NOV Jugoslavije k tovarišu Titu v Hercegovino v bližini Prozora oziroma Konjica in seveda nazaj v Slovenijo. Na tem pohodu ni bila dovolj samo hitra hoja, včasih je bilo treba z

orožjem in opremo teči po več ur. Pri tem sem marsikdaj opravljal še dodatne naloge izvidnika, stražarja itd. Največkrat sem te naloge opravljal predvsem zato, ker so bili moji soborci iz patrulje pretrujeni, in je bila njihova vzdržljivost slabša od moje.

Najtežji napor v mojem življenju pa je bilo pešačenje iz boja na Mokrcu preko ljubljanskega barja in Golovca v Ljubljano z rano na levi strani pljuč. Zdravnik mi je tedaj dejal, da tak napor zmore le treniran športnik.

Spominov na izredne napore je veliko, vsi pa so le dokaz več, da je napore NOV veliko lažje premagoval borec, ki se je od rane mladosti pa vse do vstopa v NOV aktivno ukvarjal s športom.

»Kaj priporočas soborcem in soborkam, s katerimi športnimi aktivnostmi naj se ukvarjajo?«

»Posameznik naj se ukvarja s športno rekreativnimi aktivnostmi, ki mu v največji meri pomagajo vzdrževati telesno in zdravstveno kondicijo. Aktivnosti mu ne smejo biti v breme, pač pa v razvedrilo!

Izbrane aktivnosti morajo biti primerne zdravstvenemu stanju, spolu, starosti, materialnotehničnim in socialnim pogojem ter seveda znanju in obvladovanju izbrane športne zvrsti.

Na težkih pohodih je bila izredno pomembna telesna pripravljenost borcev

Ne poznam športne zvrsti, ki bi imela samo slabe ali samo dobre strani oziroma učinke na človeška. Kakor je za organizem škodljivo, če v športu pretiravamo, enako ali celo bolj je škodljiva premajhna aktivnost.

Po ocenah strokovnjakov s področja športne rekreacije in športne medicine je izdatno dnevno gibanje v prirodnem okolju (gozdovih, planinah ob jezerih, rekah, morju, v vodi, na snegu in na ledu, na zelenih površinah) za vse ljudi, torej tudi za borce, za zdravje najkoristnejše!

Za je za vse nas največje: čim več hoje po čistem in svežem zraku!

Izbira športnorekreativne aktivnosti za borca ali borko torej ni tako težka in zahtevna naloga. Mislim pa, da bi za odmerjanje intenzivnosti in oblike udeleževanja morale poskrbeti organizacije in njihove ustrezne strokovne službe.

Organizacije ZB in borčevske ambulante so vse preveč usmerjene le v kurativno, veliko manj, ali pa sploh nič v preventivo.

Del preventive, rekel bi najpomembnejši, je prav gotovo strokovno vodena športna rekreacija borcev. Ta pa je domala povsem prepuščena iznajdljivosti posameznika.

Organizacije ZB bi morale v svojih programih veliko bolj poudarjati preventivo in s tem tudi športno rekreacijo borcev. Obenem pa je naša dolžnost, da vplivamo in vzgajamo naše otroke in vnuke, da se že v rani mladosti aktivno vključujejo v šport in rekreacijo, kar jim bo pri vsakodnevnu delu in kasneje v starosti v veliko korist!

Prihodnjič: V ZDRAVILIŠČU...

Vključili smo se v akcijo NNNP

Na šoli smo se o akciji Nič nas ne sme presenetiti temeljito pomenili med razrednimi urami. Okrepili smo tudi kurirsko četo in je v njej sodelovala skoraj petina vseh učencev. Pred akcijo smo čistili okolico spomenika padlim borcem.

Na sam dan akcije pa nas je dež le presenetil, zato nismo mogli imeti pionirske konference v naravi. Zbrali smo se v novi telovadnici, da bi skupaj načrtali delo. Tudi tu smo prvo pozornost posvetili akciji Nič nas ne sme presenetiti. Ko smo pregledali delo v preteklem šolskem letu, smo tudi še podelili značke in priznanja. Preteklo šolsko leto smo zaradi obnavljanja šole prej zaključili, in tako ni bilo primerne priložnosti, da bi jih podelili na svečani način. Začrtali smo delo v tem šolskem letu in se s skečem Novi kurir spomnili, kako je bilo med vojno.

Po končani konferenci so nekateri odšli na delovno akcijo, člani kurirske čete smo odšli opravljati svojo dolžnost. Popoldne sva zbrali mnjenja nekaterih, ki so sodelovali v akciji NNNP. Naslednji dan pa smo pripravili časopis.

Erika Škarja in Andreja Ubič, 8. razred

Bila sem kurirka

V torek sem med biologijo zvedela, da bom v akciji NNNP sodelovala kot kurirka. Po peti šolski uri je bil že sestanek. Tovarišica je povedala, da bom raznašala sporočila po naši vasi. Bila sem vesela, saj poznam vse hiše. Dogovorili smo se, kdaj se bomo ponovno sestali. Tedaj smo dobili že nekaj sporočil in se dogovorili, kako bomo v soboto opravili svojo nalogo. Po pionirski konferenci smo dobili več vrst parol in sporočil, ki smo jih odnesli, ko smo po telefonu zvedeli, da gremo lahko na pot. Imeli smo tudi pionirsko ruto in kapo. Sporočila so ljudje z zanimanjem sprejemali in jih tudi takoj prebrali, zato je šlo delo hitro naprej. Parolo sem obesila na zid hiše, ki stoji ob cesti. Starejšim ljudem sem tudi razložila, za kaj gre. Na poti iz šole sva s prijateljico dve obvestili položili na rob ceste. Bilo jih je namreč dovolj in je tovarišica rekla, da jih lahko tudi položimo ali obesimo ob poti. Ko je za nama pripeljala kurirka iz šestega razreda, naju je okregala, naj bolj paziva na obvestila, ker jih za nama pobira. Midve pa sva se začeli smejati in ji povedali, da sva jih namenoma dali kraj ceste. Pač nisva pričakovali, da bo ravno kurirka tista, ki bo prva našla sporočilo.

Mislím, da so vsi kurirji naloge vestno opravili, saj so jo zelo resno vzeli.

Slavka Kovač, 7. razred

Dvojna vloga v akciji NNNP

Bil sem določen za kurirja. Tovarišica, ki nas je poklicala, mi je dala nalogo, da bom vse listke, ki jih bom dobil, raznesel po določenem delu Šentruperta. Na pot sem odšel trikrat. Ko sem tretjič prišel poročat tovarišici, da sem opravil delo, je ravno potekala evakuacija šole. Poklicali so me za ranjenca. Legel sem na nosila. Doktor Jaklič je povedal članom ekipe, kaj naj naredijo. Imel sem krvavitev leve noge, zlom čeljusti in zlom stegna na desni nogi. Potem sta me dva udeleženca ekipe odnesla v prosvetni dom. Tam so me »operirali« in spet sem lahko odšel v šolo.

Stene Banič, 7. razred

Tudi jaz sem bila kurirka v akciji NNNP. Ko sem opravila vse naloge, sem se zopet vrnila v šolo. Ravno v tem času je bila v šoli evakuacija. Bila sem ranjenka. Položili so me na nosila. Nato so mi obvezali levo roko. Obvezovale so me tri ženske v uniformah. Potem so mi obvezale še glavo in gleženj. Nato pa sta me dva moška odnesla v prosvetni dom. Tam pa so mi »poškodbe« odvezali in lahko sem se vrnila v šolo.

Mislím, da bi ti reševalci tudi v primeru vojne hitro ukrepali.

Martina Ruperčič, 5. razred

Kako si se vključil v akcijo NNNP?

Nekega dne je prišlo sporočilo, naj pridem po pouku. Tako sem postal kurir v akciji NNNP.

Peter Jaklič, 5. razred
Postala sem članica kurirske čete in sem nosila sporočila v vasi Stražo in Trstenik.

Anica Kos, 6. razred
Javil sem se za kurirja za našo vas.

Polde Koščak, 5. razred
Peljal sem pošto trem drugim kurirjem, ki so me čakali na javkah v oddaljenih vaseh.

Zvonko Breznikar, 7. razred
Prenašala sem spročila in parole po Šentrupertu. Nesla sem jih tudi v trgovine.

Marinka Škarja, 5. razred
Kot kurirka sem imela nalogo, da sem raznosila obvestila občanom.

Branka Lukek, 8. r.
V akcijo sem se vključila tako, da sem pomagala sošolki – kurirki raznašati letake.

Zvonka Tišina, 8. razred
Raznašala sem sporočila in ljudem razlagala, da je to samo akcija preizkušanja.

Mimi Lamovšek, 8. razred
Vključil sem se kot kurir in ranjenec, ko je prišla na šolo ekipa prve pomoči.

Stane Banič, 7. razred
Kot članica novinarskega krožka sem krajanom zastavljala vprašanja o akciji NNNP.

Andreja Urbič, 8. razred

Nič nas ne
sme
presenetiti

Poročilo

o poteku akcije NNNP v Šentrupertu in ostalih vaseh krajevnne skupnosti Šentrupert.

29. september ob 13. uri:

Akcija poteka od 4.15 dalje. Takoj so bile poklicane posamezne enote: civilna zaščita, narodna zaščita, gospodarska komisija, sestel se je odbor za ljudsko obrambo. Prav tako se je sestel svet KS, deluje tudi informativno propagandna komisija in druge komisije. Vsa akcija poteka v skladu z navodili in zmčnostmi. Narodna zaščita je takoj prevzela in zaščitila vse važnejše objekte. Civilna zaščita je skupaj z RK v šoli in tudi v Prosvetnem domu sprejela evakuirance s Prul, ki jih je 500 – od tega 200 otrok, šoloobveznih je 150, ostali so ostareli ter matere z otroki. Dva evakuiranca sta bila laže ranjena in jima je bila nudena prva pomoč. Ostali so bili razpeljani po vaseh k tukajšnjemu prebivalstvu. V osnovni šoli je vse prilavljeno za nadaljnji pouk za šoloobvezne otroke.

V akciji sodeluje 119 prebivalcev krajevnne skupnosti, poleg tega pa deluje še organizirana skupina v osnovni šoli.

Predsednik KS:
Peter Zgonc

Izdal uredniški odbor glasila Preproste besede s kurirsko četo pri komisiji za informativno propagandno dejavnost pri KS Šentrupert

Kaj misliš o akciji NNNP?

Ta akcija je zelo pomembna, ker se bomo ob njej pripravili tudi na boj z elementarnimi nesrečami.

Polde Koščak, 5. razred
Akcija nas pripravlja, kako bi bilo, če bi bila vojna ali potres.

Jože Lamovšek, 6. r.
Mislim, da je ta akcija zelo potrebna, saj se tudi tako lahko pripravimo na boj za svobodo, če bi prišlo do vojne.

Tatjana Lukek, 8. razred
Mislim, da je akcija NNNP dobro uspela.

Anica Kos, 6. razred
Mislim, da so v akciji dobro sodelovali člani kurirske čete.

Marinka Škarja, 5. r.
Ljudi je zelo zanimalo, kako bo potekala akcija. Dokler tega niso vedeli, so bili nekateri zelo preplašeni.

Martina Ruperčič, 5. razred
Akcija je bila zelo pomembna.

Zvonko Breznikar, 7. razred
Jože Gorenc, 7. razred
Pri tej akciji so se ljudje veliko naučili.

Slavka Kovač, 7. razred
Ob akciji smo si mladi in starejši pridobili več znanja.

Branka Lukek, 8. razred
Ta akcija je bila koristna, saj so krajsani spoznali, kako pomembno je biti pripravljen na vse.

Zvonka Tišina, 8. razred
V naši krajevni skupnosti so se ljudje zelo zanimali za akcijo in so skrbno pregledali sporočila, ki smo jih prinesli kurirji.

Rozzi Grebenc, 8. razred
Ta akcija je ljudi opozorila, kako pomembno je biti pripravljen na razne nesreče. Ljudje so bili zaskrbljeni, če niso prejeli kakšnega obvestila, saj so vso stvar vzeli zelo resno, kar je bilo tudi potrebno.

Mimi Lamovšek, 8. razred

Kako so prebivalci naše KS sprejeli akcijo?

Prebivalci so jo sprejeli zelo različno. Nekateri so jo sprejeli s strahom, nekateri pa s pripravljenostjo pomagati.

Polde Koščak
Akcijo so sprejeli zelo resno.

Stane Banič
Akcijo so sprejeli zavzeto, drugi pa z veliko strahu.

Erika Škarja
Akcijo so sprejeli s pripravljenostjo, kot bi se vse v resnici zgodilo.

Andreja Orbič

Kaj si se naučil v akciji?

Naučil sem se prenašati pošto, ki je bila zelo pomembna.

Polde Koščak
Naučil sem se, kaj bi delal v primeru vojne.

Peter Jaklič
Naučila sem se, da bo treba tudi v slabem vremenu raznašati sporočila, če nas bo kaj presenetilo.

Anica Kos
Spoznala sem, kako dela ekipa prve pomoči, saj so ravno mene kot ranjenca obvezali.

Martina Ruperčič
Kurir mora mirno čakati, kdaj ga bodo poklicali, da bo odnesel sporočilo.

J. Lamovšek
V stiski ali v vojnem času si moramo pomagati.

Slavka Kovač
Pionirji lahko pomagamo tako, da prenašamo pošto.

Jože Gorenc
Kurir mora biti resen in vztrajen pri svoji nalogi, saj sem morala v slabem vremenu obiskati veliko hiš.

Branka Lukek
Pošto je treba hitro raznašati.

Stane Sanič
Važno je, da ljudje dobijo prava sporočila, da niso brez potrebe zaskrbljeni.

Rozzi

Akcija NNNP je dosegla svoj namen. Pokazala je, da so ljudje pripravljeni sodelovati pri vseh akcijah, ki potekajo po predvidenih načrtih. Akcija pa nam je pokazala tudi pomanjkljivosti, ki jih moramo po vaji takoj odpraviti. Predvsem moramo napraviti nekatere kadrovske spremembe. Starejše in bolehnne ljudi moramo razrešiti odgovornih nalog in jih zamenjati z mlajšimi. Predsedniki posameznih komisij pa bi morali člane svojih ekip temeljiteje seznaniti s predvidenimi nalogami. Na napakah se učimo, zato se z opravljanjem akcije delo ni končalo, temveč nam je akcija dala smernice, ki jih v prihodnje ne bomo smeli zanemarjati.

Marija Brezovar

Akcija je uspela in dosegla svoj namen. Pokazala nam je tudi, kje nismo bili dovolj pripravljeni in kako se bomo morali lotiti dela v prihodnje. Da so jo ljudje še kako resno vzeli, prila tudi tale dogodek: Neka ženska v hribovski vasi je zaklala kar štiri kokoši in spekla kruh v peči, da bi lahko dobro postregla evakuirance s Prul, ki naj bi jih v okviru vaje sprejeli vaščani KS. Torej je bila akcija pri nas marsikje več kot igra.

Bojan Brezovar, predsednik KK SZDL Šentrupert in predsednik inf. propagandne dejavnosti

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

Revolucionarno delo in ples

Spokojnost in strogost sta le prvi vtis ob srečanju z Živo Kraigherjevo. Način, kako začne pogovor, je tak, kot ga pogosto zasledimo pri učiteljih, profesorjih. Povedati le tisto in tako, kakor od človeka pričakujejo. Čim manj osebnega tona... Toda tak pogovor ne more trajati dolgo, če beseda vrta v osebne spomine, če zadeva ob trenutke, ki so ostali neizbrisni in temeljni kamni življenja.

Najino srečanje odkriva nove in neznane obraze Žive Kraigherjeve. Počasi, a vztrajno se znana podoba stroge plesne pedagoginje umika neki drugi predstavi, predstavi borke, revolucionarke.

Tisti, ki so leta hodili k ritmičnemu plesu, ki ga poučuje v zavodu za baletno in glasbeno izobraževanje, so iz pogovorov z njo le sem ter tja zaznali, da drobna učiteljica ni zapisana le plesu, ampak da je za njo velika šola revolucije, narodnoosvobodilnega boja in povojne graditve. Navsezadnje pa je vedno zapiščala predstavo mlajše ženske, ki bi utegnila biti komaj nekoliko večja deklica v času, ko je divjala druga svetovna vojna.

Deklica že, toda ne več majhna, je spoznavala pravi obraz revolucije še preden se je vojna v resnici začela. Že v domači družini je lahko začutila, da svet ni zgrajen pravično, da se njeni bratje bojujejo za boljši in pravičnejši svet, da so Mitrovič, Lepoglave in mariborske kaznilnice zgrajene za tiste, ki ne znajo poniglavo čakati, kaj bo in se sprijazniti z usodo.

Četudi licejska leta niso delovala spodbudno za oblikovanje revolucionarne zavesti, je bilo na ljubljanski univerzi vse drugače. Bil je prvi izbruh revolucionarnih idej. »Študirali smo napredne filozofe in se učili od starejših tovarišev. Mirko Bagar, takrat je bil partijski sekretar na univerzi, mi je bil zares pravi partijski tovariš. Pomagal mi je razumeti bistvo revolucije. Seveda so bili v pomoč tudi ostali kolegi

in kolegice, a prav Bagar je znal v meni zbuditi pozornost do krivic in zatiranja delavskega razreda.«

Najprej skojevske vrste in nato partija s še resnejšimi in odgovornejšimi nalogami so Živo odvrčali od otroških sanj in ambicij po plesu.

Kakor toliko deklic je tui Živa sanjara o plesnem nastopu pod odrskimi lučmi, o ploskajoči publiki in vrtoglavi glasbi. Razlika med znanimi vsakdanjimi sanjarjami in željami deklice Žive je bila v upornosti. Ni ostala le pri občudovanju krhkih balerin v svilenih copatkah. »Že takrat sem natančno vedela, kaj hočem,« je pripovedovala Živa Kraigherjeva in oči so se ji zableščale. »Seveda so vse moje predvojne ambicije po plesni dejavnosti poniknile globoko v ozadje spričo nalog in zadolžitvev tako na univerzi kakor tudi ob začetku vojne, ko se je začelo moje ilegalno delo v Ljubljani.

Prazna soba, v kateri se pogovarjava, je namenjena njenim gojenkam, plesalkam izraznega plesa. Tu je njen drugi, morda pa bi bolje rekli, kar prvi dom. Majhna dvorana in prazne stene se razmaknejo, ko spomin uhaja k ilegalni v medvojni Ljubljani.

Vso Ljubljano sem ničkolikokrat prekrizirala na svojih skojevskih poteh, prebila sem štiri neznozne mesece hišne samote, ko nisem smela pomoliti niti nosu na plano, ker so me iskali belogardisti. Nenehno sem bila v nevarnosti, pa me je vselej rešil nek šesti čut.«

Če je iz njene pripovedi bilo vsaj za hip slutiti, da je tisoč devetsto enainštirdestega pozabila na ples, smo se ušeli. Nosila je te sanje s seboj na vseh poteh delavke za Osvobodilno fronto, na poti na osvobodeno ozemlje in na Primorsko, kjer je jeseni 1943. leta prevzela nalogo v okrajnem partijskem komiteju za pivško okrožje.

Kako je moralo biti pri srcu dekletu, plesalki, ki v vojni vihuri daleč od doma dneve in noči preživlja na terenu, prepričuje, vzgaja in usmerja ljudi za boj proti sovražniku. Kako ji je moralo biti pri srcu, ko je slišala, da Brina pleše med partizani? Bilo ji je hudo, hkrati pa je v njej zorela odločitev, da bo takrat, ko bo ta boj izbojevan, ko bo v svobodni domovini lahko vsakdo delal in ustvarjal tisto, kar ga veseli, da bo takrat zagrizeno nadoknadila zamujena leta in se posvetila plesni dejavnosti.

Tisti dan svobode je prišel, toda za Živo in njeno željo v zagonu prvih let graditve nove domovine ni bilo prostora. »Potrebujemo aktiviste, potrebujemo dobre partije, boj še ni končan,« so ji govorili in ji dodelili vrsto nalog v družbenopolitičnem delu. »Leta 1950 pa sem se zamislila nad svojim življenjem. Nisem še uresničila tistega, kar sem hotela, leta pa so neusmiljeno tekla. Zagrizla sem se v ples, vadila, se šolala, pol skrivaj pripravljala že v prvem letu vojne zasnovani ples 'Upor' (na glasbo Bilečanke). Moji delovni tovariši so z zmigovanjem in zmrdivanjem gledali na moje 'postransko' delo. Sama pa sem vedela, da tokrat ne smem odnehati. Celo partijski tovariši so me karali češ, da so ples in podobne reči za tisti čas neresne.«

★

Kakorkoli že, danes med mladimi ime Žive Kraigherjeve nekaj pomeni. Med prvimi se je potegovala za ustanovitev šole za izrazni ples. S svojim trdim in upornim delom je vzgojila že nekaj generacij dobrih plesalk, nenavsezadnje pa je prav s plesom, z giba na glasbeno podlago zaplesala in ustvarila enega najlepših in najmočnejših plesov na temo upora, revolucije in narodnoosvobodilnega boja.

B. Ž. J.

Zdenki Kidrič ob življenjskem jubileju

Predsednik CK ZKS France Popit je na slovesnosti, ki je bila 27. septembra, izročil članici sveta federacije Zdenki Kidrič red jugoslovanske zvezde z leno, s katerim jo je ob njenem življenjskem jubileju odlikoval predsednik Tito.

France Popit je ob tej priložnosti poudaril njeno nesebično in predano delo v varnostnoobveščevalni službi,

Zdenki Kidrič so čestitali tudi njeni tovariši, soborci v najhujših dneh revolucije, med njimi Franc Leskošek-Luka

kakor tudi njena prizadevanja za nadaljnji razvoj samoupravne socialistične skupnosti po končani vojni.

Zdenka Kidrič je ob prejemu visokega priznanja dejala, da se ob tem spominja vseh svojih tovarišev, ki so v času revolucije darovali življenja za to, kar imamo danes.

DELO - 28. septembra 1979

Razširjene meje zaščite ljudskega dostojanstva

Uradni podatki opozarjajo, da so sodišča združenega dela preprosto poplavljeni s spori delavcev, ki iščejo zaščito svojih pravic v organizacijah združenega dela. Iz tega podatka je moč izveči različne zaključke. Poznavalci pa trdijo, da je to pravzaprav ohrabrujoče, saj govori, da je nova samoupravna zakonodaja razširila meje zaščite ljudskega dostojanstva. Jugoslovani danes vse bolj uporabljajo svojo pravico iskanja zaščite pri reševanju stanovanjskega statusa, višini osebnih dohodkov, stalnosti delovnega mesta, kar je v drugih deželah običajno prepuščeno samovolji lastnika ali vodilnih ljudi v podjetjih.

Verjetno je, da veliko število tako imenovanih samoupravnih sporov pomeni, da je v zadnjem času zrastle samoupravljalna zavest naših ljudi.

NIN - 16. septembra 1979

Človek človeku v nesreči

Pripravljenost ljudi, da spontano in organizirano, požrtvovalno in hrabro pomagajo v nesreči, je bila močno izražena tudi ob nesreči v Stalaču.

Kot tolikokrat ob podobnih nesrečah, ki se jim ne moremo vedno in povsod izogniti, človek ne ostaja sam. Z neskritimi čustvi ponosa se spominjamo požrtvovalnosti tolikih družin, ki žive skromno in tiho v hišicah ob progi in v bližini železniške postaje Stalač. Ljudje so stekli iz svojih hiš takoj po tragediji, prižgali vse svetilke, od nekoč privlekli traktorje in z njihovimi žarometi osvetljevali delo tistim, ki so pomagali. Sprejemali so ranjenke, trgali odeje in obleke, jih previjali

ter svoje in svojih otrok postelje odstopali ponesrečenim...

Spominjamo se tisočev prebivalcev Staliča, Kruševca, Svetozareva, Čuprije, Paračina, Niša, Kragujevca, Beograda, Aleksinca, Ražnja in drugih mest, ki ostajajo neznani. Ne da bi čakali poziva, so pohiteli, da dajo kri ali kakršnokoli drugo pomoč.

V tem grozljivem dekorju so tako nastajali podvigi ljudske solidarnosti. Takšen je primer z ranjencem, ki je edini prazen prostor, ki je v nekem trenutku ostal v rešilnem avtomobilu, odstopil teže ranjenemu, in s tolikimi potniki iz vlaka, ki so ostali nepoškodovani, pa so prvi priskočili na pomoč, kot je to storil novosadski kirurg dr. Kolarović.

Izpit pripravljenosti, hitrosti in izredne organiziranosti so položile zdravniške ekipe bolnišnic in drugih zdravstvenih ustanov prve pomoči, gasilci, tehniške službe. Beležimo tudi tale podatek: v slabih treh urah je bila ranjenim nudena prva pomoč in zagotovljen prevoz v bolnišnico.

Vojaki in starešine bližnjih garnizij so kot vedno ob takšnih primerih pokazali izjemno požrtvovalnost, samoodpovedovanje, učinkovitost in organiziranost.

Ta organiziranost je bila značilna tudi za vse, kar so storile enote teritorialne obrambe in civilne zaščite, predvsem Staliča. Delovale so takoj. Kurirji so stekli po hišah in klicali obveznike, da bi se prebivalci odzvali v najkrajšem možnem času, se postavili v vrsto in čakali naloge.

V tem nenadnem boju za ljudsko življenje so opravili svojo borbena in ljudsko nalogo.

POLITIKA - 15. septembra 1979

Ni nezamenljivih

Mirsad Prskalo, sekretar OK ZK Zepce:

O nekih kadrih, ki so več let na vodilnih položajih, so se širili slavo-spevi, kako so nezamenljivi. Pozitivne izkušnje v kadrovski politiki, kakršno hoče in za katero se bori zveza komunistov, pa so nas prepričale, da ni nezamenljivih.

SVIJET - 7. septembra 1979

Umetnost in manipulacije

Jutri odpira svoja vrata za domače in tuje goste super hotel Interkontinental v Beogradu. In medtem ko mnogi občudujejo njegovo lepoto in nevsakdanje možnosti: med drugim ima tudi 950 sob, se še ni pomirilo razburjenje v zvezi z načinom, s kakršnim je bil »okrašen« z likovnimi deli. Dela bo, tako je slišati, tudi za družbenega pravobranilca samoupravljanja...

Najprej je bila javnost obveščena o tem, da je bilo dvajset umetniških del, resda vrhunskih umetnikov, odkupljenih za šest milijonov dinarjev. Potem je bilo slišati, da jih je, na svojo roko, izbral glavni projektant hotela, Stojan Maksimović. Še pozneje, da stoji izza tega izbora svet hotela - da bi se na koncu posamezni člani tega organa javno odrekli svoje vloge pri »izbiri« slik, skulptur in tapiserij.

V zvezi s tem so prebivalci posameznih mestnih skupnosti v Novem Beogradu na zborih opozarjali, da so mnoga tamkajšnja stanovanja brez primerne gretja, medtem ko sošed Interkontinental daje bajne vsote za svojo »okrasitev«. Omenjeni so bili tudi zaslužki posameznih kategorij delavcev: kvalificiranih delavcev, rudarjev...

Pustimo pretiravanja, ki so običajna ob takšnih (ne) priložnostih. Odgovorne v Interkontinentalu pa je vendarle treba vprašati, v kakšni meri so spoštovali javnost del, samoupravno pot in bistvene principe odločanja v združenem delu. Ne nazadnje gre tudi za vprašanje varčevanja, še posebno v tem gospodarskem trenutku.

4. JUL - 25. septembra 1979

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG